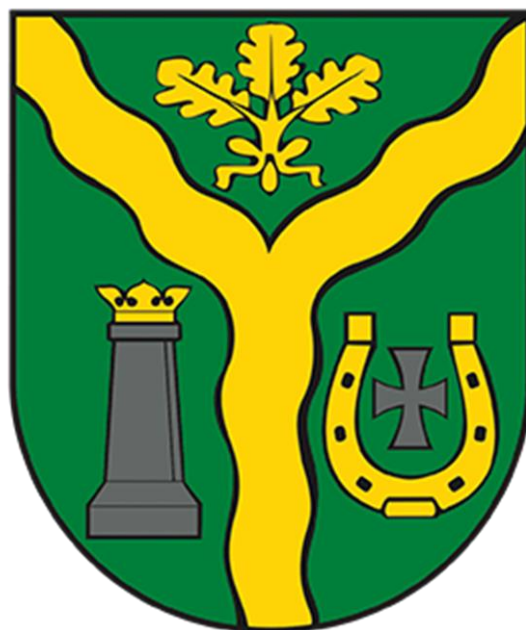

2019

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

Gmina Klembów

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Dane demograficzne	6
Metryka Gminy	8
Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.....	8
Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	11
Rynek alkoholowy.....	12
Skala problemów społecznych	13
Nadużywanie alkoholu i innych substancji psychoaktywnych	13
Przestępczość.....	14
Przemoc w rodzinie.....	15
Zasoby w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	18
Ważniejsze oddziaływania profilaktyczne dla młodzieży.....	18
Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców	20
Grupa badana.....	20
Cel badania.....	21
Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców.....	21
Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne	22
Substancje psychoaktywne: nikotyna	28
Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze.....	30
Przemoc w rodzinie.....	33

Przekonania dotyczące wychowania dzieci	33
Zjawisko przemocy w rodzinie.....	34
Hazard.....	37
Cyberprzemoc i uzależnienie od internetu.....	38
Badania sprzedawców napojów alkoholowych.....	40
Grupa badana.....	40
Cel badania.....	40
Wyniki badań.....	41
Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży	50
Metodologia.....	50
Cel badania.....	50
Charakterystyka grupy badanej.....	51
Wyniki.....	58
Substancje psychoaktywne: Alkohol.....	58
Substancje psychoaktywne: Papierosy	63
Substancje psychoaktywne: Narkotyki i dopalacze	66
Postawy wobec substancji psychoaktywnych.....	69
Przemoc w szkole.....	72
Uzależnienie od internetu i cyberprzemoc.....	75
Hazard.....	83
Wybrane zagadnienia z ESPAD-u. Porównanie wyników badania uczniów z gminy Klembów z wynikami próby ogólnopolskiej z 2015 roku.....	85
metodologia.....	85
cel badania	86
Grupa badana.....	86
wyniki.....	87

Podsumowanie.....	105
Oddziaływania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży – rekomendacje oparte na modelu profilaktyki pozytywnej.....	110
Czynniki ryzyka.....	110
Czynniki chroniące.....	111

WSTĘP

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w pierwszej połowie 2019 roku. Obejmuje on podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, uzależnieniem od hazardu, przemocą w rodzinie oraz w środowisku szkolnym, cyberprzemocą, a także postawami społecznymi wobec powyższych zjawisk.

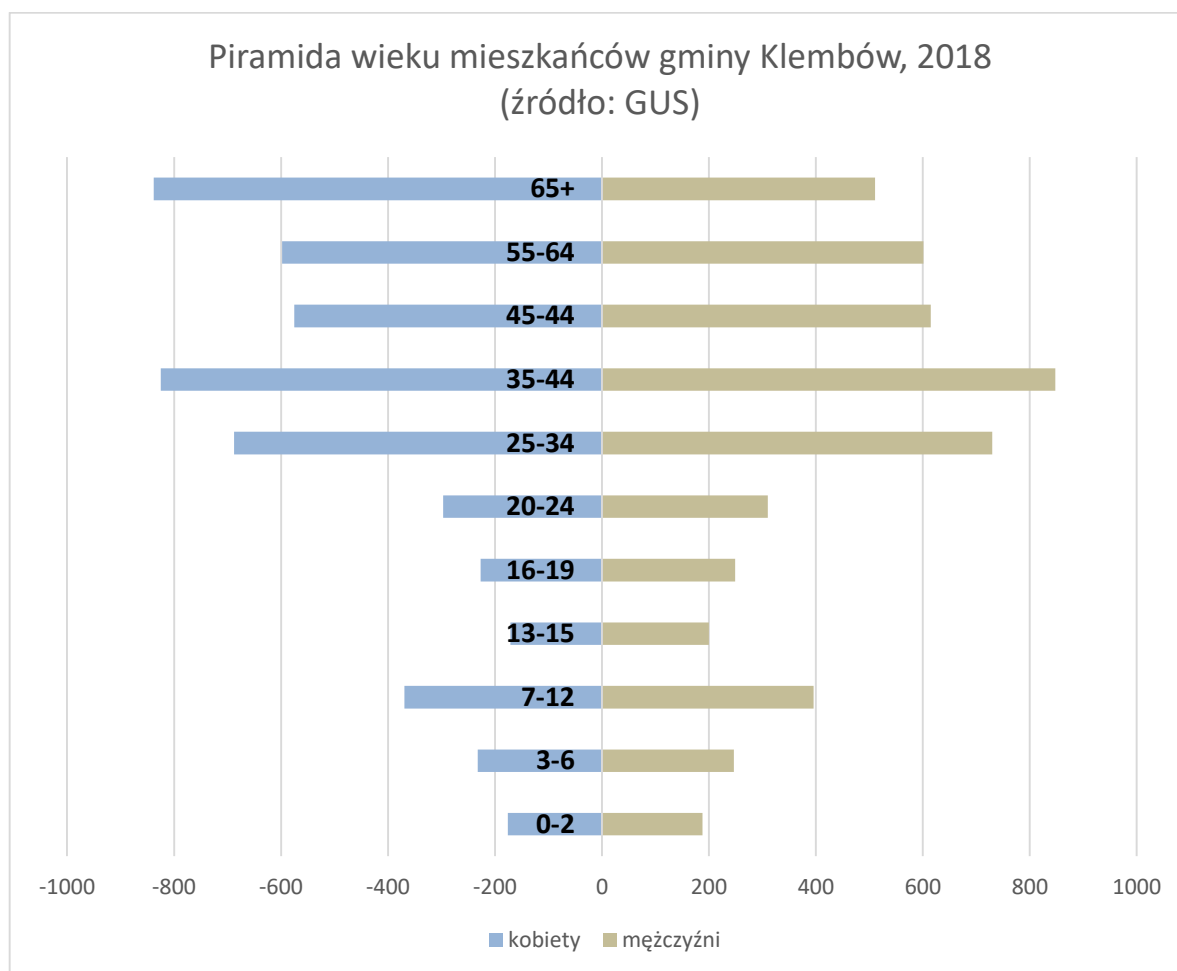
Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w gminie Klembów wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

- a) dorośli mieszkańcy;
- b) dzieci i młodzież szkolna;
- c) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

Dane pochodzące z badań ankietowych uzupełniono o dane na temat funkcjonowania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

DANE DEMOGRAFICZNE

Gmina Klembów to gmina wiejska. Należy do województwa mazowieckiego, powiatu wołomińskiego. Gmina ma **9.891** mieszkańców, w tym **5008** kobiet i **4883** mężczyzn. W latach 2002-2017 liczba mieszkańców wzrosła o 15,4% i ta tendencja utrzymuje się. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego na rok 2018, 22,5% mieszkańców stanowi ludność w wieku przedprodukcyjnym, najwięcej, bo 60,8% w wieku produkcyjnym oraz 16,7% w wieku poprodukcyjnym. W porównaniu do danych ogólnopolskich, **mieszkańcy gminy Klembów są społeczeństwem młodszym** – skażnik starości (odsetek osób w wieku 65 lat i powyżej) wynosi 13,6 i jest niższy od wskaźnika dla całego kraju (17,5) oraz dla województwa mazowieckiego (17,7).

Mieszkańcy gminy Klembów zawarli w 2018 roku 50 małżeństw, co odpowiada 5,1 małżeństwom na 1000 mieszkańców i jest to liczba niezmienna od 2017 roku. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa mazowieckiego oraz wartość porównywalna do wartości dla Polski. W roku 2017 odnotowano 1,7 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jak wynika z ostatniego Narodowego Spisu Powszechnego Ludności, 27,3% mieszkańców gminy Klembów jest stanu wolnego, 59,1% żyje w małżeństwie, 4,6% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,8% to wdowy/wdowcy.

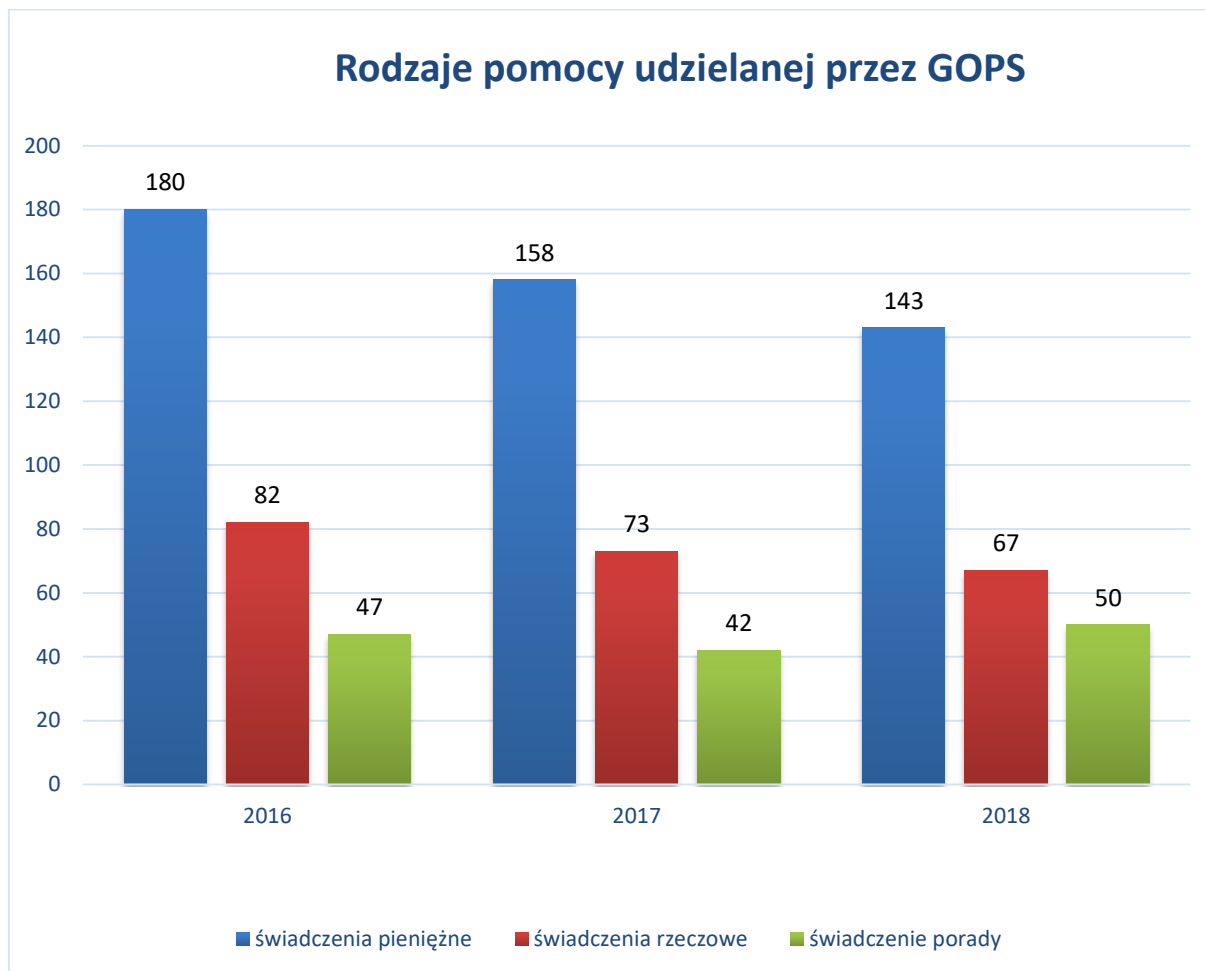
Gmina Klembów w 2018 roku odnotowała dodatni przyrost naturalny wynoszący 36. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu 3,65 na 1000 mieszkańców gminy Klembów. W 2018 roku urodziło się 132 dzieci, w tym 50% dziewczynek (jednostkowo 66) i 50% chłopców (jednostkowo 66). Przyrost naturalny jest znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju na rok 2018 (-0,7).

METRYKA GMINY

DZIAŁALNOŚĆ GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

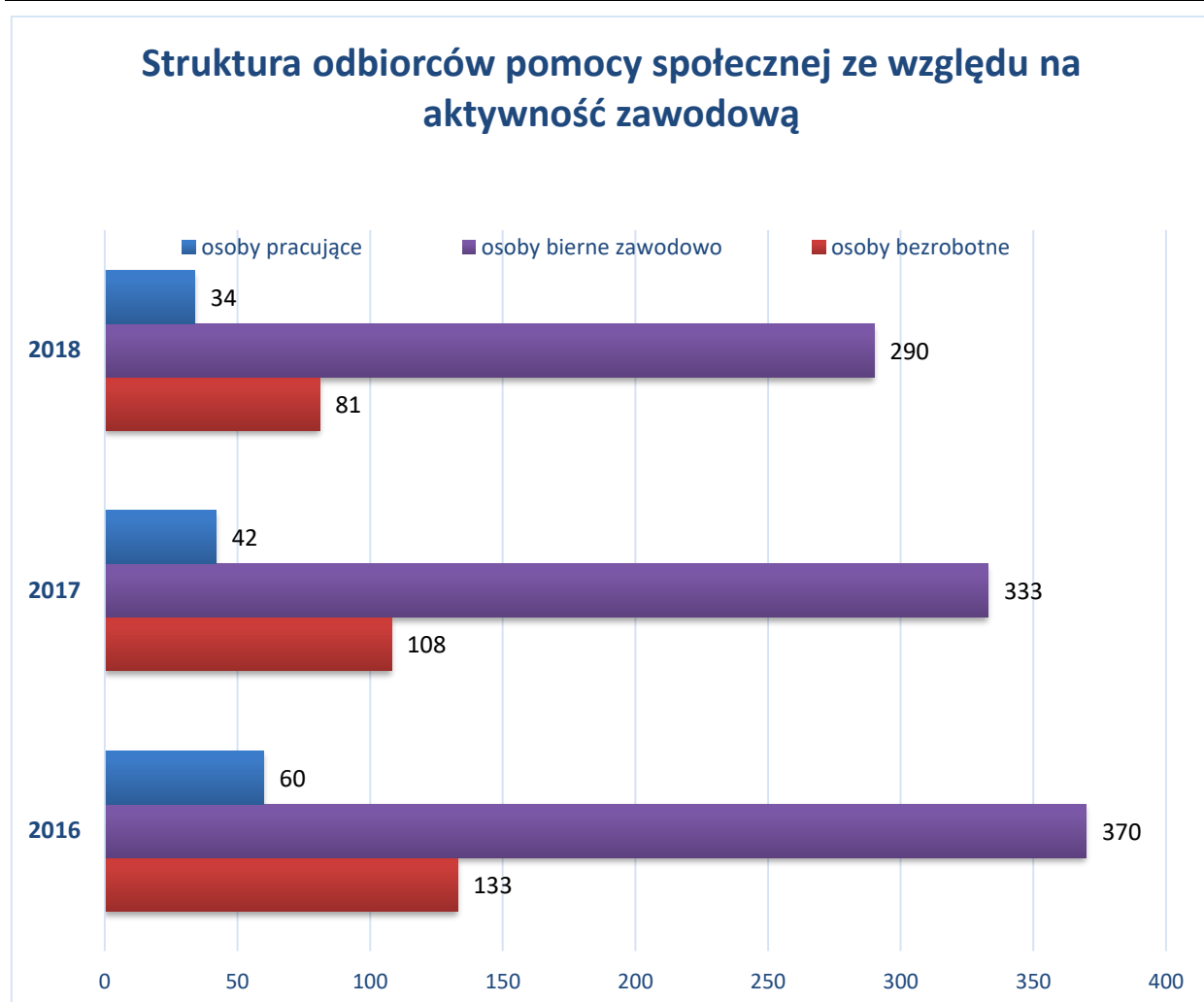
	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Liczba rodzin ogółem	213	190	196
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	21	22	24

Powody przyznawania pomocy społecznej (liczba osób)

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Niepełnosprawność	90	86	71
Bezrobocie	90	76	70
Ubóstwo	148	131	112
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	51	33	28
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	57	57	64
Alkoholizm	21	22	24
Wielodzietność	23	10	8

Przemoc w rodzinie	2	0	0
Rodziny niepełne	24	23	22
Potrzeba ochrony macierzyństwa	42	32	33
Trudności w przystosowaniu do opuszczenia zakładów karnych	4	2	0
Zdarzenia losowe	0	2	0
Ogółem	213	190	196

DZIAŁALNOŚĆ
GMINNEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

GKRPA			
	2016	2017	2018
Posiedzenia GKRPA (ogółem), w tym:	9	9	10
Ogólne posiedzenia Komisji	3	2	3
Posiedzenie podkomisji interwencyjno-motywującej	9	9	10
Przeprowadzono rozmowy	16	14	23
Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych	1	0	25
Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych (ogółem) w tym:	7	33	34
○ dotyczących jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	1	2	3
○ dotyczących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży	6	31	31
○ postanowienia negatywne	0	0	0

RYNEK ALKOHOLOWY

Ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych – 30, w tym:

1. do spożycia poza miejscem sprzedaży **26** (wg zawartości alkoholu):
 - a. do 4,5%: **26**
 - b. od 4,5% do 18%: **25**
 - c. powyżej 18%: **26**
2. do spożycia w miejscu sprzedaży **4** (wg zawartości alkoholu):
 - a. do 4,5% **4**
 - b. od 4,5% do 18%: **3**
 - c. powyżej 18%: **2**

SKALA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

NADUŻYWANIE ALKOHOLU I INNYCH SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Poniższa tabela przedstawia dane pozyskane od Policji dotyczące problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu.

Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu na terenie Gminy Klembów

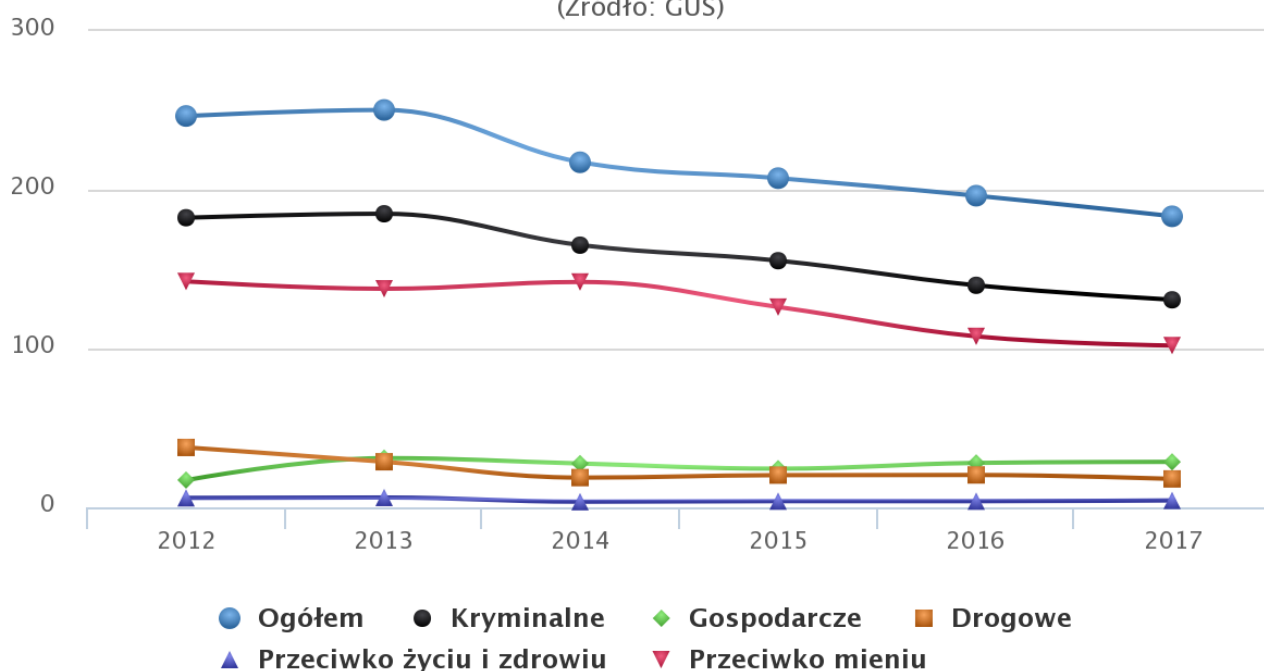
	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości	62	56	36
Prowadzenie pojazdów po drodze publicznej po użyciu alkoholu	18	6	12
Zakłócanie porządku publicznego	4	26	18
Podejmowanie czynności zawodowych pod wpływem alkoholu	0	0	0
Liczba wypadków pod wpływem alkoholu	2	4	2
Przestępstwa popełnione przez nieletnich pod wpływem środków odurzających	0	0	0
Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem	13	9	2
Osoby nieletnie zatrzymane do wytrzeźwienia	0	0	0

PRZESTĘPCZOŚĆ

W 2017 roku w Gminie Klembów stwierdzono szacunkowo 183 przestępstwa. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 18,77 przestępstw. Jest to wartość porównywalna od wartości dla województwa mazowieckiego oraz nieznacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

Przestępstwa stwierdzone (oszacowanie) w gminie Klembów w latach 2012 – 2017

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Przestępstwa na terenie Gminy Klembów

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Kradzież z włamaniem	14	12	8
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	3	3	13
Pobicie	2	3	3
Uszkodzenie mienia	6	5	6

Kradzież pieniędzy wraz z dokumentami	2	0	0
Kradzież mienia	38	15	18
Inne	-	-	0

PRZEMOC W RODZINIE

Liczba zdarzeń związanych z interwencją ws. przemocy domowej na terenie Gminy Klembów

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Liczba interwencji	113	165	151
Dotyczące przemocy w rodzinie	4	9	22
Liczba ofiar przemocy w rodzinie ogółem	4	9	22
Liczba sprawców przemocy domowej ogółem	4	9	22
Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu ogółem	2	9	15

Artykuł KK Kwalifikacja prawna wszczętych / stwierdzonych / zakończonych

2016 r.			
	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Znęcanie się na rodziną	20	13	20
Groźby karalne	12	2	12
Rozpijanie małoletniego	0	0	0
Uchylanie się od płacenia alimentów	10	2	10
Inne	-	-	-
2017 r.			
	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Znęcanie się nad rodziną	23	10	23
Groźby karalne	22	10	22
Rozpijanie małoletniego	0	0	0
Uchylanie się od płacenia alimentów	13	10	13
Inne	-	-	-
2018 r.			
	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Znęcanie się na rodziną	40	20	40
Groźby karalne	10	4	10
Rozpijanie małoletniego	0	0	0
Uchylanie się od płacenia alimentów	89	57	89
Inne	-	-	-

W związku z procedurą „Niebieskich Kart” - działania realizowane były przez grupy robocze w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie :

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Wszczęto ogółem procedur „Niebieskie Karty” przez:	14	15	27
○ Ośrodek Pomocy Społecznej	10	5	4
○ Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	0	0	0
○ Policję	4	9	21
○ Placówki Służby Zdrowia	0	0	0
○ Placówki szkolno-wychowawcze	0	1	2
○ Sądy i prokuratury	0	0	0
○ Inne instytucje i organizacje	0	0	0

ZASOBY W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

WAŻNIEJSZE ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE DLA MŁODZIEŻY

Rok 2016

I. Programy z zakresu profilaktyki uniwersalnej

Ilość osób uczestniczących:

- uczniów: **380**
- nauczycieli: **17**
- rodziców: **130**

II. Inne działania profilaktyczne skierowane do mieszkańców

- Kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym (4 osoby)
- Prelekcje, pogadanki, spektakle, festyny, turnieje, wyścigi, konkursy (1160 osób)

Rok 2017

I. Programy z zakresu profilaktyki uniwersalnej

Ilość osób uczestniczących:

- uczniów: **105**
- nauczycieli: **6**
- rodziców: **35**

II. Inne działania profilaktyczne skierowane do mieszkańców

- Kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym (3 osoby)
- Prelekcje, pogadanki, spektakle, festyny, turnieje, wyścigi, konkursy (3750 osób)

Rok 2018

I. Programy z zakresu profilaktyki uniwersalnej

Ilość osób uczestniczących:

- uczniów: **620**
- nauczycieli: **26**
- rodziców: **200**

III. Inne działania profilaktyczne skierowane do mieszkańców

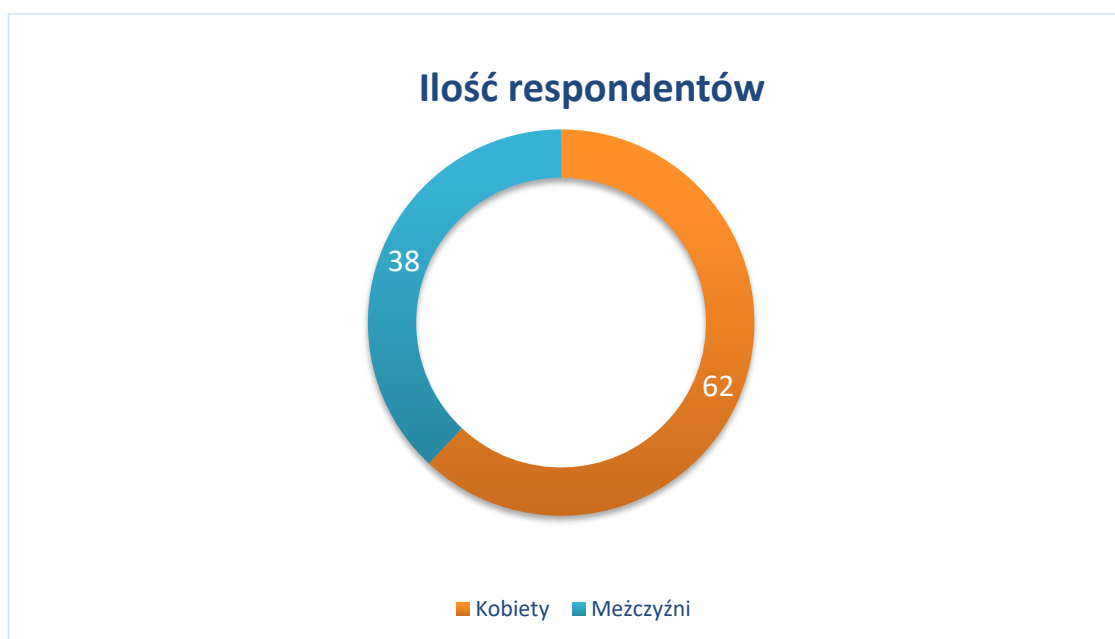
- Kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym (3 osoby)
- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (30 osób)
- Festyny, turnieje, wyścigi, konkursy (1500 osób)

LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

GRUPA BADANA

Badania miały charakter ulicznej ankiety w formie papier-ołówek i obejmowały mieszkańców gminy Klembów, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięło udział 100 osób, w tym 38 mężczyzn oraz 62 kobiety. Średnia wieku respondentów wyniosła 37 lat.

CEL BADANIA

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym;
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze;
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od hazardu;
- zagadnienia związane z przemocą w rodzinie w tym przekonania dotyczące modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych;
- zagadnienia związane z cyberprzemocą oraz uzależnieniami od czynności związanych z nowymi technologiami

PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW

W pierwszej części badania poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców gminy Klembów.

Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców

Problem	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Zanieczyszczenie powietrza (smog)	74%	20%	4%	2%
Zanieczyszczenie krajobrazu (zaśmiecenie)	69%	24%	5%	2%
Bezrobocie	36%	41%	18%	5%
Bieda, ubóstwo	26%	34%	36%	4%
Bezdomność	25%	34%	36%	5%
Wzrost przestępczości	27%	17%	50%	6%
Kryzys rodziny	23%	13%	58%	6%
Kryzys norm moralnych	19%	34%	53%	11%

Za najpoważniejsze problemy społeczne w opinii mieszkańców można uznać: **zanieczyszczenie powietrza i zanieczyszczenie krajobrazu.**

SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE

Przyjęto się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć

częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholu. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienia się od dziesięcioleci, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie¹.

Kolejne badania CBOSu, z 2010 roku, wydają się potwierdzać wskazane wcześniej tendencje Polaków w piciu alkoholu. Mianowicie: *Od alkoholu nie stroni ponad trzy czwarte dorosłych Polaków (76%), przy czym dwie trzecie (65%) twierdzi, że pije czasami, a co dziewiąty (11%) – że często. Ponad jedna piąta badanych (22%) deklaruje abstynencję. W ciągu ostatnich trzynastu lat zwiększyła się (o 6 punktów procentowych) grupa abstynentów, zmalał zaś (o 4 punkty) odsetek tych, którzy rzadko piją alkohol².*

W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców na temat alkoholu.

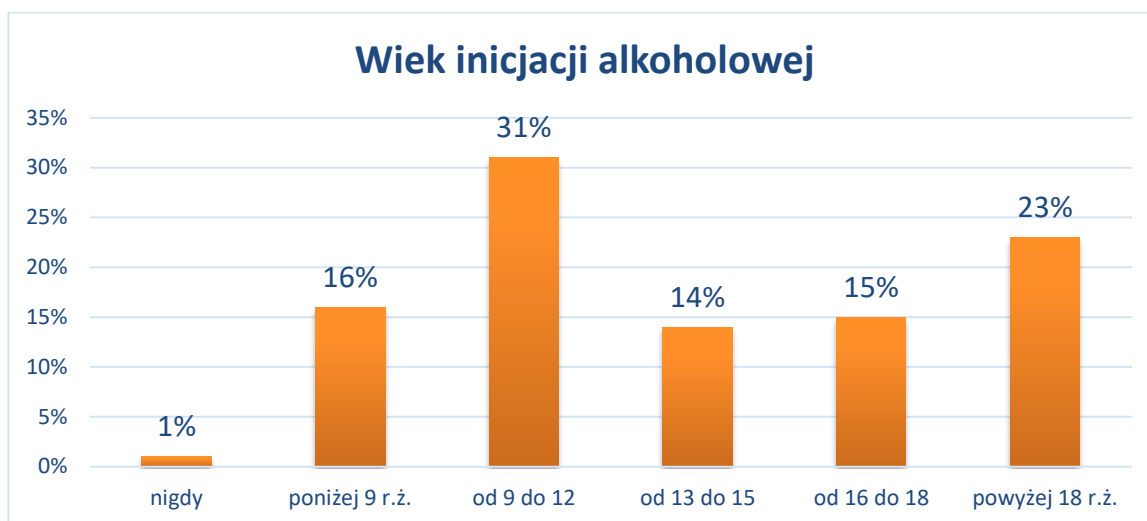
Pierwszą z poruszanych kwestii był **wiek inicjacji alkoholowej**. **31%** osób swój wiek inicjacji alkoholowej wskazało na **wiek między 9 a 12 r.ż.** Kolejna najwyższa wartość odnosi się do inicjacji alkoholowej po uzyskaniu pełnoletności – **23%**. **16%** badanych wskazało, że po raz pierwszy spróbowało alkoholu przed dziewiątym rokiem życia. **Łącznie 29%** badanych spróbowało alkoholu **między 13 a 18 rokiem życia**. Tylko **1% badanych nigdy** nie spróbował alkoholu.

¹ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych*, Warszawa, marzec 2007.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2007/K_039_07.PDF (dostęp: 16.06.2017)

² Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec alkoholu*, Warszawa, sierpień 2010.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_116_10.PDF (dostęp: 19.06.2017).

Kolejną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. **11%** respondentów to osoby deklarujące **abstynencję**. Największa liczba badanych przyznała, że spożywa alkohol **kilka razy w miesiącu (56%)** oraz **kilka razy w roku (21%)**. 4% mieszkańców pije alkohol kilka razy w tygodniu, a 6% raz w tygodniu. **2% respondentów przyznaje się do codziennego** spożywania alkoholu. Otrzymane wyniki można podsumować stwierdzeniem, że **większość badanych mieszkańców spożywa alkohol okazjonalnie**.

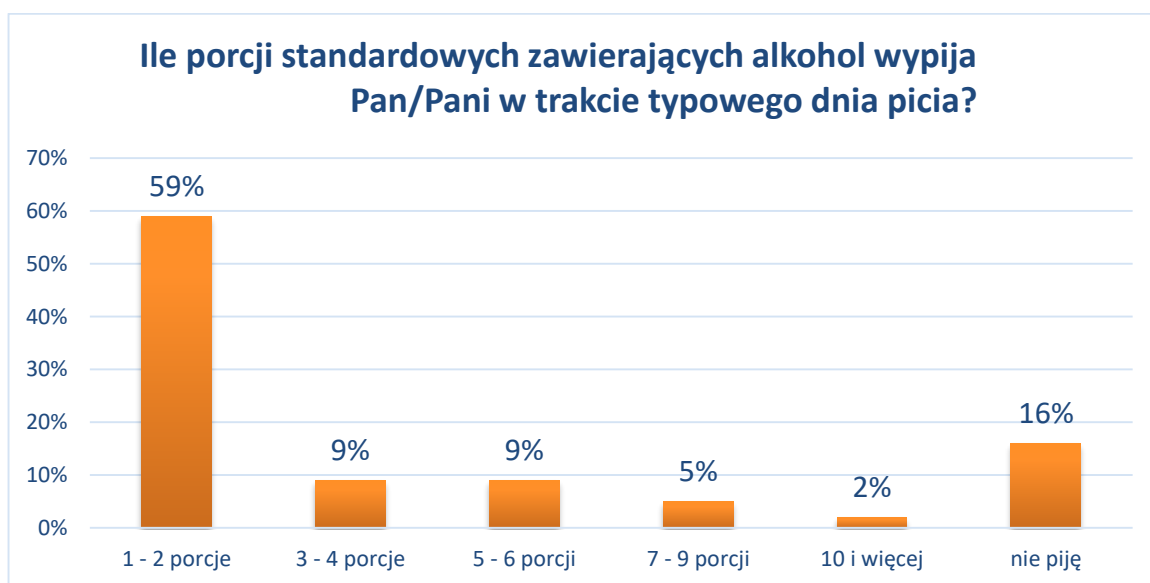

Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego **ilości**. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół

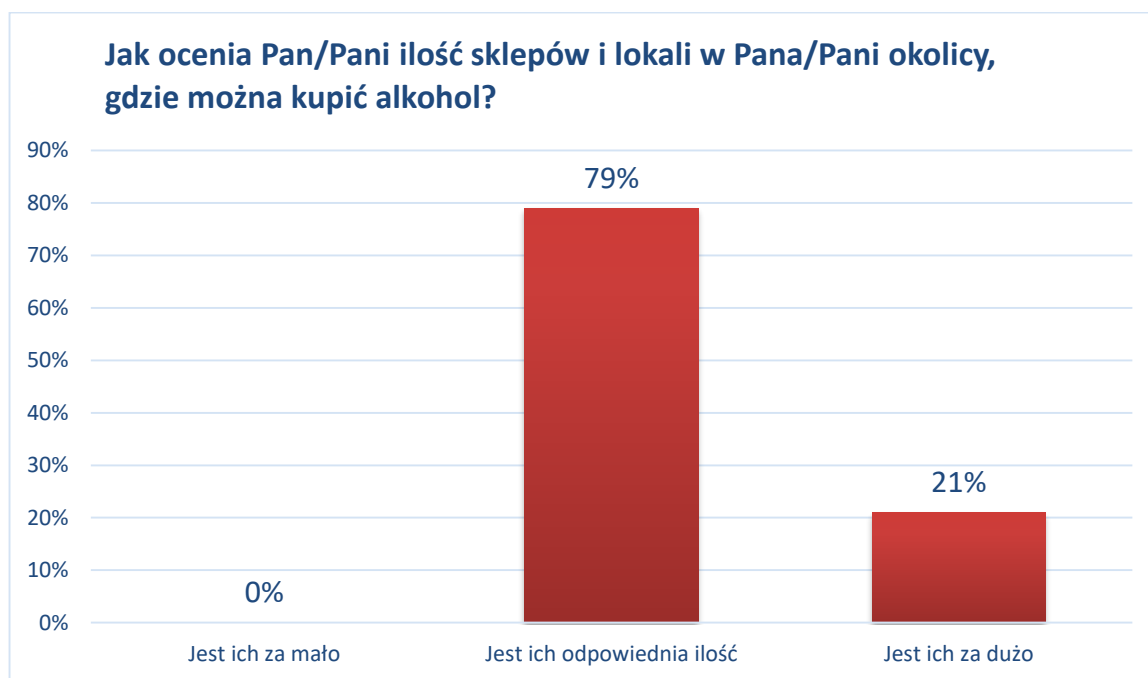
butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Badani deklaruwali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1-2 (59%) porcji alkoholu. Po 9% osób zadeklarowało ilości rzędu 3-4 i 5-6 porcji. 2% badanych wskazało na 10 porcji i więcej. **16% badanych przyznało, że nie piją.**

W związku z powyższym, należy uznać, że mieszkańcy gminy Klembów odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o niskim poziomie ryzyka. Mieszkańcy gminy Klembów piją okazjonalnie i równocześnie spożywają nieduże ilości alkoholu.

79% mieszkańców gminy Klembów uważa, że w okolicy znajduje się odpowiednia liczba punktów, w których można kupić alkohol. 21% respondentów deklaruje, że na terenie jest ich za dużo. Żadna z badanych osób nie uznała że jest ich za mało.

Zachowania związane z pićm alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

Pierwsze z pytań dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie można uznać za rozpowszechnione wśród dorosłej społeczności gminy Klembów, ponieważ **łącznie 63% badanych wskazało na odpowiedź, która opisuje powyższy mit. 37% mieszkańców udzieliło poprawnej odpowiedzi**, co oznacza wskazanie odpowiedzi *raczej nie zgadzam się* i *zdecydowanie nie zgadzam się*.

Kolejne pytanie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. **Łącznie 85% mieszkańców uważa, że należy lub raczej należy ograniczać dostęp do napojów alkoholowych bądź kontrolować jego sprzedaż**, 15% osób jest zdania, że nie ma takiej potrzeby. Jednocześnie, **łącznie 72% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako nie zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym**. Łącznie

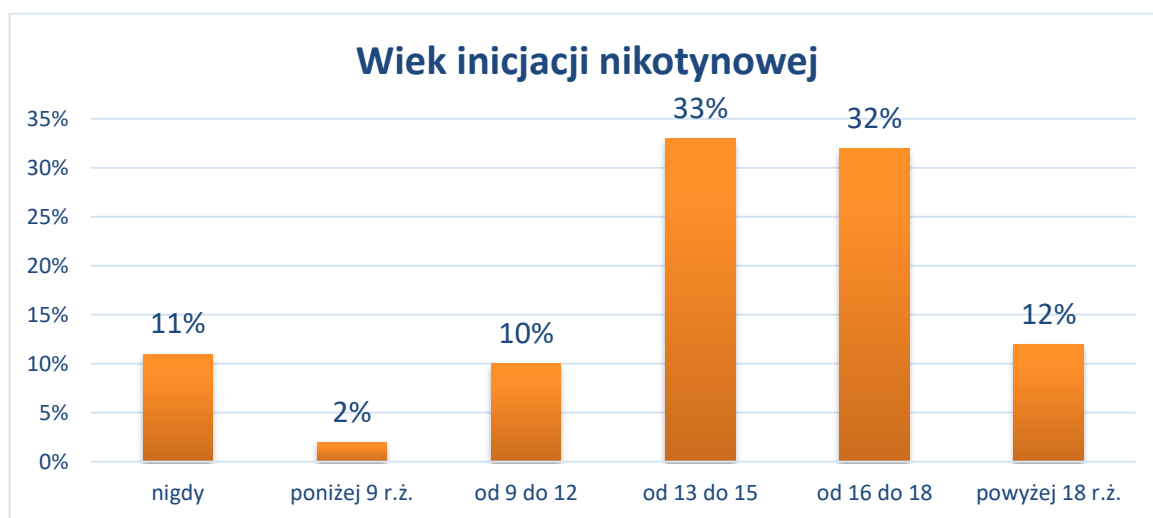
73% respondentów nie zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.

Łącznie **97%** respondentów uważa, że **kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie nawet niewielkich ilości alkoholu**. Również **81%** badanych twierdzi, że **alkohol nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych**. Także **97%** badanych mieszkańców **nie zgadza się z tym, aby prowadzić samochód po spożyciu nawet niewielkich ilości alkoholu**.

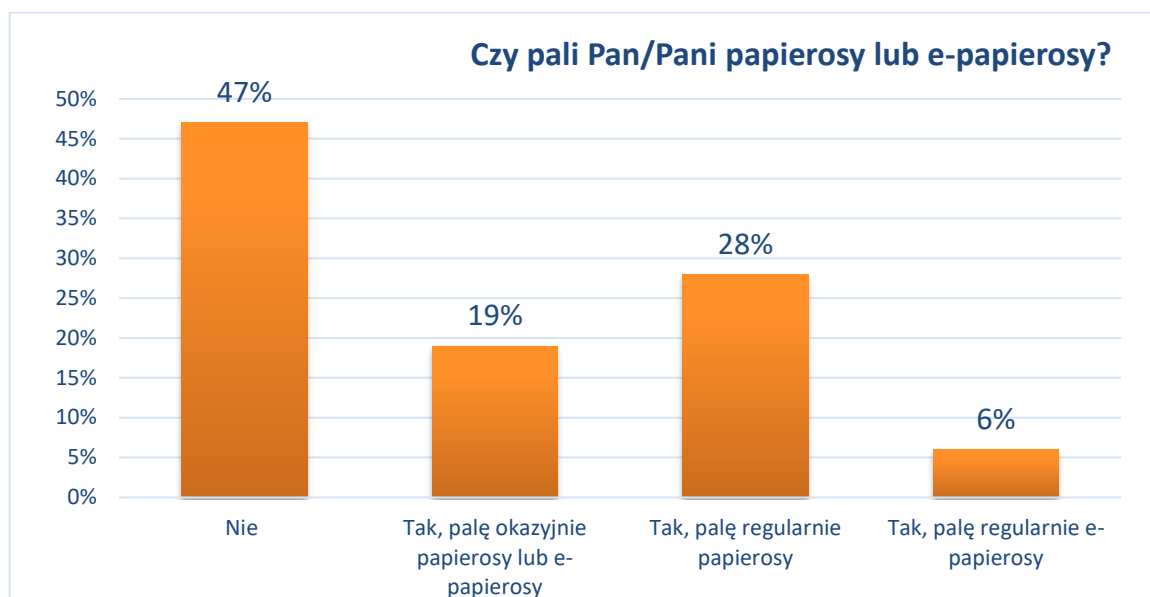
<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
<i>Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.</i>	33%	25%	25%	17%
<i>Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany.</i>	71%	14%	14%	1%
<i>Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym.</i>	16%	12%	61%	11%
<i>Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.</i>	8%	19%	62%	11%
<i>Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.</i>	2%	9%	10%	79%
<i>Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne.</i>	2%	1%	5%	92%
<i>Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.</i>	2%	1%	3%	94%

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA

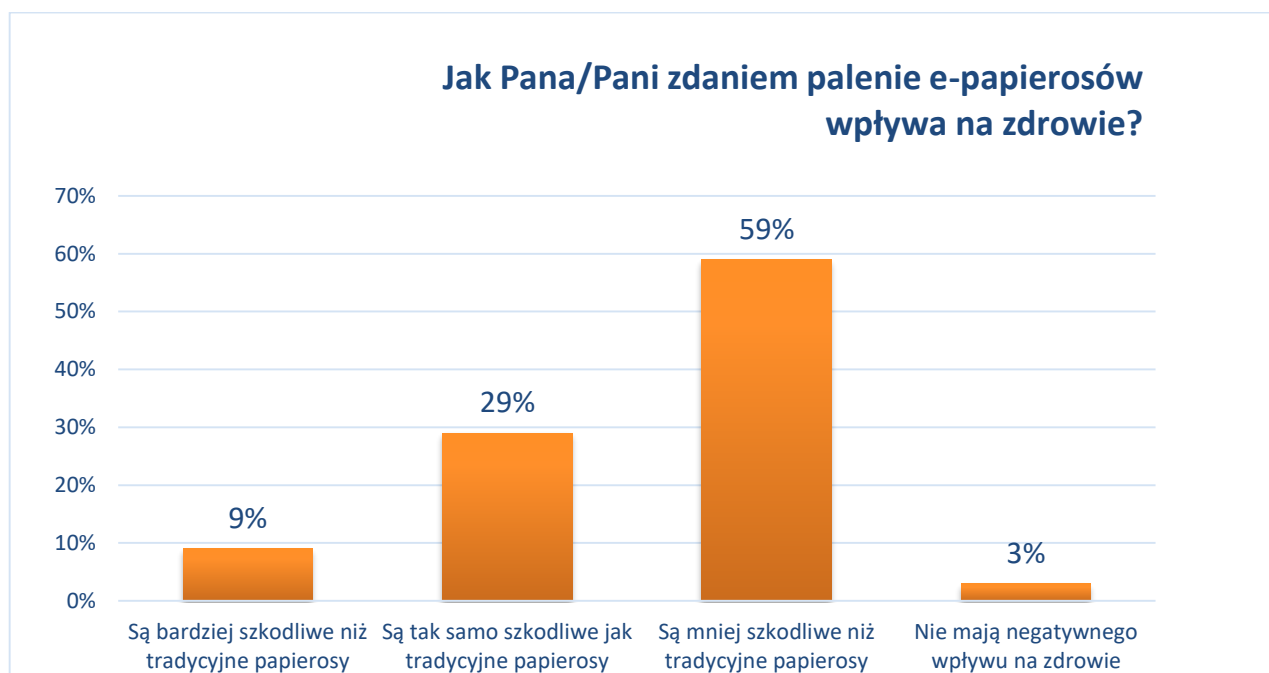
Pierwszą z poruszanych kwestii był wiek inicjacji nikotynowej. Okazuje się, że **tylko 12% respondentów** zapaliło pierwszego papierosa jako **osoby pełnoletnie**. Kolejne 32% mieszkańców wskazało na wiek między 16 a 18 rokiem życia, a 33% na wiek między 13 a 15 lat. 10% badanych przyznało, że pierwszego papierosa zapaliło między 9 a 12 rokiem życia, a 2% w wieku poniżej 9 r.ż. **Warte jest zauważenia, że 11% badanych nigdy nie paliło.**

47% badanych odpowiedziało, że nie pali papierosów. Okazyjnie robi to 19% mieszkańców gminy. 28%, wskazało, że regularnie pali papierosy, a 6% e-papierosy.

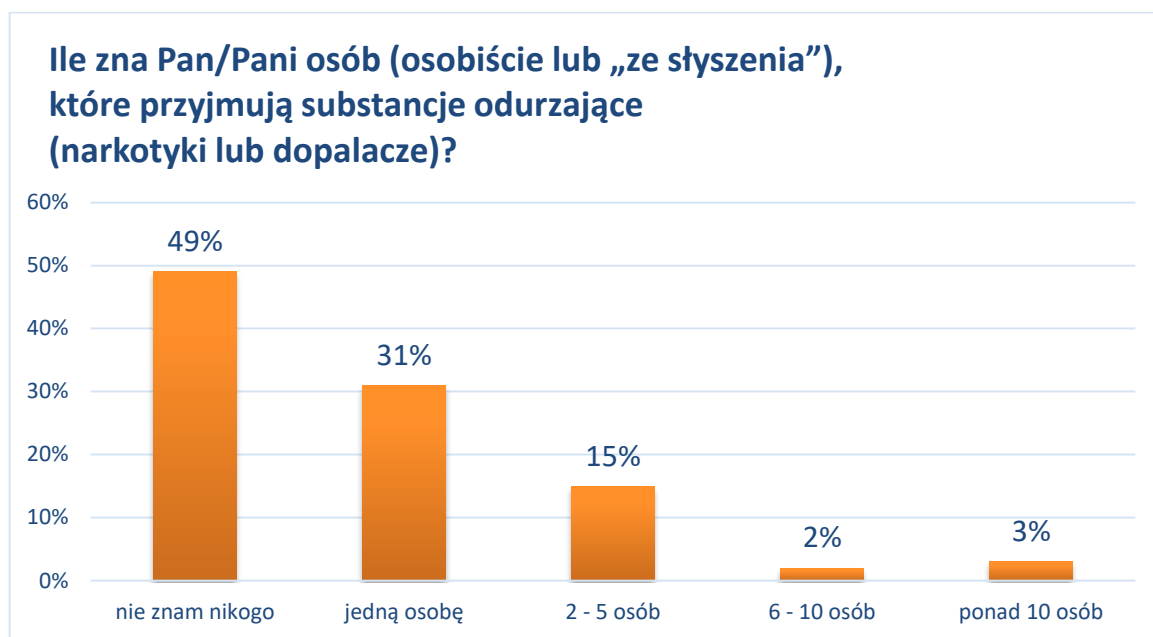
Ze względu na rosnącą popularność e-papierosów zapytaliśmy się mieszkańców, co sądzą o ich szkodliwości. Producenci tych wyrobów sugerują, że stanowią one zdrowsze odpowiedniki klasycznych papierosów. Istotnie nie zawierają one substancji smolistych, jednak nadal dostarczają one nikotyny – substancji o działaniu psychoaktywnym, skutkującej wieloma negatywnymi konsekwencjami zdrowotnymi. **29% respondentów uważa, że e-papierosy są tak samo szkodliwe, jak klasyczne papierosy.** Aczkolwiek, **59% uważa, że są one mniej szkodliwe** niż tradycyjne papierosy. **9%** badanych jest przeciwnego zdania, stwierdzając, że **mają one gorszy wpływ na zdrowie człowieka** niż tradycyjne papierosy.

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

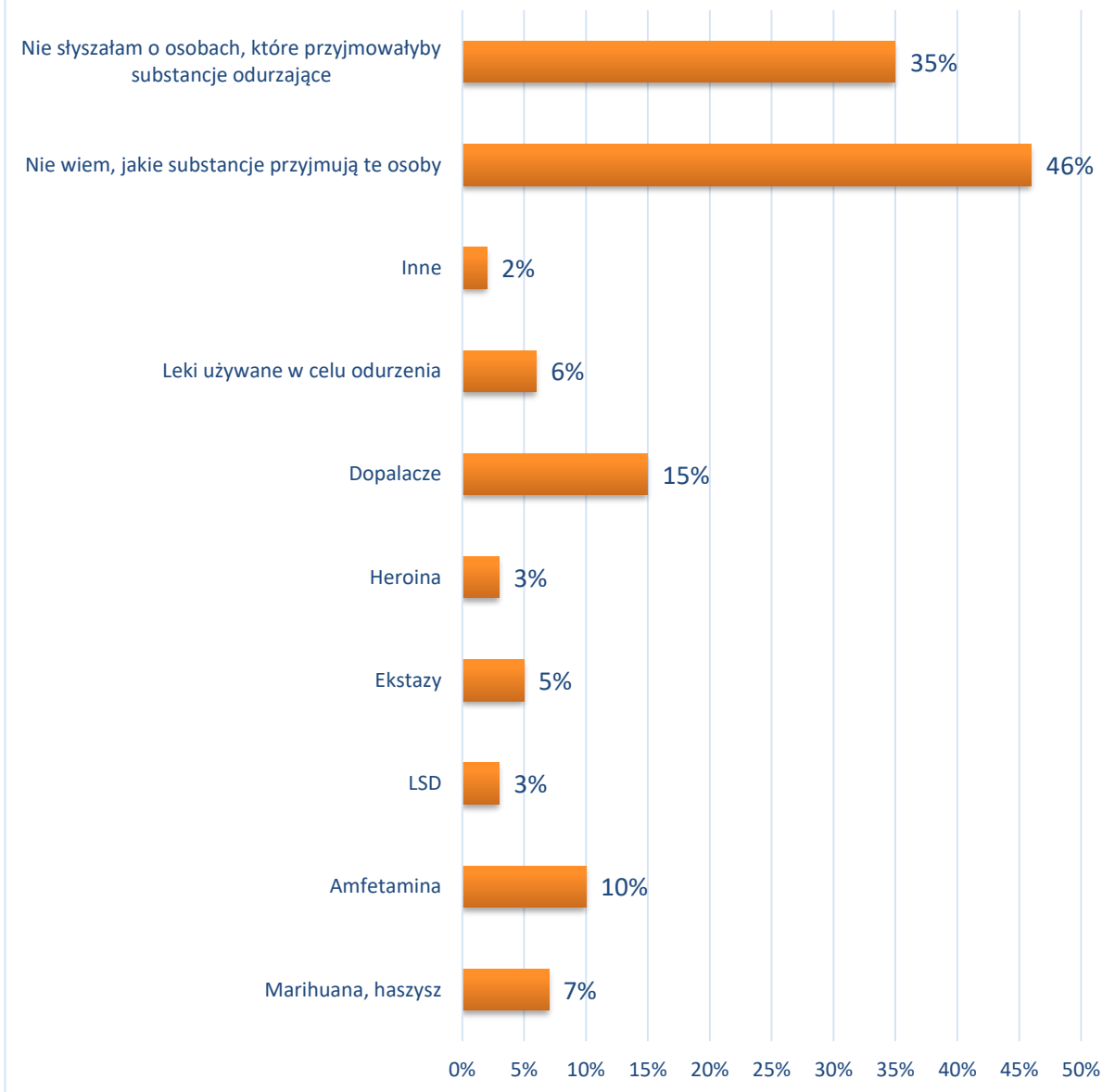
Badanie rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywującego do wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczy ono osób zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku badanych osób. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki.

Łącznie 51% respondentów zna co najmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne: narkotyki lub dopalacze. 49% badanych twierdzi, że nie ma w swoim otoczeniu osób przyjmujących substancje odurzające.

Wśród najczęściej stosowanych w środowisku lokalnym substancji znalazły się **dopalacze** – **15% respondentów zna osoby, które przyjmują te substancje. Kolejne, co do popularności okazały się amfetamina (10%) oraz marihuana i haszysz (7%)**. 35% badanych twierdzi, że w ich otoczeniu nie ma osób przyjmujących substancje odurzające, a 45% nie wie jakie substancje przyjmują osoby zażywające środki psychoaktywne.

Jakie substancje odurzające są najczęściej przyjmowane przez osoby, które znasz? (pytanie wielokrotnego wyboru)

90% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.

PRZEMOC W RODZINIE

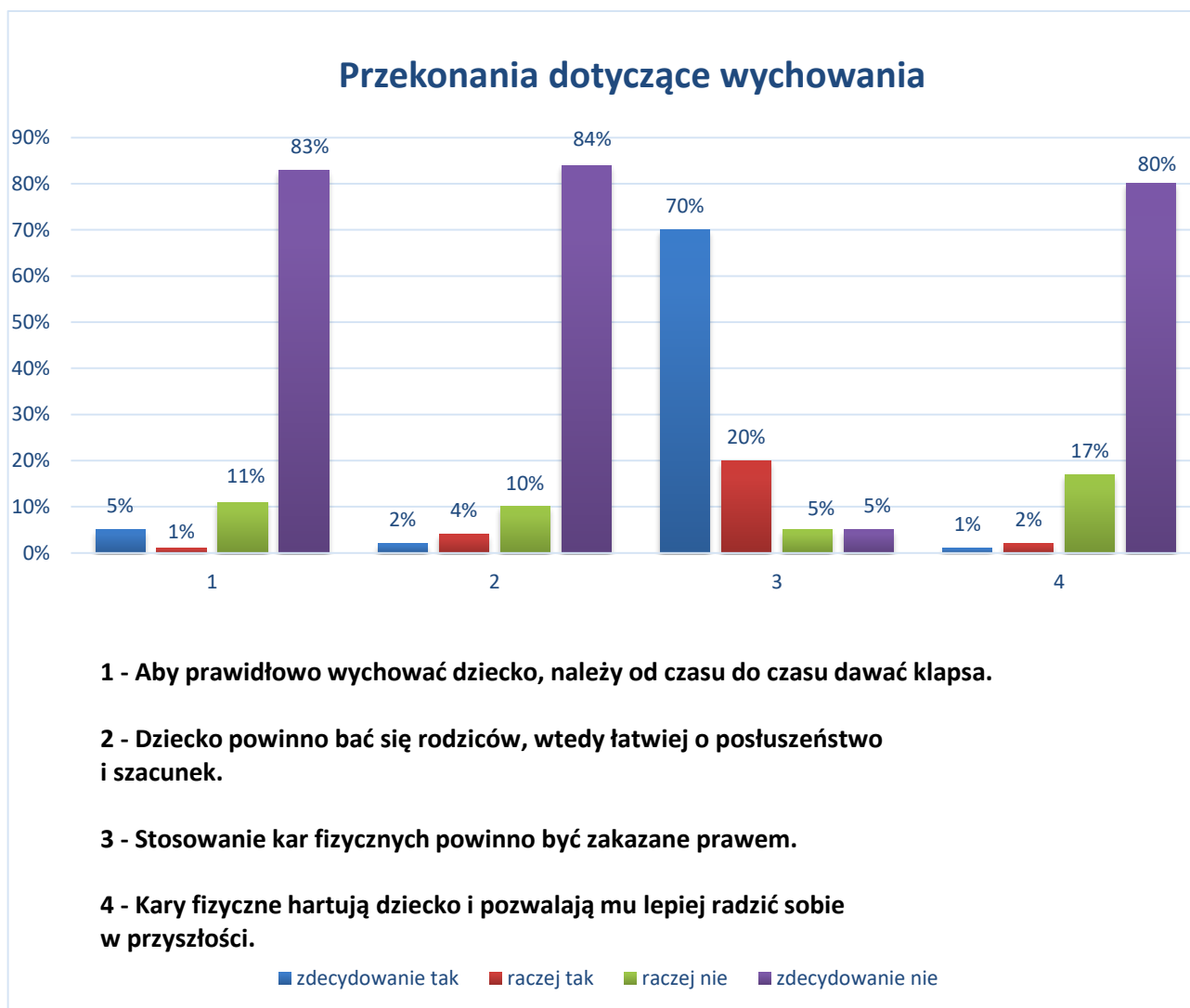
PRZEKONANIA DOTYCZĄCE WYCHOWANIA DZIECI

Respondenci otrzymali propozycje czterech stwierdzeń dotyczących wychowania dzieci, z którymi mogli się zgodzić bądź też nie. **Poniższe wartości pozwalają sądzić, że większość badanych nie przejawia postaw wychowawczych, które są charakterystyczne dla tradycyjnego, tj. konserwatywnego wychowania.**

Stwierdzenie „**Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa**” w większości spotkało się z odrzuceniem – **łącznie 94% mieszkańców nie zgadza się z takim stwierdzeniem.** Dodatkowo, łącznie 94% badanych zdecydowanie lub raczej nie zgadza się ze stwierdzeniem, że stosowanie kar fizycznych hartują dziecko i pozwalają sobie lepiej radzić w

przyszłości. **70% badanych zdecydowanie zgadza się, z twierdzeniem „stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem”.**

Kolejne twierdzenie: „Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek” spotkało się z negacją 94% respondentów.

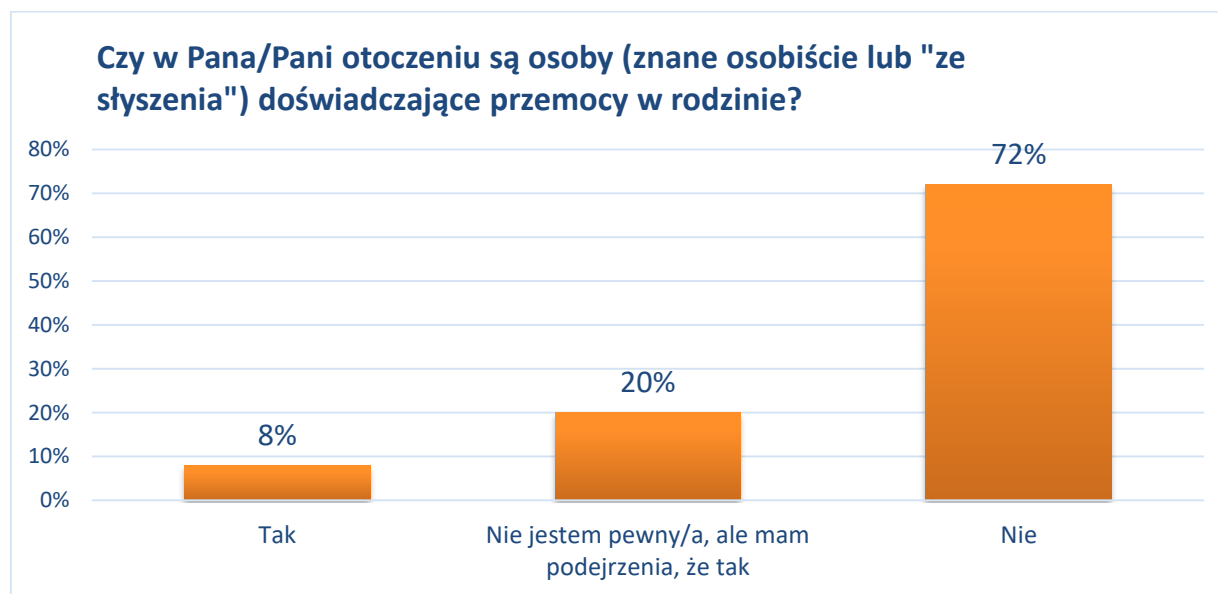
ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE

Polacy deklarują, że najczęściej doświadczali agresji w domu (9%) bądź na ulicy poza najbliższą okolicą (9%). Podobna liczba osób (8%) padła ofiarą przemocy nieopodal miejsca zamieszkania. Co dwudziesty ankietowany (5%) został zaatakowany w restauracji, kawiarni lub na dyskotece,

czterech na stu (4%) spotkało się z przemocą w pracy lub szkole, a trzech na stu (3%) w środkach komunikacji³.

Powyższe wyniki są zbliżone do danych sprzed 3 lat, kiedy CBOS realizował podobne badania. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki cytowane wyżej. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie.

Niestety wyniki wskazują, że 8% respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, a 20% podejrzewa, że tak się dzieje.

Wśród badanych mieszkańców tylko 12% wie do jakich instytucji może zgłosić się osoba doświadczająca przemocy w rodzinie, natomiast pozostałe 88% respondentów nie ma pojęcia, gdzie szukać pomocy w takiej sytuacji.

³ CBOS, Komunikat z badań: *Przemoc i konflikty w domu*, Warszawa, czerwiec 2012.

W dalszej części ankiety badane były przekonania dotyczące przemocy oraz funkcjonujące w społeczności lokalnej mity.

Łącznie 88% badanych zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol. Warto pamiętać, że spożywanie alkoholu nasila tendencję do stosowania przemocy, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną. Oznacza to, że abstynencja od alkoholu nie pozwala na zakończenie problemu przemocy w rodzinie.

W społeczeństwie obecne jest przekonanie, że przemoc nie zdarza się w tzw. „dobrych domach”. Jednak 77% mieszkańców gminy Klembów nie jest skłonny myśleć schematycznie i wie, że przemoc może wystąpić w każdej rodzinie. Ponadto, łącznie **95% mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.**

Poniższe wartości wskazują na dużą świadomość badanych mieszkańców na temat specyfiki przemocy. **Poniższe wartości dotyczą łącznych odpowiedzi: prawdziwe i zdecydowanie prawdziwe:**

- „Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać” – 3%;
- „Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary” – 1%;
- „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych” – 9%.

<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie prawdziwe</i>	<i>Raczej prawdziwe</i>	<i>Raczej nieprawdziwe</i>	<i>Zdecydowanie nieprawdziwe</i>
Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.	64%	24%	8%	4%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.	11%	12%	30%	47%
Ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.	67%	28%	5%	0%

Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać.	0%	3%	15%	82%
Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary.	0%	1%	17%	82%
Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.	4%	5%	7%	84%

HAZARD

W ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie, co trzeci Polak w wieku 15+ grał w jakieś gry na pieniądze (34,2%). Polacy najczęściej grają w gry liczbowe Totalizatora Sportowego (26,8%), a w dalszej kolejności w zdrapki (13,3%), loterie/konkursy SMS-owe (7,4%) oraz na automatach do gier z tzw. niskimi wygranymi (4,5%). Wśród Polaków w wieku 15 lat i więcej 7,1% osób gra w jakąś grę na pieniądze co najmniej dwa razy w tygodniu. (...) symptomy zagrożenia uzależnieniem od hazardu występują u 5,3% ogółu Polaków w wieku 15+, a 0,7% osób w tej grupie wiekowej zdradza pewne symptomy problemu z hazardem. Wśród grających w gry na pieniądze realny problem z hazardem może mieć 2,2% graczy⁴.

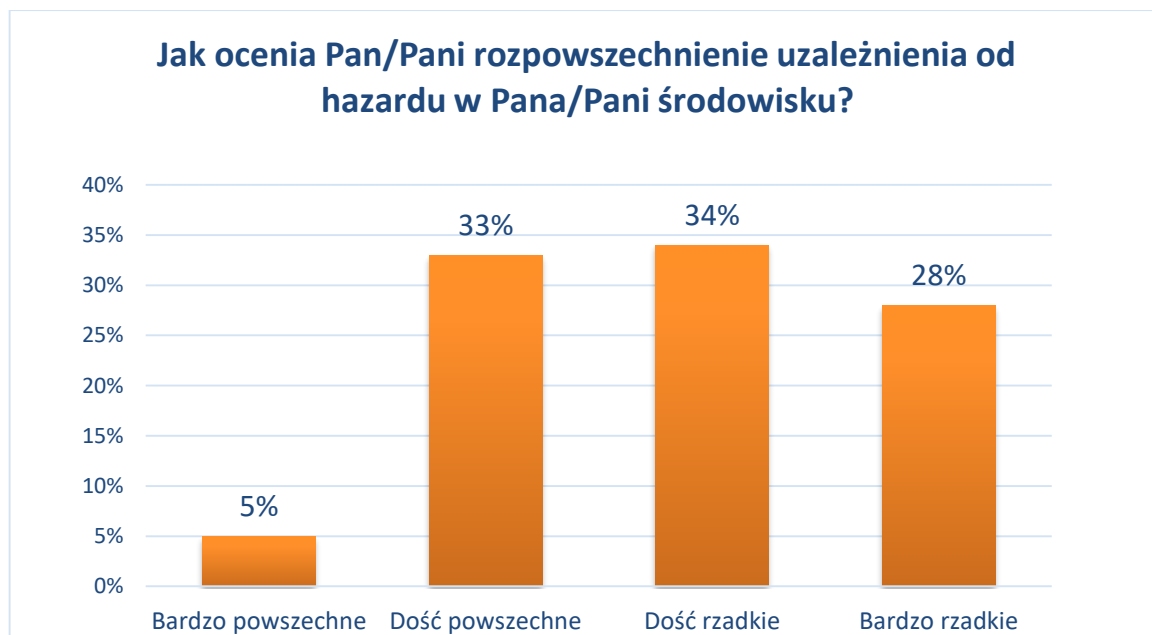
O hazardzie mówi się, że jest to ukryty nałóg, ponieważ nie widać od razu wyraźnych symptomów uzależnienia. Niestety, uzależnienie od hazardu często współwystępuje z innymi problemami, jak nadużywanie alkoholu czy narkotyków. Pierwsze kroki w świecie hazardu, to zwykle korzystanie z gier internetowych, automatów czy zakładów bukmacherskich. Zapytaliśmy mieszkańców gminy Klembów o ich doświadczenia z tego typu formami rozrywki.

⁴ Centrum Badania Opinii Społecznych, *Komunikat z badań: Pracoholicy, siecioholicy, hazardziści... Uzależnienia od zachowań*, Warszawa, czerwiec 2015.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_076_15.PDF (dostęp: 29.06.2017).

W subiektywnej ocenie **łącznie 62%** przebadanych **mieszkańców zjawisko uzależnienia od hazardu jest bardzo i dość rzadkie**. Łącznie **38%** respondentów uważa natomiast, że jest to **powszechny problem** w ich środowisku lokalnym.

98% respondentów nie wie, gdzie mogą zgłosić się osoby uzależnione od hazardu.

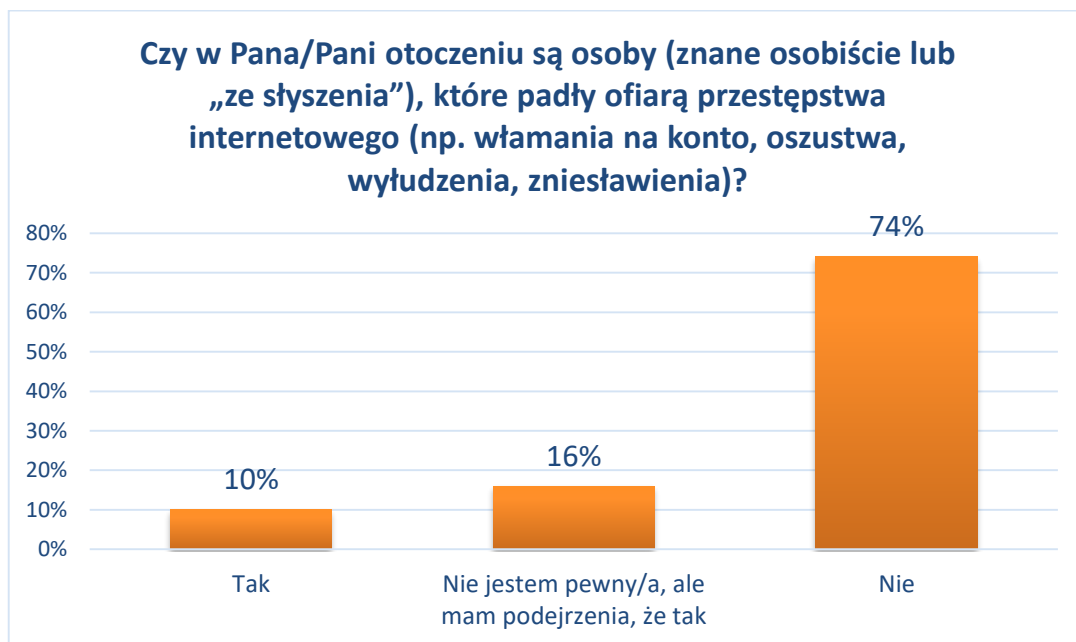

CYBERPRZEMOC I UZALEŻNIENIE OD INTERNETU

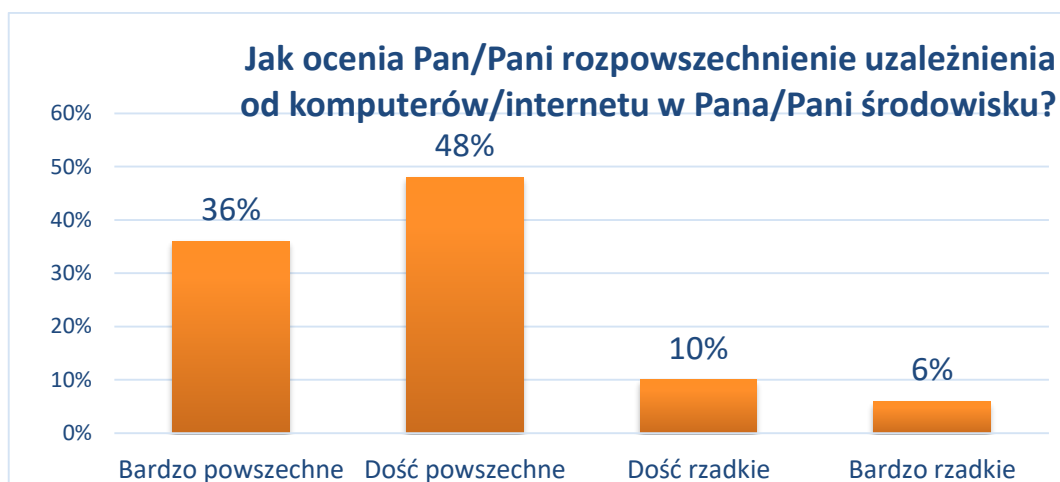
Kolejnym zagadnieniem badanym w ramach ankiety jest cyberprzemoc. *Zjawisko cyberprzemocy najkrócej definiuje się jako przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. (...) Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem Sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem Sieci oraz podszywanie się w Sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS⁵.*

⁵ Wojtasik, Ł. *Cyberprzemoc - charakterystyka zjawiska*.

Badania wykazały, że cyberprzemoc jest dla mieszkańców obecnym problemem. **Mianowicie, 10% badanych ma w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego (np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia, znieśławienia), a 16% nie jest pewna, ale ma podejrzenia, że tak właśnie się stało.**

Niepokojące są dane związane są z subiektywnym oszacowaniem uzależnienia od komputerów lub Internetu w środowisku lokalnym. **Łącznie 84% mieszkańców uważa, że tego typu uzależnienie jest dość i bardzo powszechne w środowisku lokalnym. Tylko 10% ocenia je jako dość rzadkie, a 6% - bardzo rzadkie zjawisko.**

BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Niewątpliwie ważną grupą, która może wskazać szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

GRUPA BADANA

Badanie zostało przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie gminy. Grupa badana stanowiła 20 kobiet. Średnia wieku przebadanych sprzedawczyń wyniosła 41 lat.

CEL BADANIA

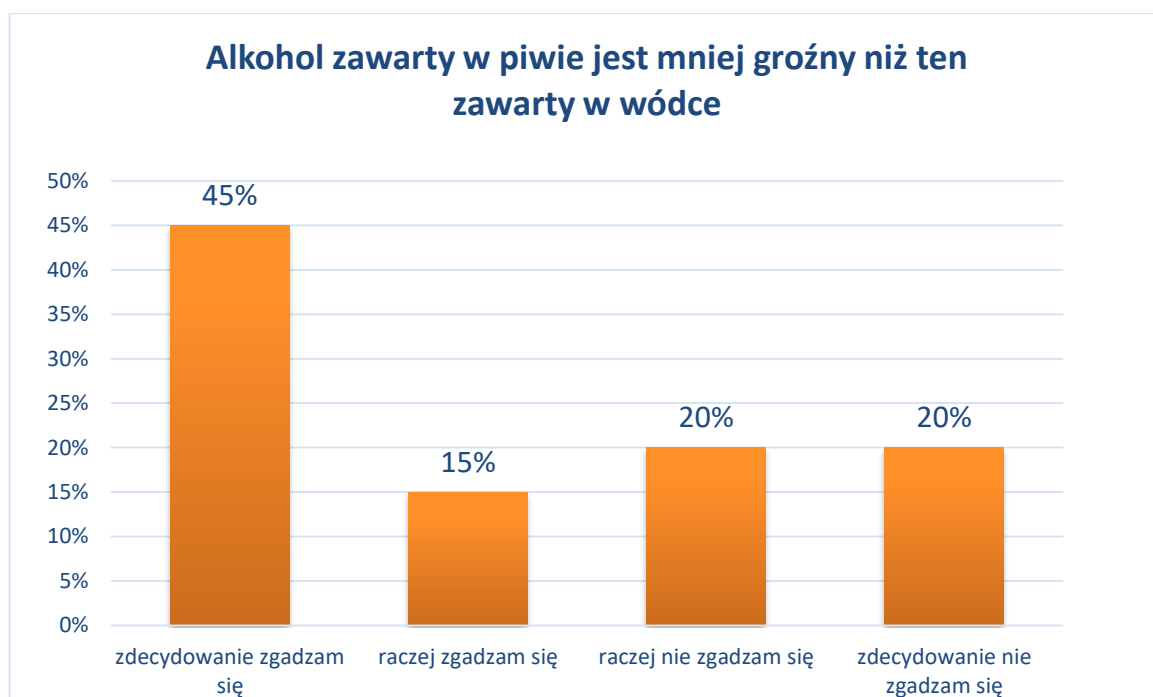
Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemne sytuacje zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

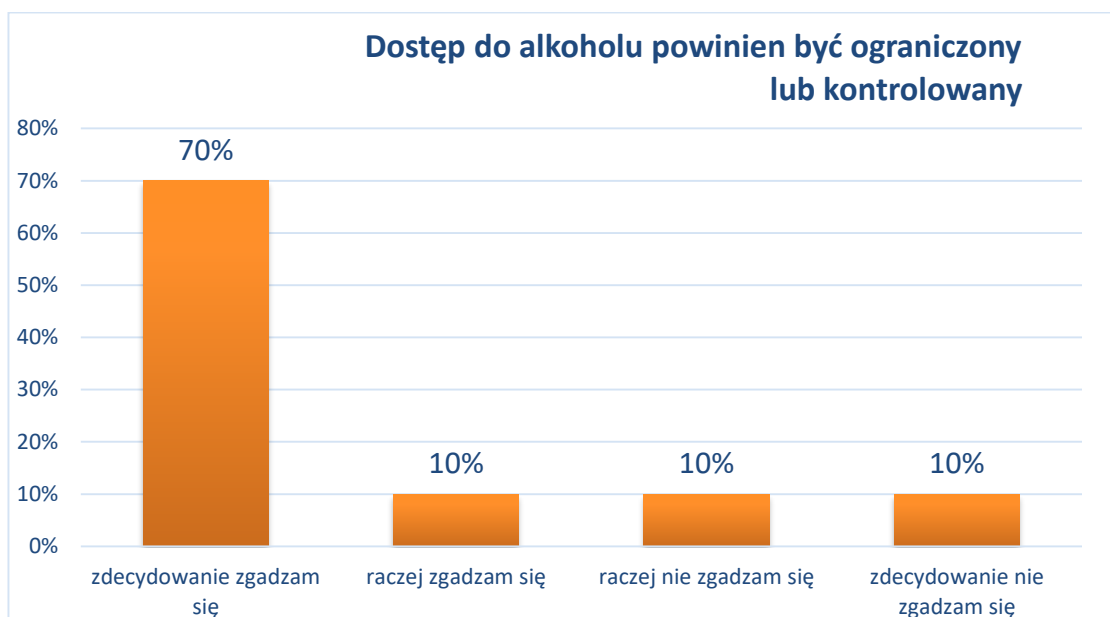
WYNIKI BADAŃ

Jednym z pierwszych zagadnień poruszonych w kwestionariuszu ankiety dla sprzedawców alkoholu było określanie poziomu świadomości na temat niebezpieczeństw wynikających z zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach napojów alkoholowych.

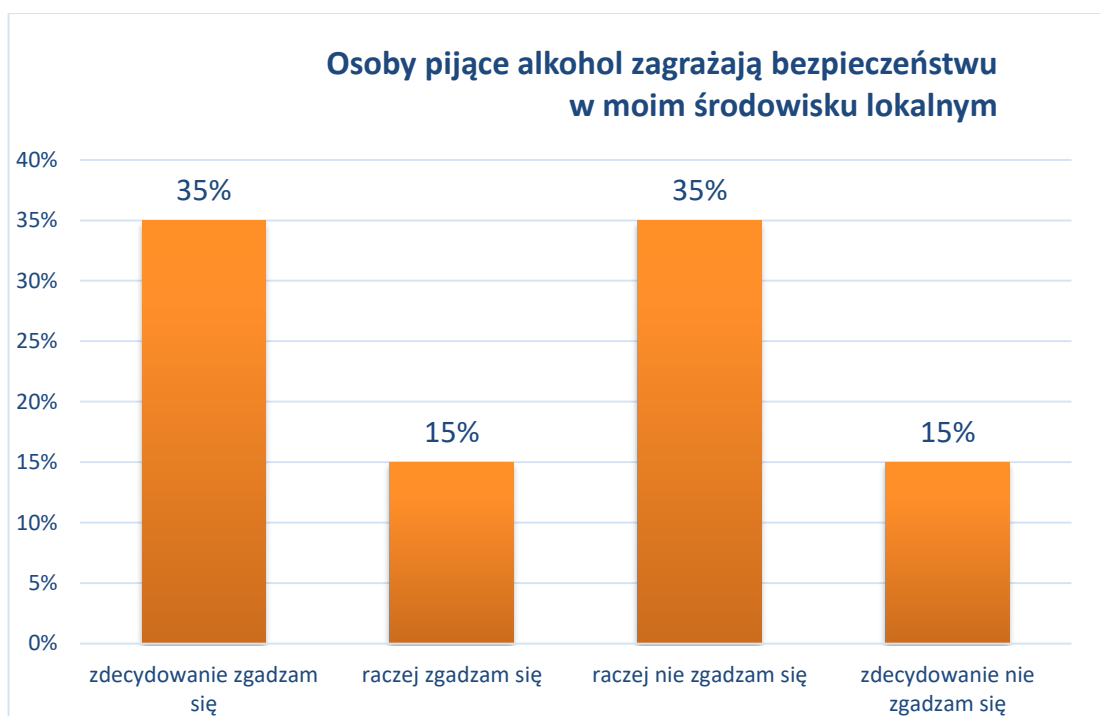
Łącznie 40% badanych sprzedawców napojów alkoholowych wskazało, że nie zgadzają się z twierdzeniem, aby alkohol zawarty w piwie był mniej groźny niż ten zawarty w wódce. Świadczy, to pośrednio o dość niskim poziomie świadomości badanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu.

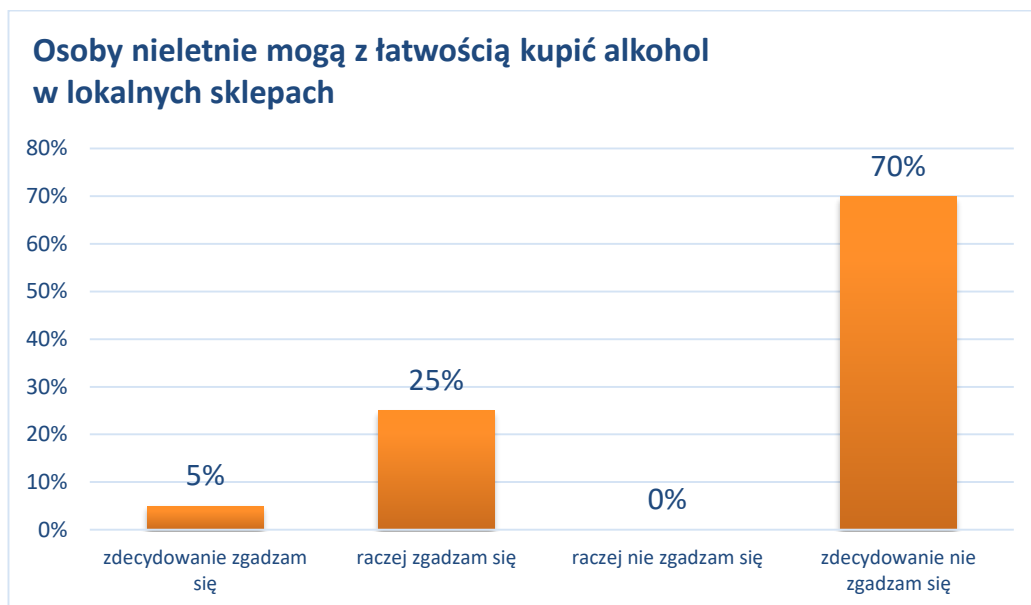
Łącznie 80% sprzedawców uważa, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany. 20% badanych wyraża zdanie przeciwne, czyli jest raczej przekonana, że dostęp ten nie powinien podlegać kontroli.

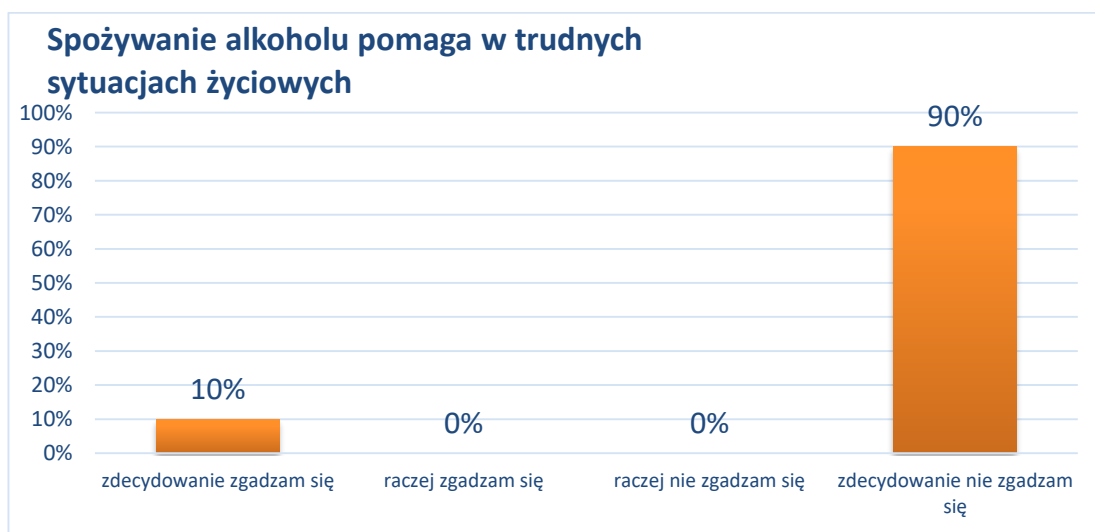
Łącznie 50% respondentów nie uważa, że osoby, które piją alkohol zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku. Natomiast łącznie 50% badanych sprzedawców wyraża zdanie przeciwne.

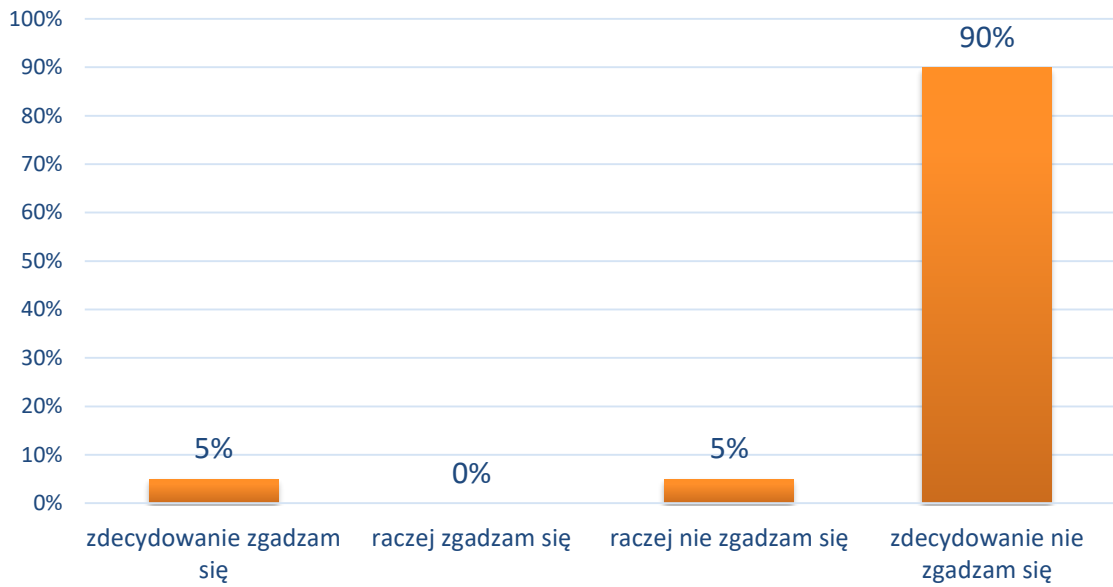
Kolejne pytanie dotyczyło subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18. roku życia. **Łącznie 30% sprzedawców zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby małoletnie mają łatwy dostęp do alkoholu.** 70% ankietowanych przychyliła się do stwierdzenia, że zakup ten nie jest łatwy.

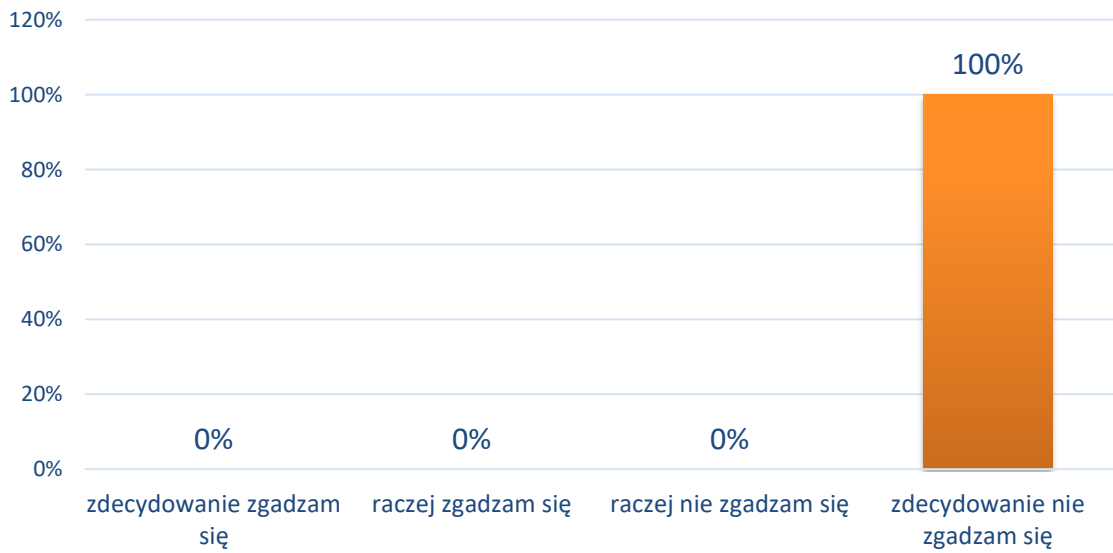
90% sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, aby spożywanie alkoholu pomagało w trudnych sytuacjach życiowych. Co więcej, **95% badanych odpowiedziało, że prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu nie jest bezpieczne.** 100% sprzedawców zgadza się ze stwierdzeniem, że **kobiety w ciąży nie mogą bezpiecznie pić niewielkich ilości alkoholu.**

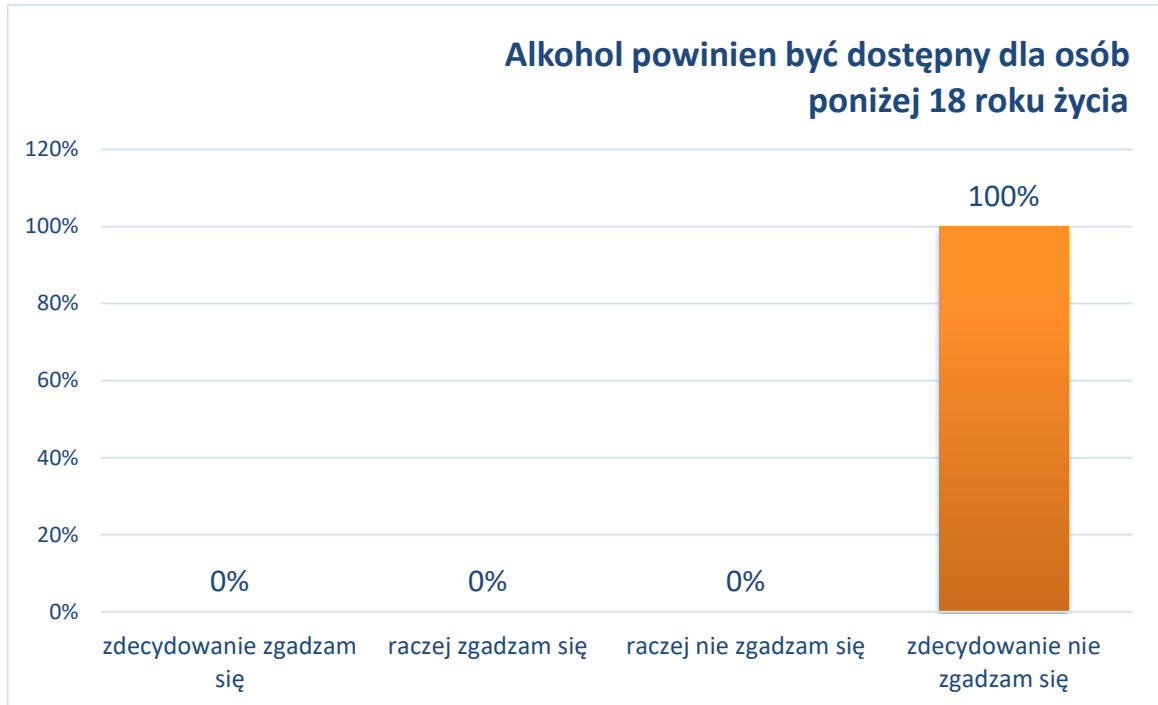
Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne

Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu

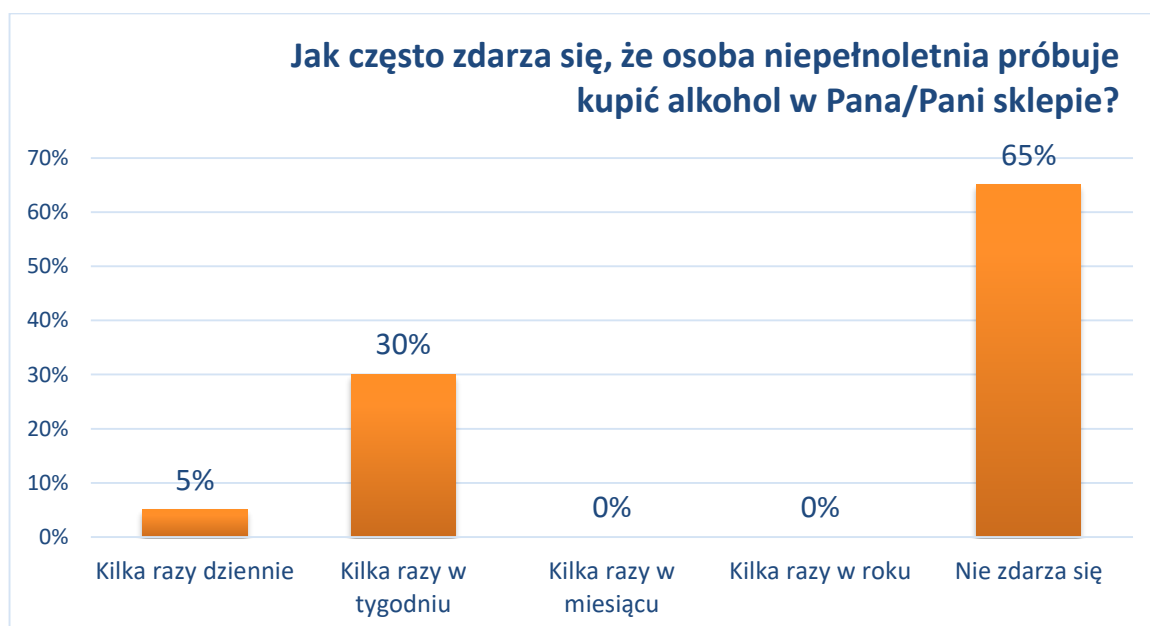
100% sprzedawców napojów alkoholowych w gminie Klembów **uważa, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia.**

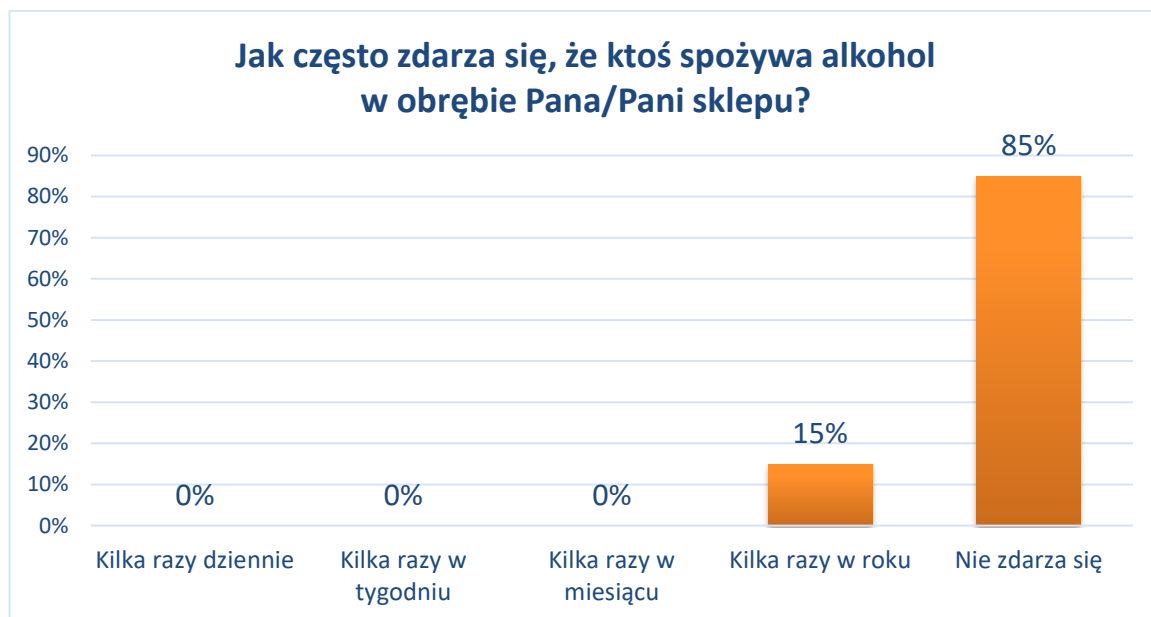
Łącznie 60% badanych uważa, że w okolicy jest zbyt dużo punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

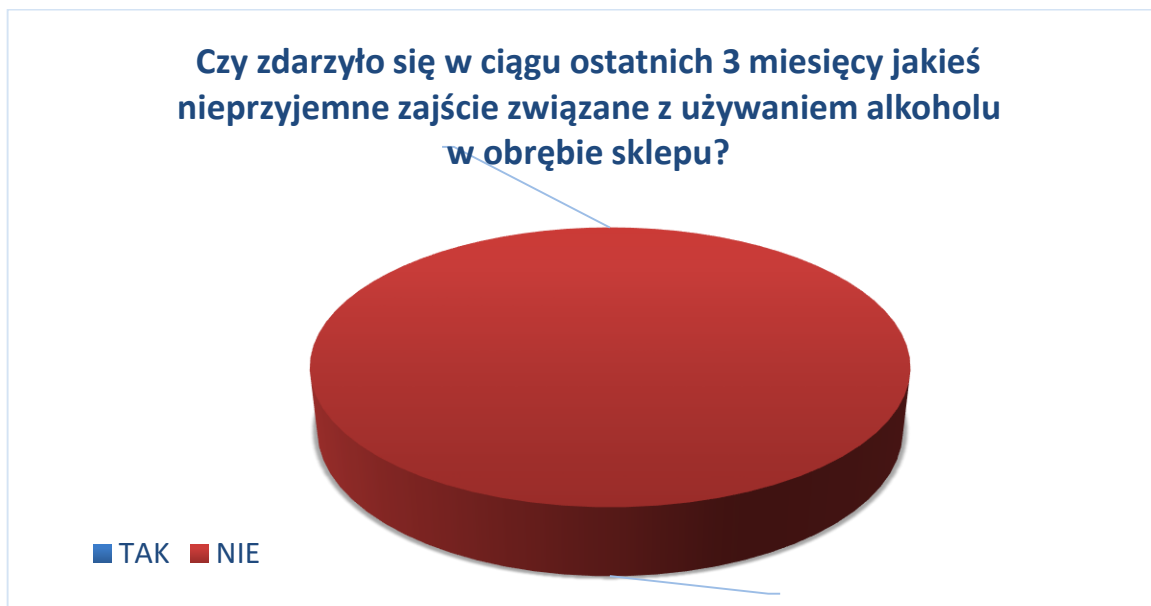
Sprzedawcy napojów alkoholowych w gminie Klembów deklarują, że przypadki **próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się najczęściej kilka razy w tygodniu (30%)**. Jednak warto zaznaczyć, że 65% sprzedawców zadeklarowało, że takie sytuacje się nie zdarzają.

Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być rzadkim zjawiskiem. Jedynie 15% sprzedawców spotyka się z taką sytuacją kilka razy w roku.

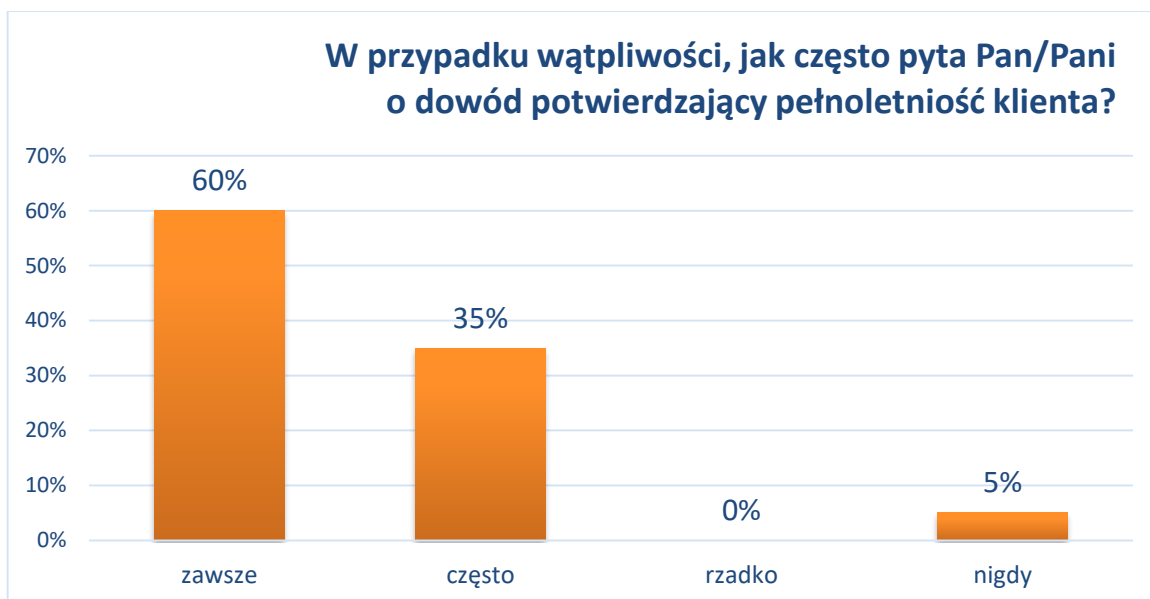
100% przebadanych sprzedawców deklaruje, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy nie miało miejsca nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu.

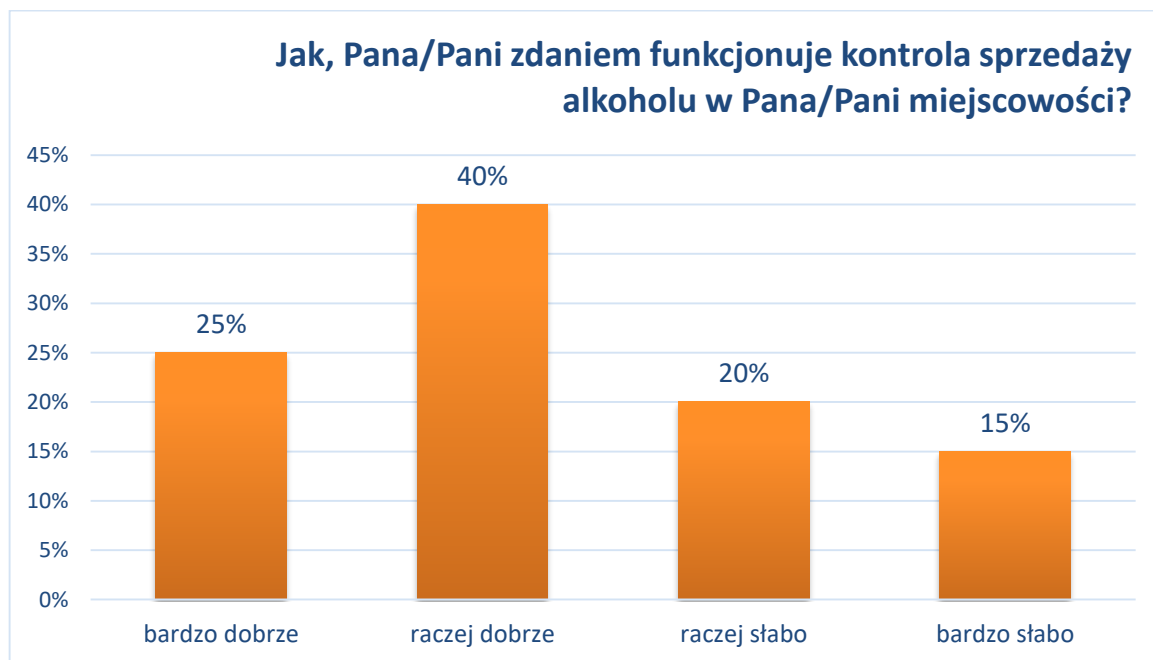
Tylko 5% wskazało, że nigdy nie sprzedało alkoholu **osobom, co do których miały podejrzenie, że są nieletnie**. 95% sprzedawców wskazało, że nie mieli pewności, co do wieku osoby, której sprzedały alkohol.

W przypadku wątpliwości, co do wieku, tylko **60% badanych zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek**, a często robi to 35% osób. 5% sprzedawców zadeklarowało, że nigdy nie prosi o okazanie dowodu.

Ostatnie badane zagadnienie dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu w gminie Klembów. **Łącznie 65% badanych oceniło jej funkcjonowanie raczej dobrze i bardzo dobrze.** Natomiast łącznie 35% sprzedawców ocenia ją słabo lub bardzo słabo.

PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY

METODOLOGIA

Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, czy wszystkie pytania zostaną wypełnione.

CEL BADANIA

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych:

- alkoholu,
 - narkotyków,
 - dopalaczy
-

CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ

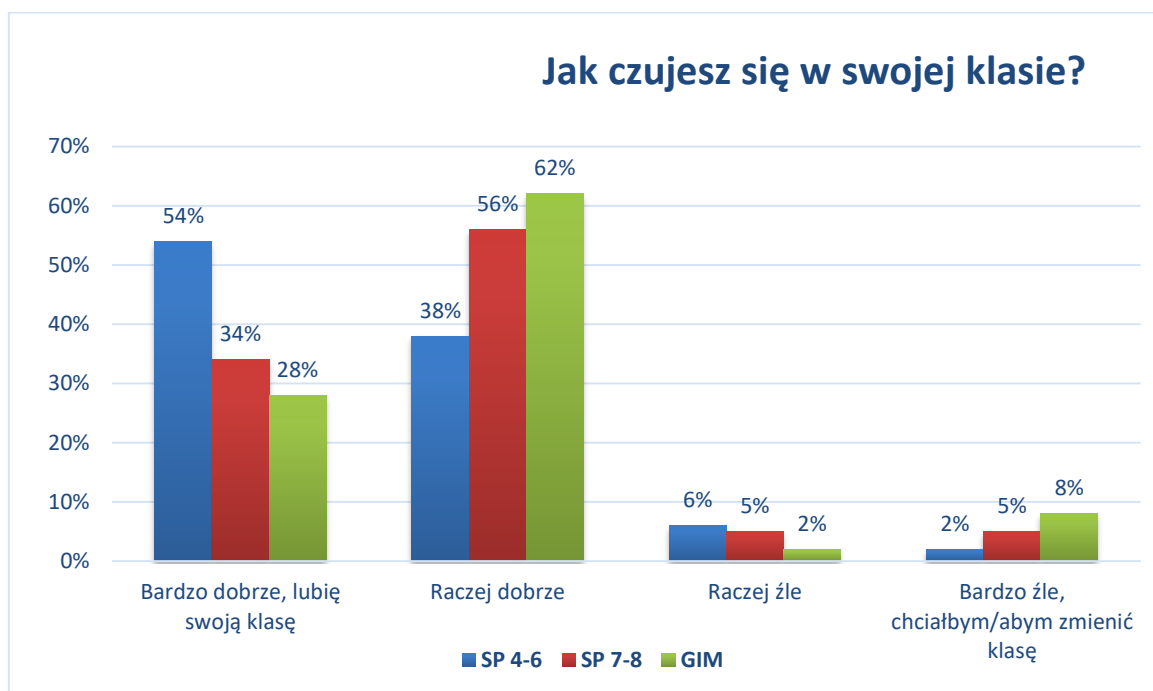
Liczebność grup badanych

Szkoły Podstawowe (4-6)	240
Szkoły Podstawowe (7-8)	131
Klasy gimnazjalne	64
ŁĄCZNIE	435

Uczniowie odpowiedzieli na kilka ogólnych pytań związanych z uczęszczaniem do szkoły. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na przedstawienie szkolnego środowiska w kontekście kwestii, które mogą mieć pozytywny lub negatywny wpływ na częstość występowania niepożądanych zjawisk i zachowań wśród dzieci oraz młodzieży.

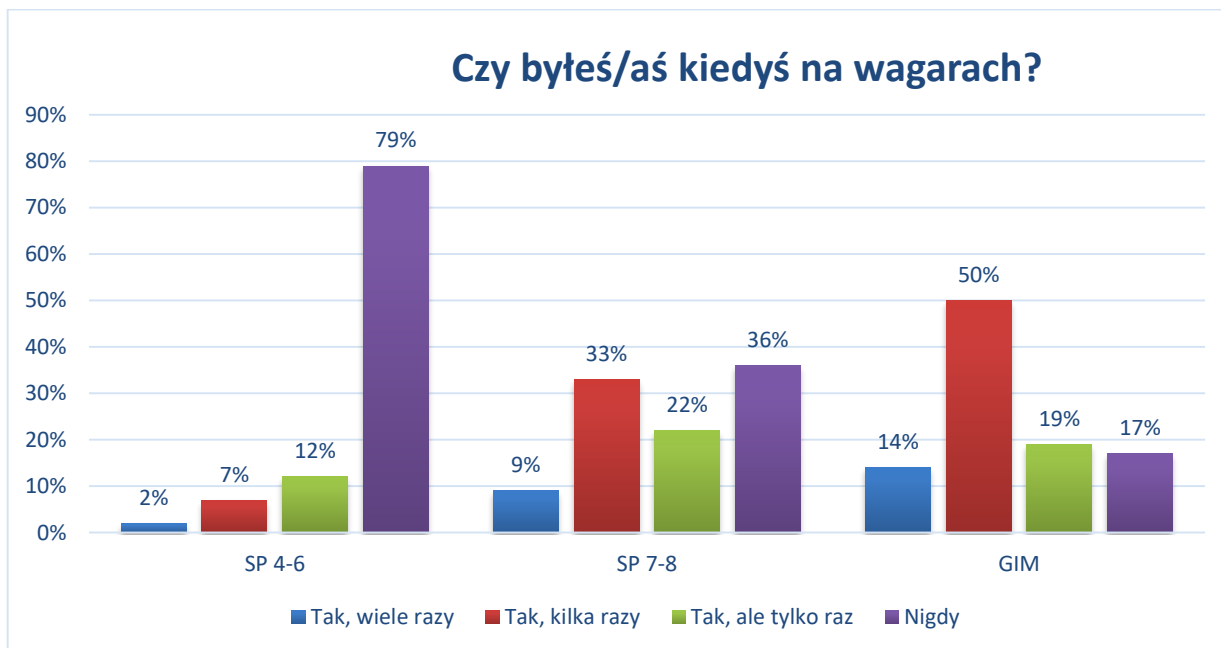
W pierwszej kolejności uczniowie zostali zapytani o to, jak czują się w swojej klasie. **Wyniki są zadowalające: najlepiej w klasie czują się uczniowie szkół podstawowych (SP 4-6 - łącznie 92%⁶. Takiego samego zdania jest 90% gimnazjalistów i 90% uczniów klas 7-8. Nie należy jednak bagatelizować faktu, że 8% gimnazjalistów i 5% uczniów klas 7-8 SP przeciwne określa swoje odczucia – do tego stopnia, że chciałoby zmienić klasę.**

⁶ Zsumowane wyniki odpowiedzi: *bardzo dobrze, lubię swoją klasę i raczej dobrze.*

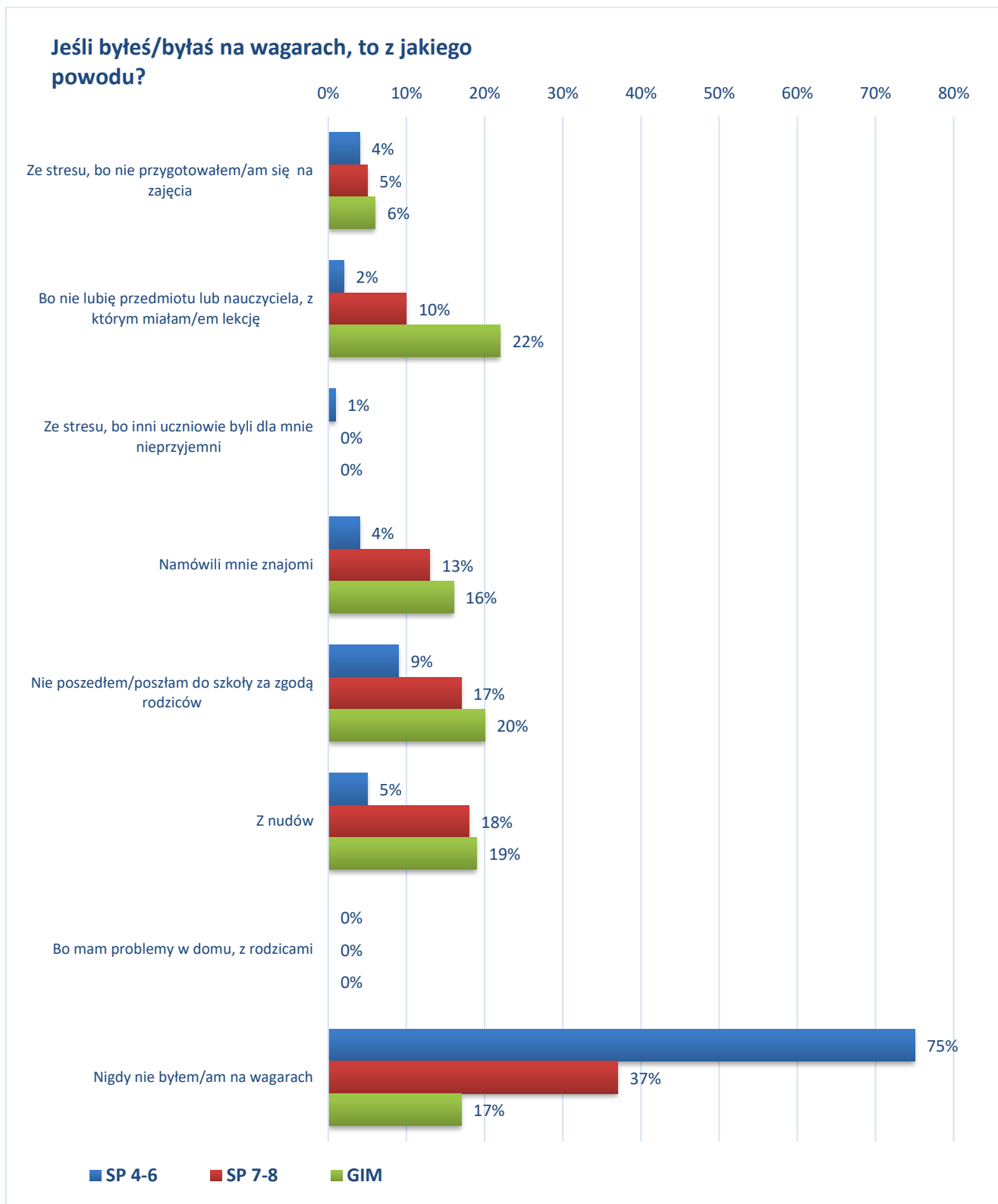
Wyniki prezentujące odpowiedzi uczniów na temat wagarowania, wydają się odzwierciedlać tendencje związane z wiekiem rozwojowym. **Uczniowie szkół podstawowych w sporej części nigdy nie byli na wagarach (SP 4-6 - 79%; SP 7-8 - 36%) lub byli na nich tylko raz (SP 4-6 - 12%; SP 7-8 - 22%).** 33% starszych uczniów szkoły podstawowej przyznaje, że wagarowało już kilka razy.

W gimnazjum natomiast, już 64% uczniów ma za sobą pierwsze wagary. 50% gimnazjalistów było na wagarach już kilka razy, a 14% gimnazjalistów przyznaje, że wagarowało wiele razy.

Od tego, jak często uczniowie wagarują, istotniejsze wydają się być powody, dla których decydują się to robić⁷. Zarówno **starsi uczniowie szkół podstawowych, jak i uczniowie gimnazjum opuszczali lekcje z głównie z nudów (SP 7-8 - 18%; GIM - 19%)**. Starsi uczniowie SP opuszczali również lekcje, dlatego, że **namówili ich znajomi (13%) lub odbyło się to za zgodą rodziców (17%)**. Natomiast wśród gimnazjalistów częstym powodem był **brak sympatii do nauczyciela lub przedmiotu (22%), zgoda rodziców (20%) i namowa znajomych (16%)**.

⁷ Uczniowie mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

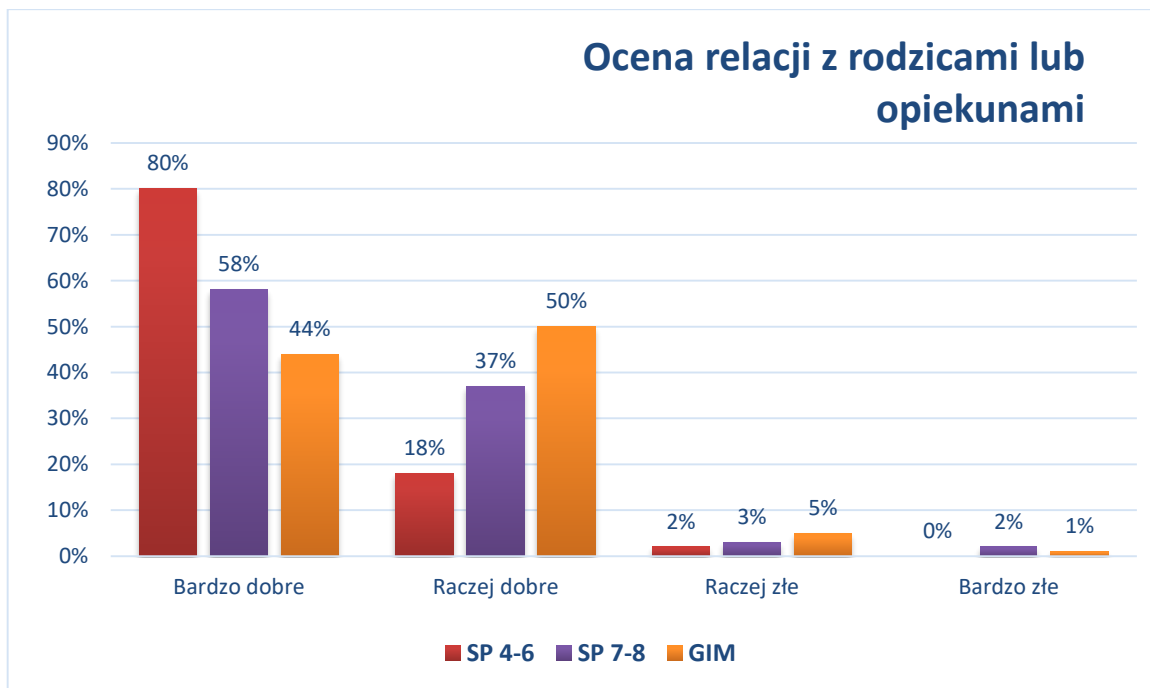

Czynnikami chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży są niewątpliwie dobre relacje z osobami dorosłymi, którzy stanowiąc mogą

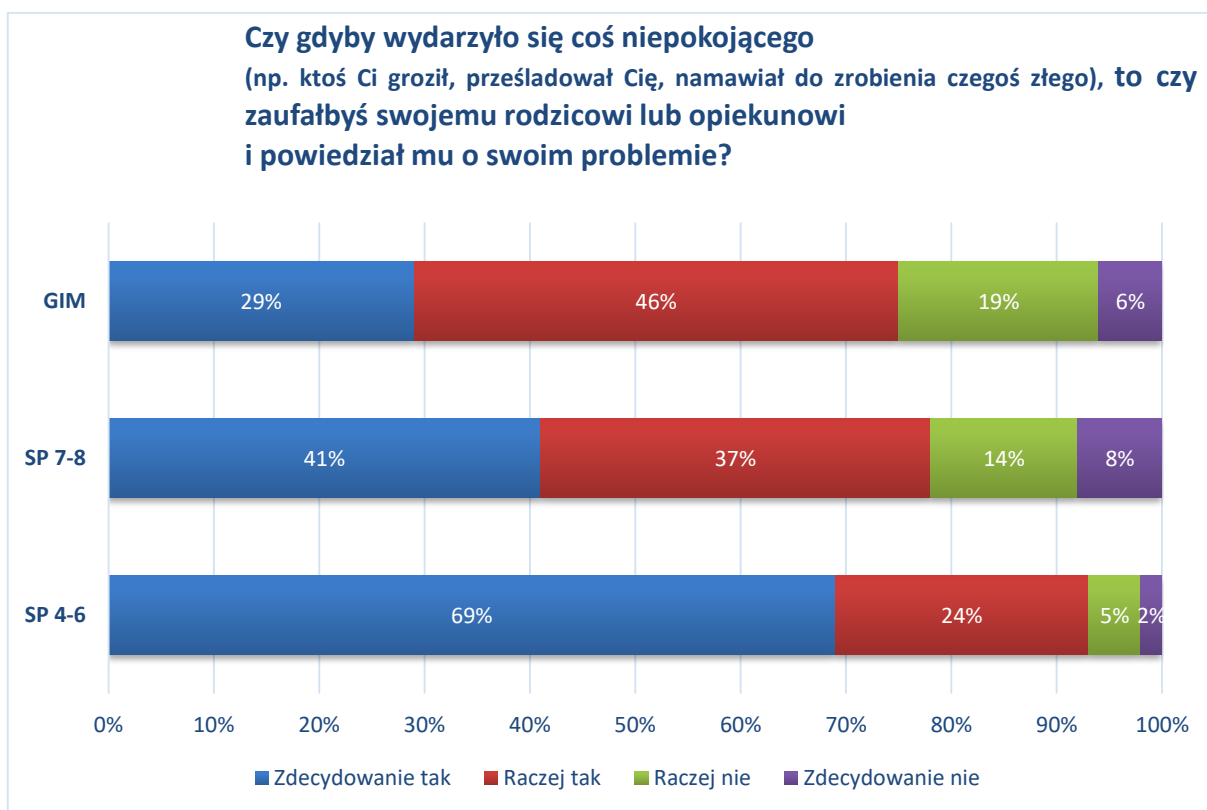
dla nich oparcie i źródło wiedzy. **Uczniowie gminy Klembów deklarują w większości bardzo dobre lub raczej dobre relacje z opiekunami:** SP 4-6 - łącznie 98%; SP 7-8 - łącznie 95%; GIM - łącznie 94%.

Należy zauważyć, że rozkład wyników, wbrew oczekiwaniom, wraz z wiekiem nie ulega znacznym zmianom – gimnazjaliści oceniają związki z rodzicami lub opiekunami, podobnie jak uczniowie szkół podstawowych, jako mocne i zażyłe.

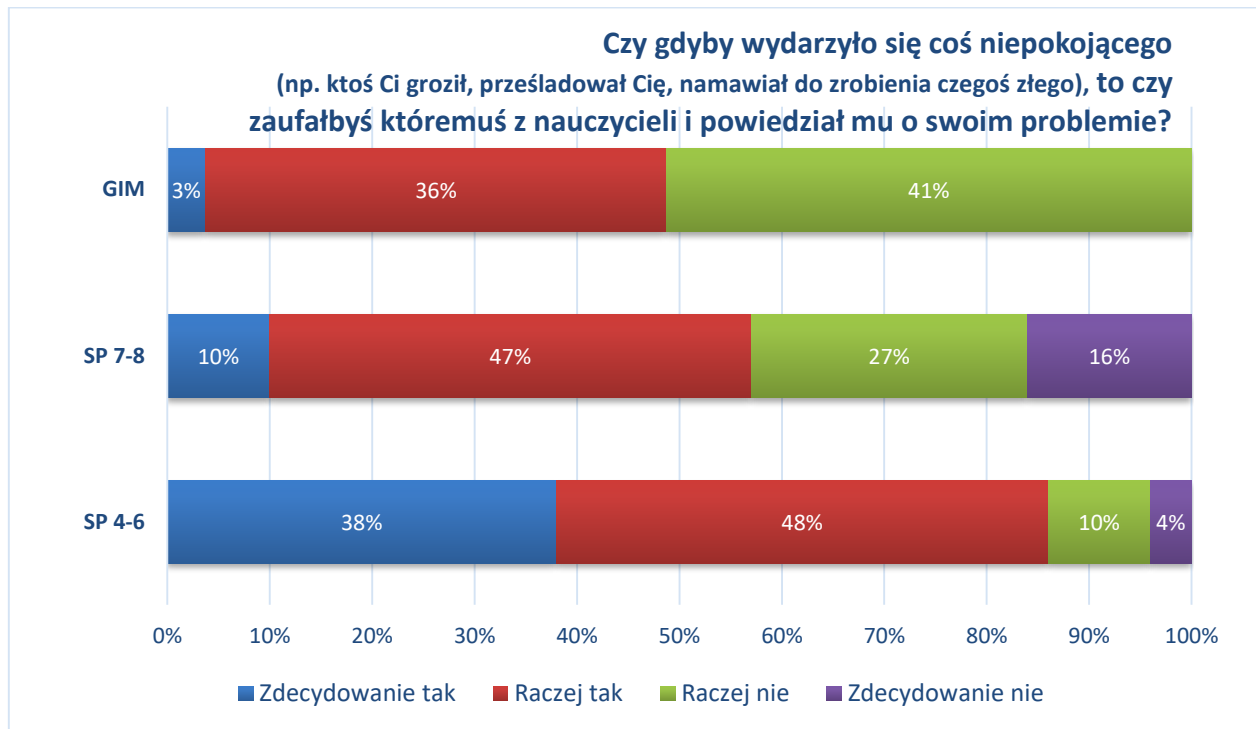
Dobre relacje z rodzicami uczniów to niewątpliwie zasób chroniący, który może zostać wykorzystany w planowaniu oddziaływań profilaktycznych poprzez tworzenie sojuszu rodzic – nauczyciel w przeciwdziałaniu uzależnieniom m.in. poprzez uzupełniającą się edukację dotyczącą zagrożeń, a także kształtowanie konstruktywnych postaw i budowanie sieci wsparcia.

Równie obiecujące są wyniki dotyczące poziomu zaufania do rodzica/opiekuna w wypadku przeżywania poważnego problemu. **Łącznie 93% uczniów klas młodszych szkoły podstawowej, 78% uczniów klas starszych szkoły podstawowej chciałoby podzielić się swoimi wątpliwościami z rodzicami. Wśród gimnazjalistów już tylko 75% powiedziałaby im o swoim problemie.**

Następnie zadaliśmy uczniom podobne pytanie, z tym, że tym razem grupą dorosłych, co do których uczniowie mieli się ustosunkować w kontekście **odczuwanego poziomu zaufania**, byli **nauczyciele**. Wraz z wiekiem uczniów poziom zaufania spada. Dzieci i młodzież gminy Klembów rzadziej po poradę czy pomoc zgłosiliby się do nauczyciela niż do rodzica. **Nadal jednak wyniki uzyskane w tej kwestii można uznać za relatywnie satysfakcjonujące: łącznie odpowiednio 86% uczniów klas SP 4-6; 57% uczniów klas SP 7-8 obdarzyłyby zaufaniem pedagogów. Wśród gimnazjalistów jedynie 39% deklarowało, że przyszliby ze swoim problemem do nauczyciela.**

WYNIKI

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL

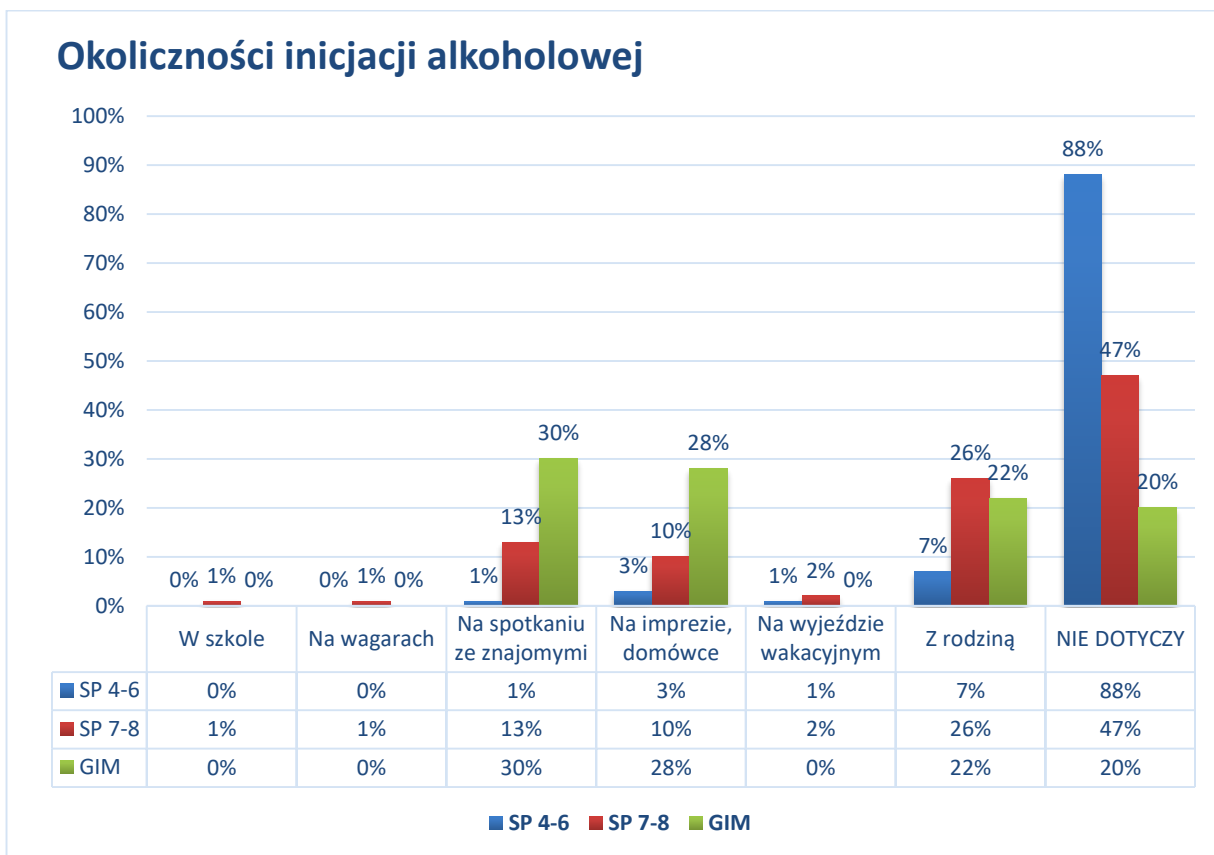
Inicjację alkoholową ma za sobą: 12% badanych uczniów klas SP 4-6; 56% uczniów klas SP 7-8 oraz 81% gimnazjalistów.

Najczęściej deklarowaną okolicznością inicjacji alkoholowej uczniów zarówno szkoły podstawowej, jak i gimnazjalistów, jest **towarzystwo rodziny** (SP 4-6 - 7%; SP 7-8 - 26%; GIM - 22%) oraz **spotkanie ze znajomymi** (SP 4-6 - 1%; SP 7-8 - 13%; GIM - 30%). Aczkolwiek, większość badanych wskazała, że to pytanie ich nie dotyczy (SP 4-6- 88%; SP 7-8- 47%; GIM - 20%).

Powyższe wyniki wydają się potwierdzać prawidłowość związaną z psychospołecznym rozwojem człowieka w wieku dorastania. Dla młodzieży najważniejszą społeczną grupą odniesienia są rówieśnicy. To utrzymanie pozycji w grupie znajomych jest jedną z najsilniejszych motywacji, aby sięgnąć po alkohol. Prawidłowość tę można wykorzystać w dobrym celu. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja w której dorastający człowiek czerpie

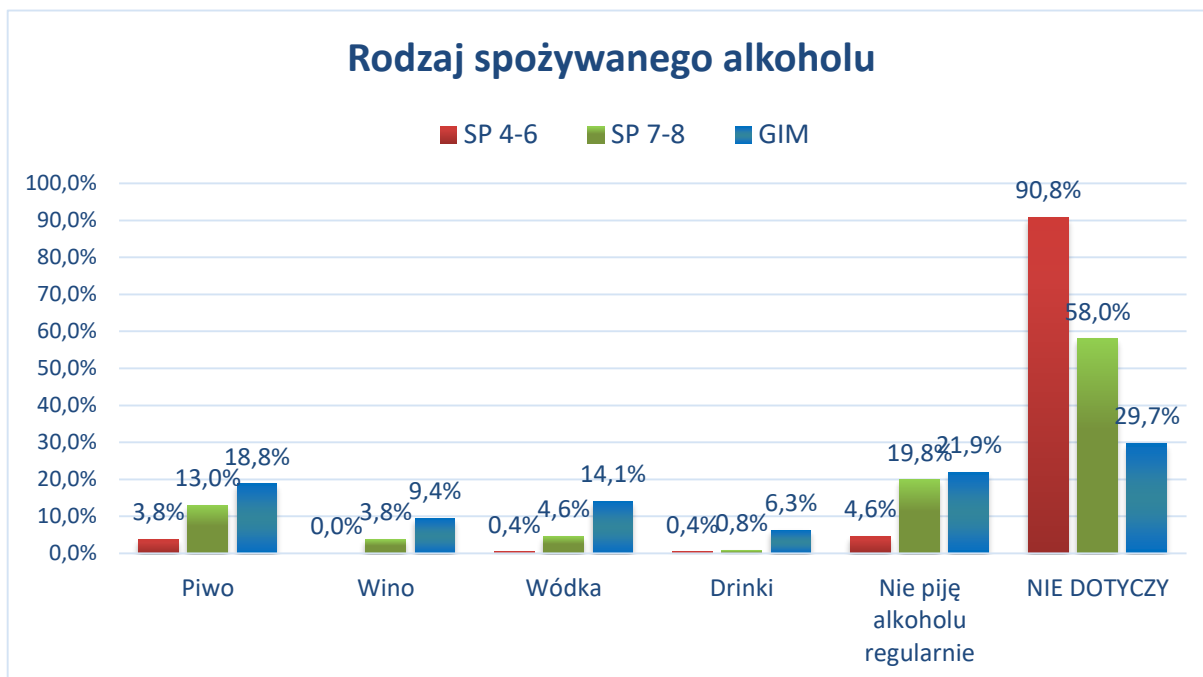
pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas warsztatów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.

Oprócz okoliczności inicjacji ważne było dla nas także to, **jak często młodzi ludzie sięgają po alkohol**. Aż 87% najmłodszych uczniów wskazało, że to pytanie ich nie dotyczy. Wraz z wiekiem ta tendencja się zmienia: SP 7-8 (49%), GIM (23%). Wśród uczniów klas SP 7-8 najczęściej pojawiały się dwie kategorie odpowiedzi, które odnosiły się do kilkukrotnego spożycia alkoholu (25%) oraz jednorazowego (14%). Natomiast uczniowie gimnazjum najczęściej deklarowali kilkukrotne spożycie alkoholu (30%) oraz picie rzadziej niż raz w miesiącu (19%).

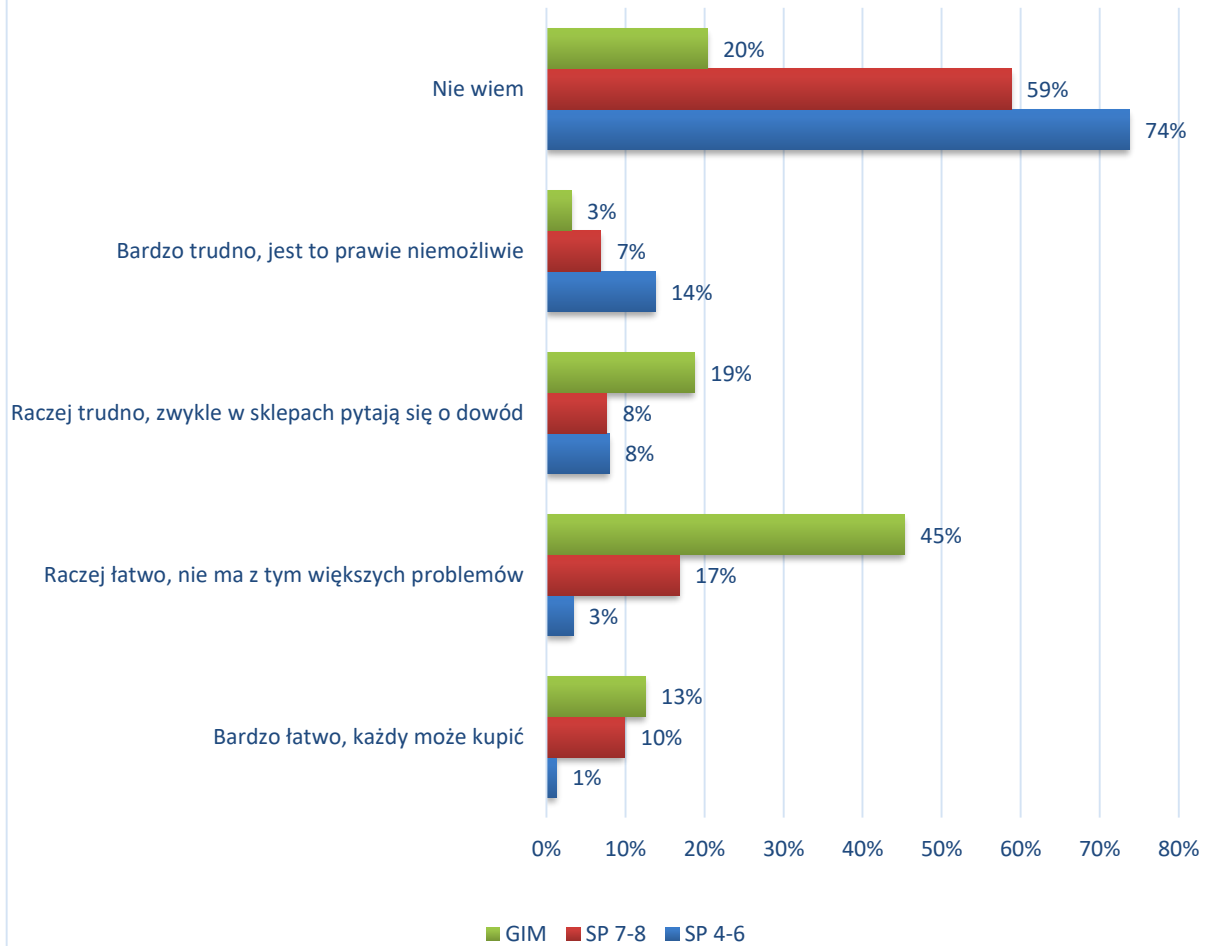

W następnej kolejności zapytaliśmy uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. Uczniowie generalnie **najczęściej sięgają po piwo** (SP 4-6 – 4%; SP 7-8 - 13%; GIM - 19%) oraz **wódkę** (GIM 14%). Deklaracje uczniów, których to pytanie nie dotyczy: SP 4-6 - 91%; SP 7-8 - 58%; GIM – 30%.

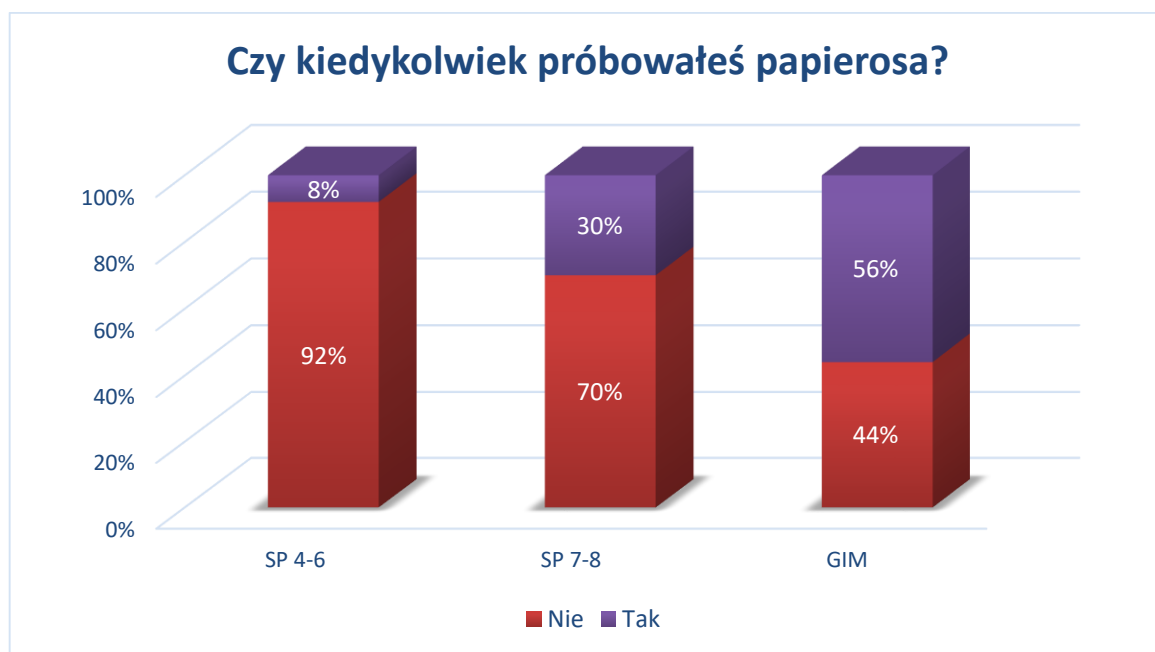
Kolejnym ważnym pytaniem, na które odpowiadali uczniowie było to dotyczące subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18 roku życia. **Pokazane poniżej wyniki wskazują, że 74% uczniów klas SP 4-6; 59% uczniów klas SP 7-8 oraz 20% gimnazjalistów nie wie, czy da się kupić alkohol, gdy nie ma się ukończonych 18 lat. Może to sugerować, że ta część uczniów nigdy nie podejmowała próby nabycia alkoholu.** Z kolei łącznie 24% najstarszych uczniów wskazuje, że jest przeciwnie, co oznacza, że mogą oni lub ich rówieśnicy być klientami w punktach ze sprzedażą alkoholu.

Czy łatwo jest kupić alkohol, jeśli nie ma się ukończonych 18 lat?

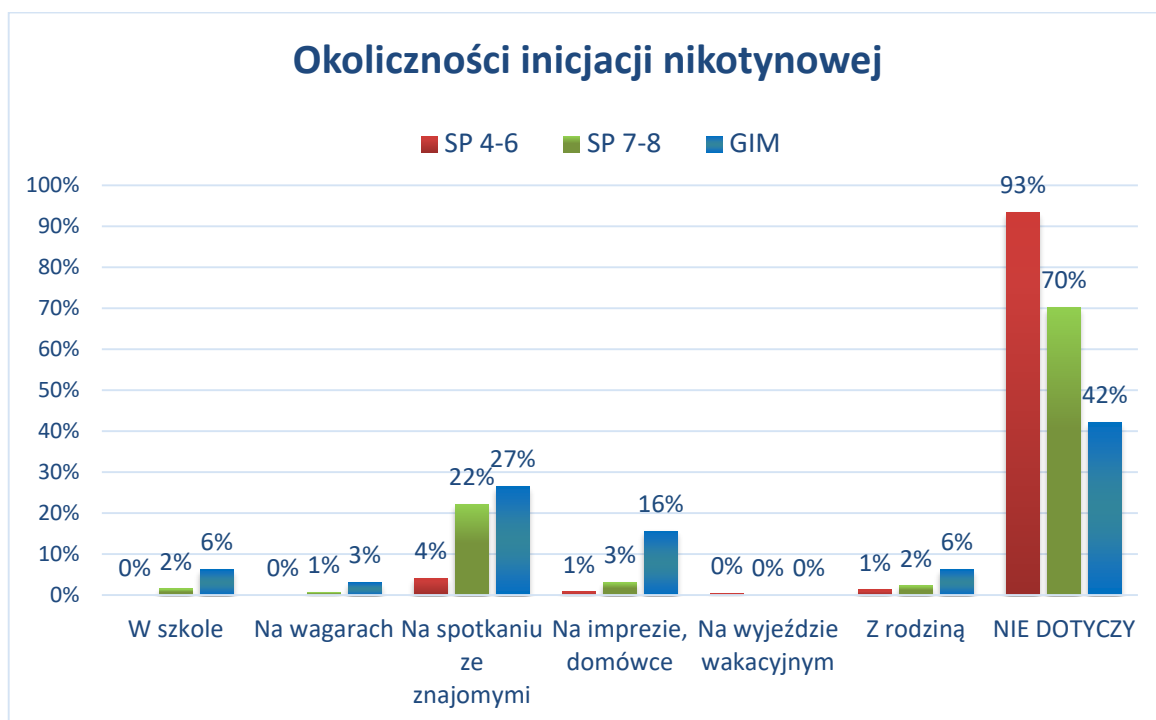

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY

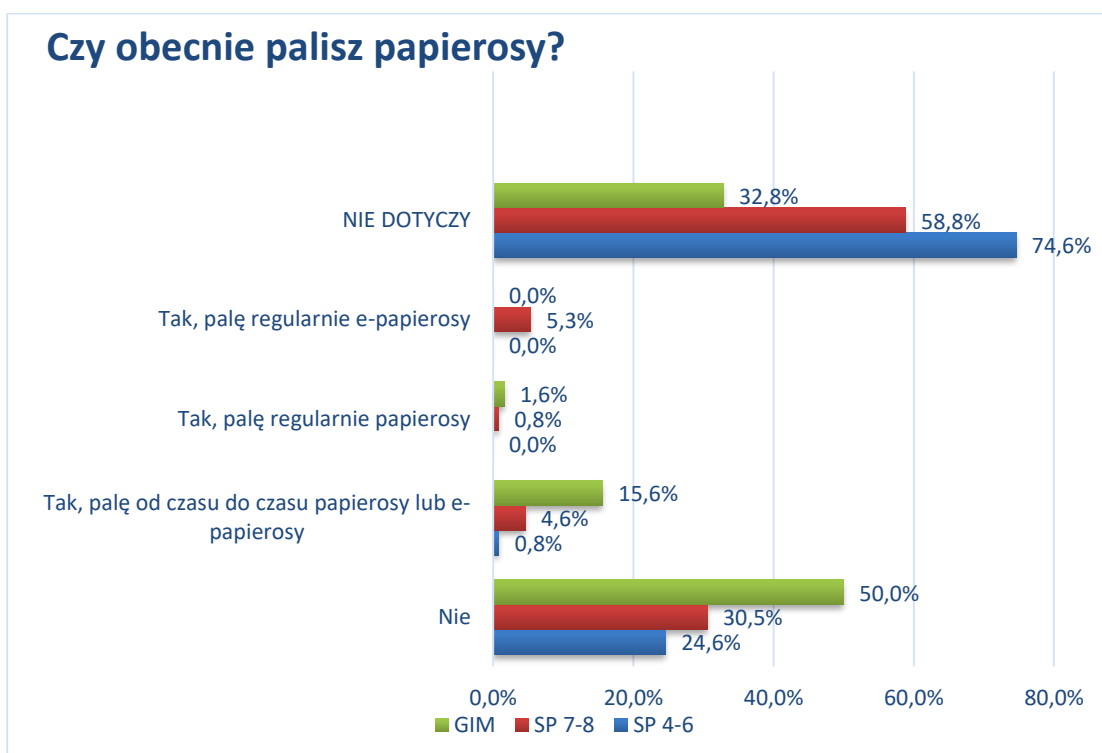
Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytaliśmy uczniów z gminy Klembów, czy kiedykolwiek próbowali papierosa oraz w jakich okolicznościach. **Inicjację nikotynową ma za sobą 8% uczniów SP 4-6, 30% uczniów klas SP 7-8 oraz 56% gimnazjalistów.**

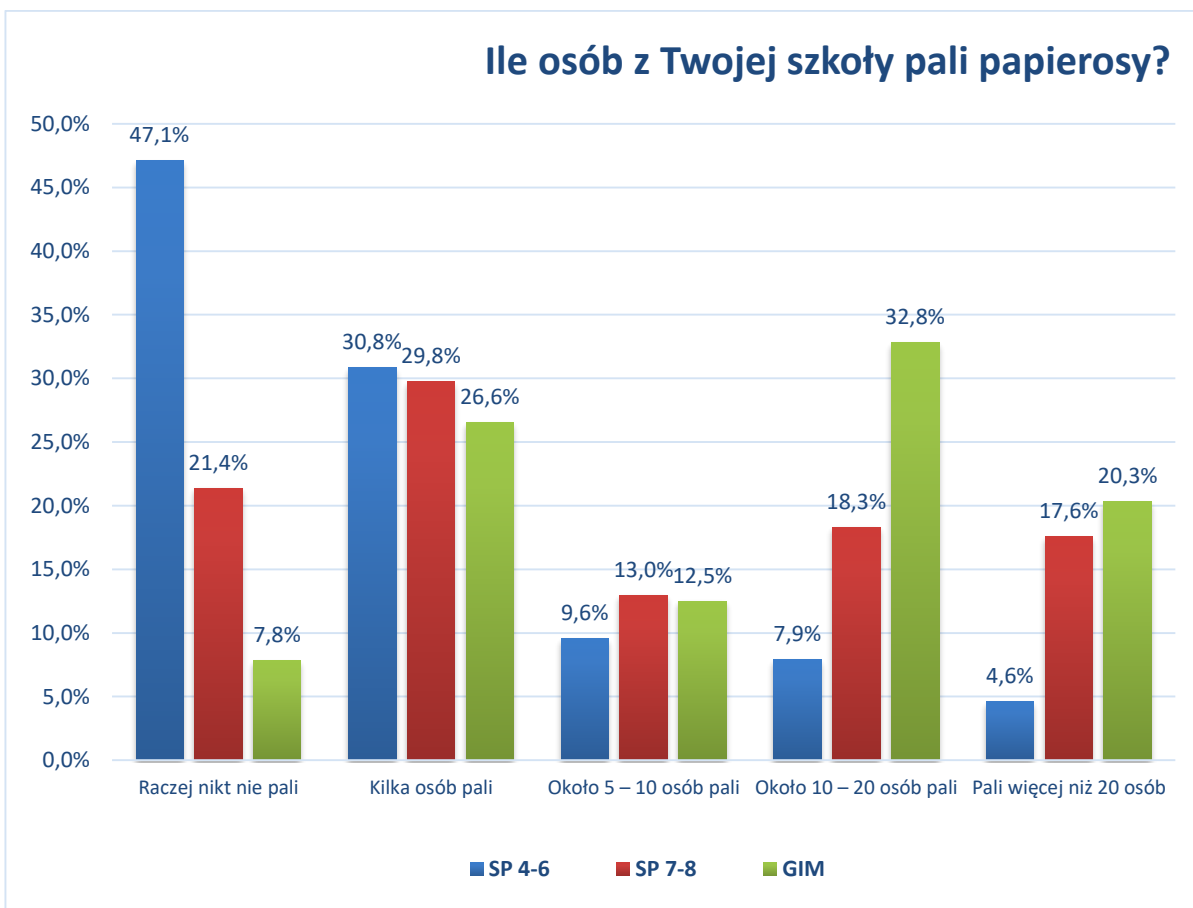
Najczęściej wskazywaną przez uczniów okolicznością zapalenia pierwszego papierosa było spotkanie ze znajomymi (SP 4-6 - 4%; SP 7-8 - 22%; GIM - 27%) oraz impreza lub domówka (SP 4-6 - 1%; SP 7-8 - 3%; GIM - 16%). Niepokojący jest fakt, iż część starszych uczniów pierwszego papierosa zapaliła na terenie szkoły (SP 7-8 - 2%; GIM - 6%). W większości jednak ten problem uczniów nie dotyczy (SP 4-6 - 93%; SP 7-8 - 70%; GIM - 42%).

Większość uczniów z gminy Klembów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową, aktualnie nie pali papierosów (SP 4-6 - 25%; SP 7-8 - 31%; GIM - 50%). Odpowiedzi uczniów, których to pytanie nie dotyczy (bo nigdy nie palili): SP 4-6 - 75%; SP 7-8 - 59%; GIM - 33%.

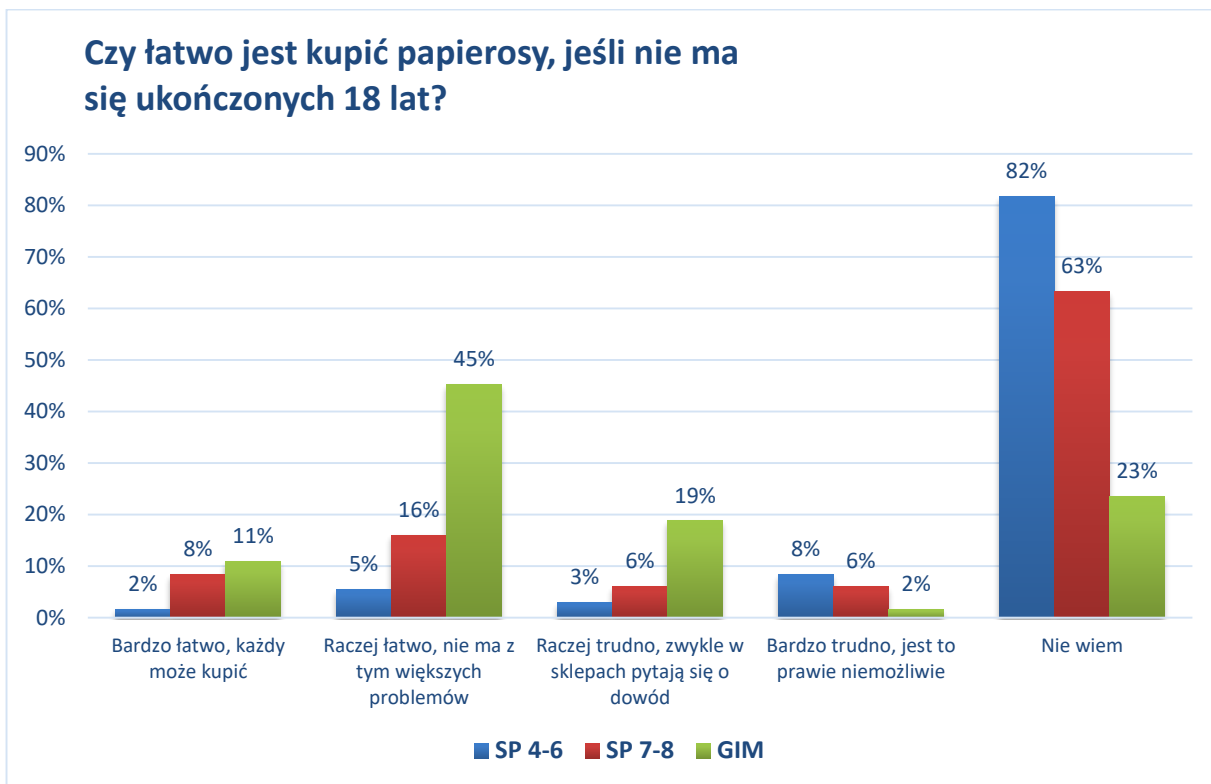

Uczniowie **najmłodszych klas podstawowych** prawie w większości oceniają, że ich koledzy **raczej nie palą lub pali tylko kilka osób (łącznie 78%)**. Inaczej kształtują się wyniki wśród starszych i najstarszych uczniów. Wśród uczniów klas **SP 7-8** podobnie stwierdza już **51%** uczniów, a wśród **gimnazjalistów tylko 34% uczniów**.

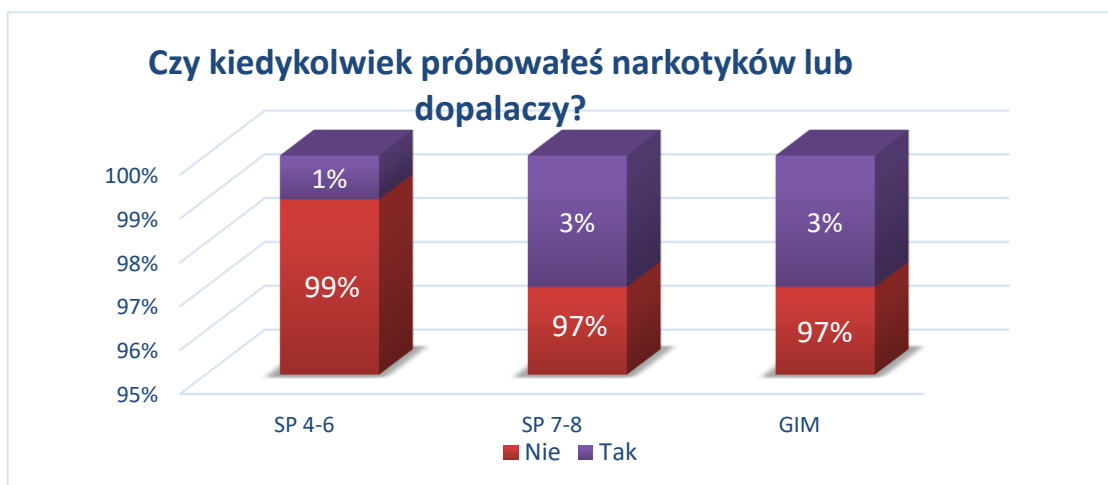
W kolejnym pytaniu uczniowie udzielali odpowiedzi na temat subiektywnej oceny łatwości, z jaką można dokonać zakupu papierosów. **Większość uczniów najmłodszych klas podstawowych nie znało odpowiedzi na to pytanie (SP 4-6 - 82%)**. Starsi uczniowie mają w tym względzie bardziej zróżnicowane poglądy.

63% uczniów klas 7-8 SP i 23% uczniów GIM wskazało, że nie wie, a łącznie odpowiednio 24% i 56% z nich oceniło, że raczej łatwo lub bardzo łatwo jest kupić papierosy osobom poniżej 18 roku życia.

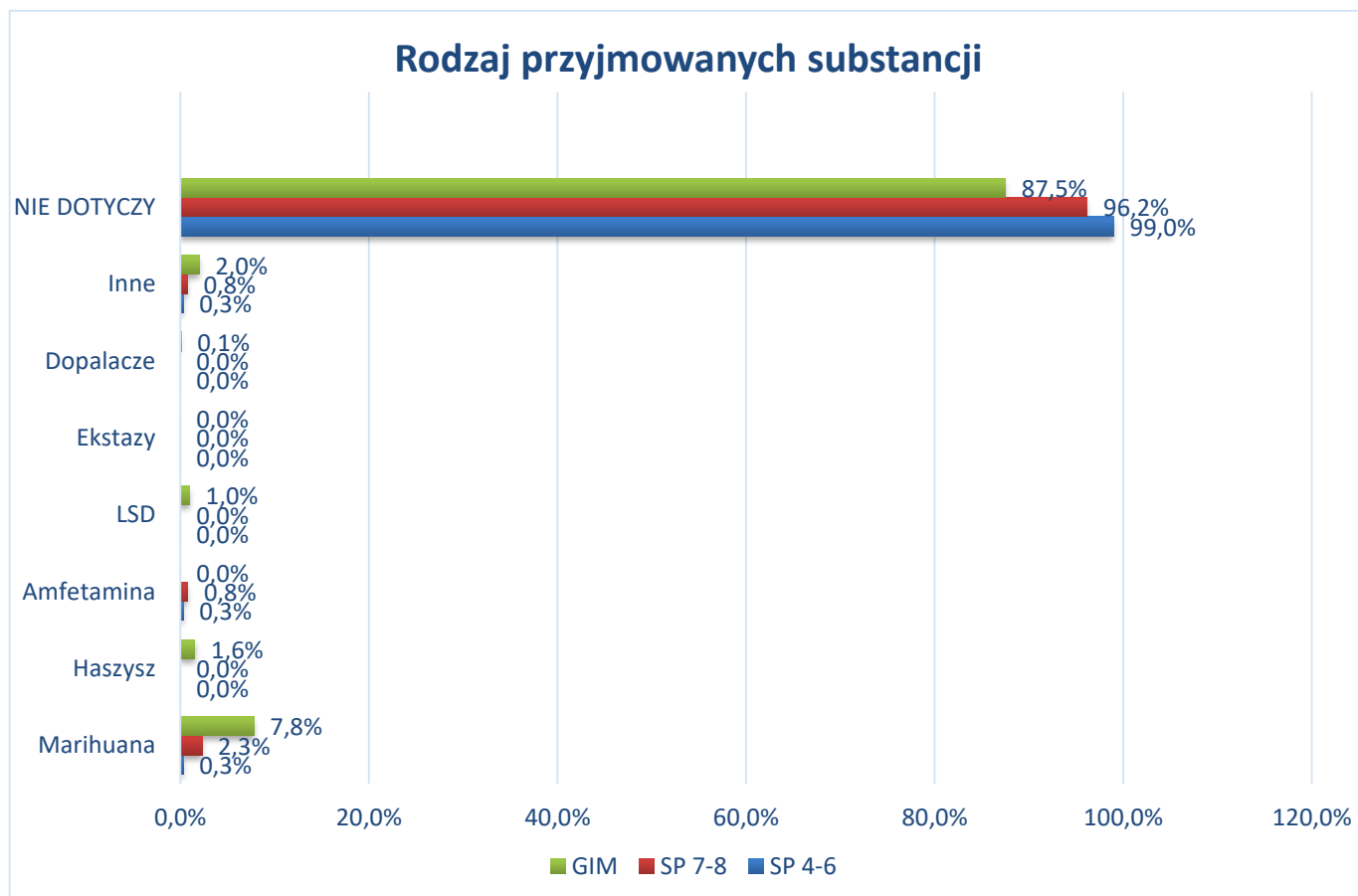

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

Wyniki badań wskazują, że młodsi uczniowie nie przejawiają problemów związanych z próbami przyjmowania narkotyków lub dopalaczy (SP 4-6 - 99%). Część starszych uczniów ma już za sobą inicjację narkotykową (SP 7-8 - 3%; GIM - 3%).

Substancje, które przyjmowały osoby deklarujące kontakt z narkotykami to głównie⁸ marihuana (SP 7-8 - 2%; GIM - 8%) oraz haszysz i inne substancje (GIM- po 2%), Powyższe wartości jednak odzwierciedlają pojedyncze deklaracje uczniów, ponieważ zdecydowana większość badanych wskazała, że ten problem ich nie dotyczy (SP 4-6 - 99%; SP 7-8 - 96%; GIM – 88%).

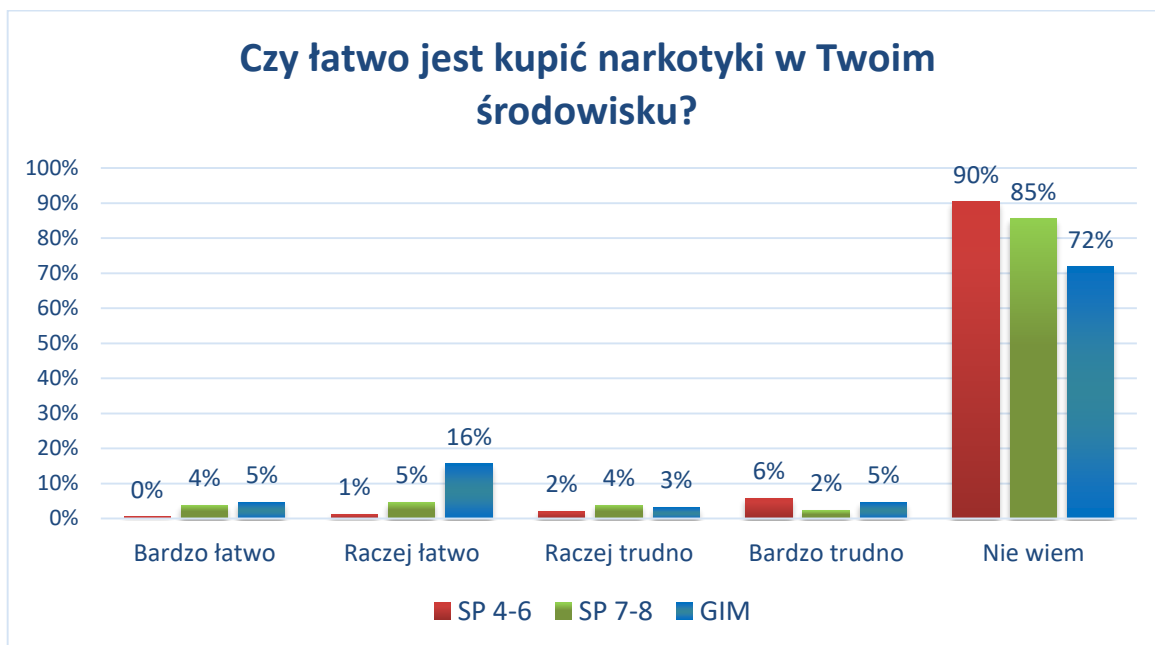
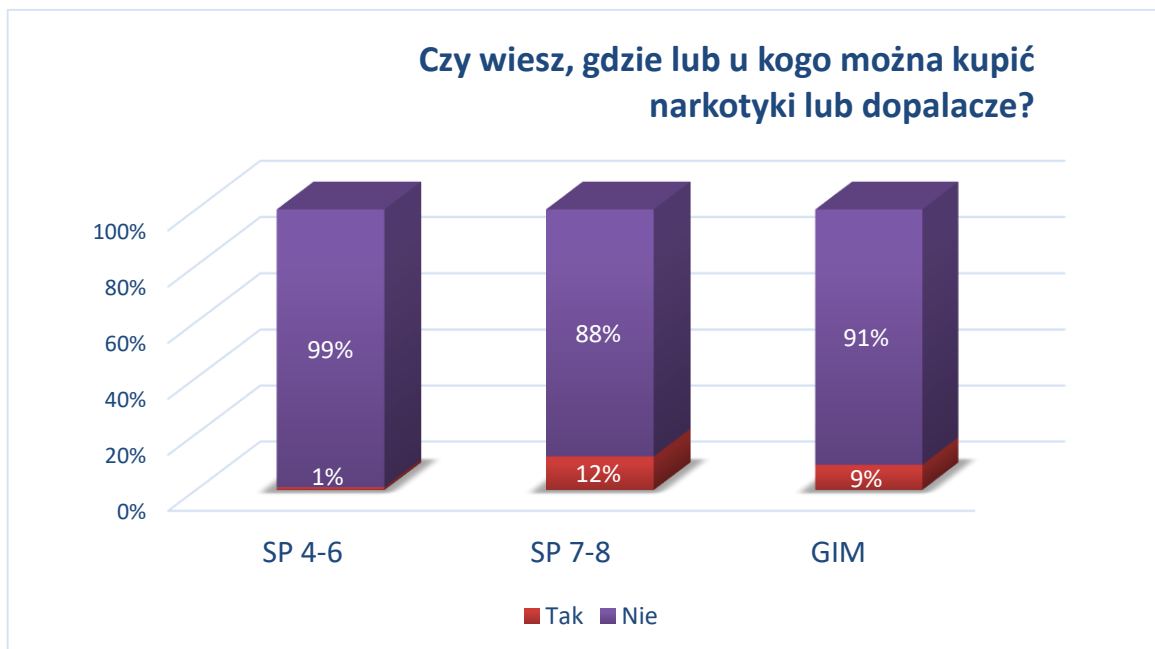

Na pytanie: **„Jak często przyjmujesz narkotyki lub dopalacze?”** uczniowie w większości odpowiedzi deklarowali, że **ten problem ich nie dotyczy**: SP 4-6- 99%, SP 7-8 - 96%, GIM - 92%. **1,5% gimnazjalistów przyznało, że przyjmują narkotyki lub dopalacze codziennie lub prawie codziennie.**

Poniższe wykresy przedstawiają wiedzę na temat źródeł pozyskiwania narkotyków oraz subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy. **Zdecydowana większość uczniów**

⁸ Uczniowie mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

klas podstawowych (SP 4-6 - 99%; SP 7-8 - 88%) i klas gimnazjalnych (91%) nie wie, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze.

POSTAWY WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Zbadaliśmy postawy i przekonania uczniów na temat różnych substancji psychoaktywnych. Wyniki zamieszczone są w tabelach poniżej.

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych w klasach SP 4-6

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	13,75%	27,50%	11,67%	47,08%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	4,17%	11,25%	18,75%	65,83%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	60,00%	11,25%	7,08%	21,67%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	2,08%	3,33%	7,50%	87,08%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	5,83%	5,42%	15,00%	73,75%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	3,33%	10,83%	17,08%	68,75%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	2,50%	1,25%	8,33%	87,92%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	60,00%	12,50%	5,42%	22,08%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	3,33%	7,08%	16,25%	73,33%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	4,17%	6,25%	15,83%	73,75%

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych w klasach SP 7-8

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	22,14%	35,88%	9,16%	32,82%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	18,32%	22,14%	29,77%	29,77%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	45,80%	22,90%	9,16%	22,14%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	4,58%	6,11%	25,19%	64,12%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	13,74%	9,16%	19,08%	58,02%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	5,34%	9,16%	19,08%	66,41%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	6,87%	1,53%	16,79%	74,81%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	67,94%	10,69%	6,11%	15,27%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	5,34%	6,11%	20,61%	67,94%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	10,69%	17,56%	33,59%	38,17%

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych w klasach GIM

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	17,19%	37,50%	29,69%	15,63%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	10,94%	42,19%	28,13%	18,75%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	37,50%	46,88%	9,38%	6,25%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	6,25%	21,88%	39,06%	32,81%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	4,69%	7,81%	39,06%	48,44%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	3,13%	9,38%	28,13%	59,38%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	4,69%	3,13%	18,75%	73,44%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	65,63%	25,00%	0,00%	9,38%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	3,13%	12,50%	23,44%	60,94%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	10,94%	25,00%	31,25%	32,81%

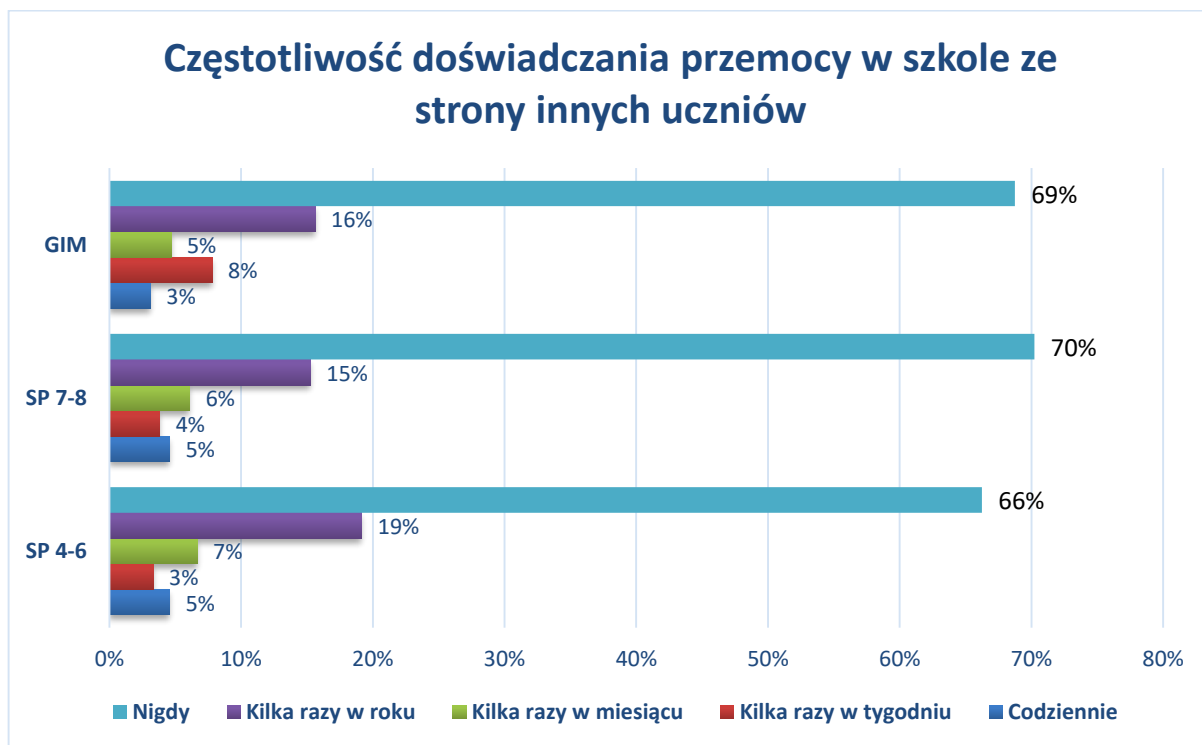
PRZEMOC W SZKOLE

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w gminie Klembów pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

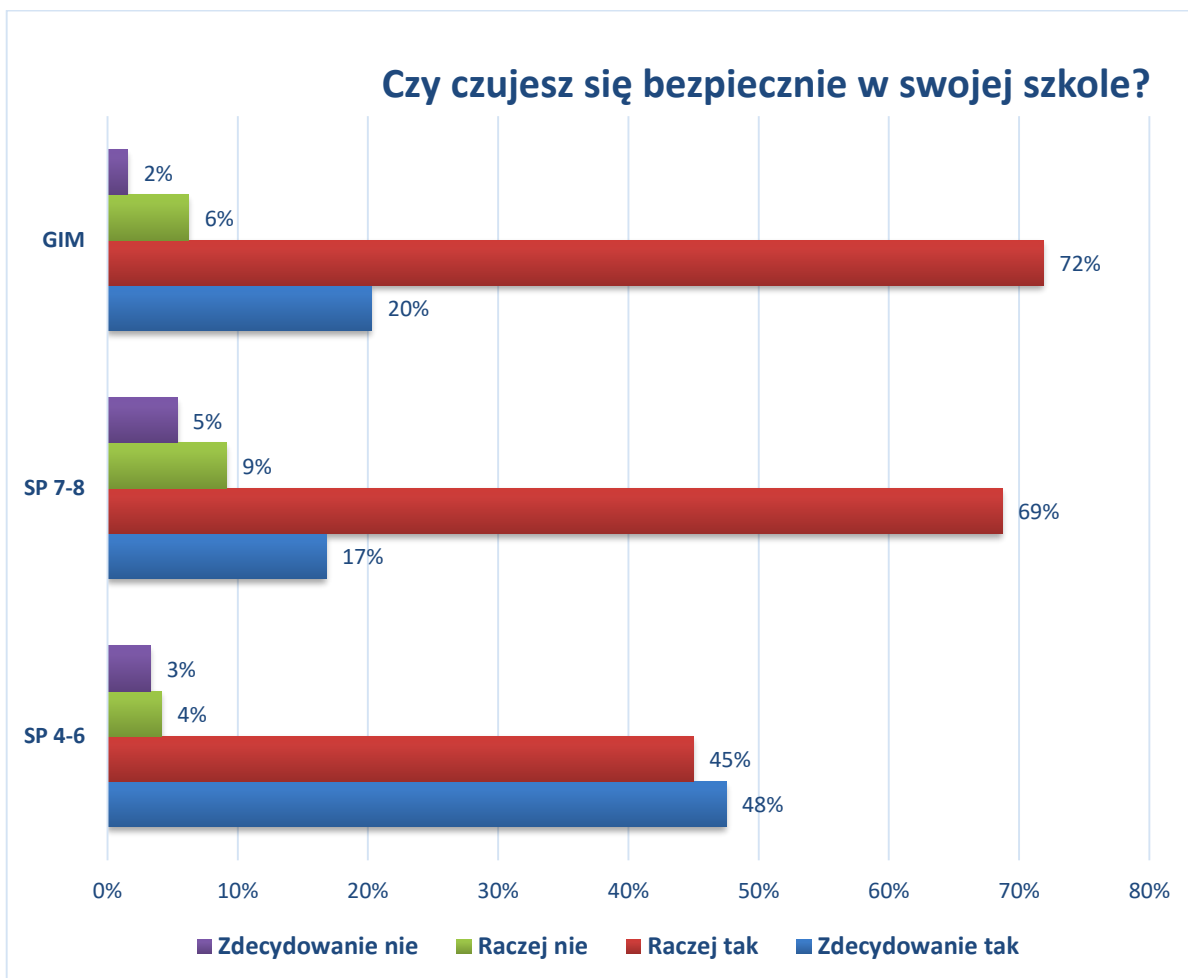
W ankiecie wytłumaczyliśmy uczniom, że przemoc może mieć formę fizyczną (np. bicie, popychanie) lub psychiczną (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Zapytaliśmy ich, jak często doświadczają jakichkolwiek form przemocy.

Ponad połowa badanych uczniów deklaruje, że nie jest ofiarą przemocy szkolnej (SP 4-6 - 66%; SP 7-8 - 70%; GIM - 69%).

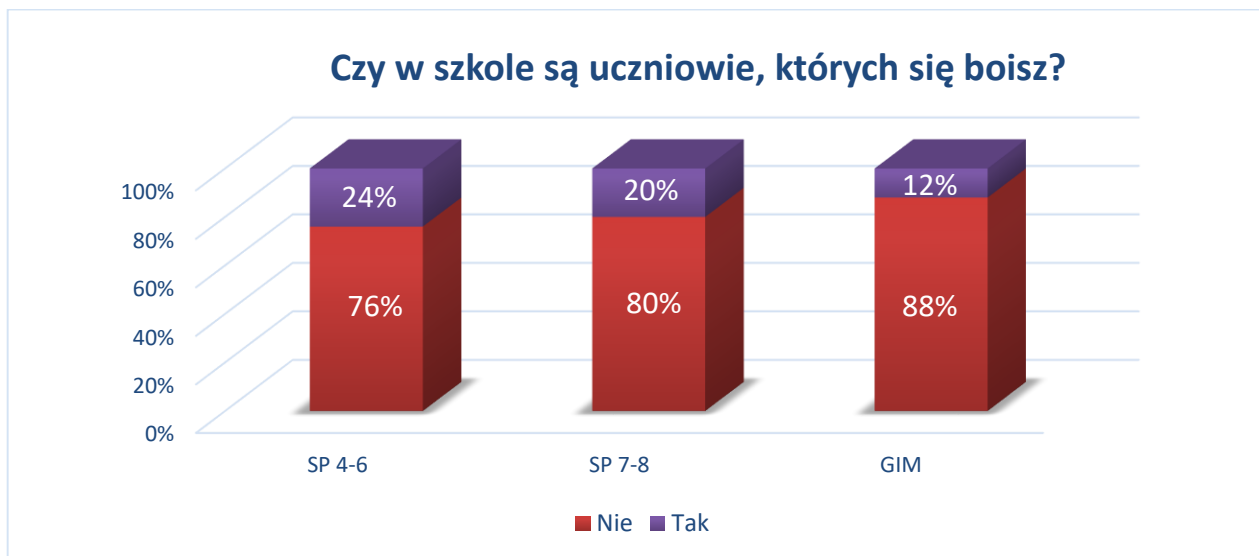
Relatywnie **niewielki odsetek uczniów** (SP 4-6 - 5%; SP 7-8 - 5%; GIM - 3%) przyznaje, że **codziennie doświadczą w szkole przemocy** w różnorodnych formach (fizycznej bądź psychicznej).

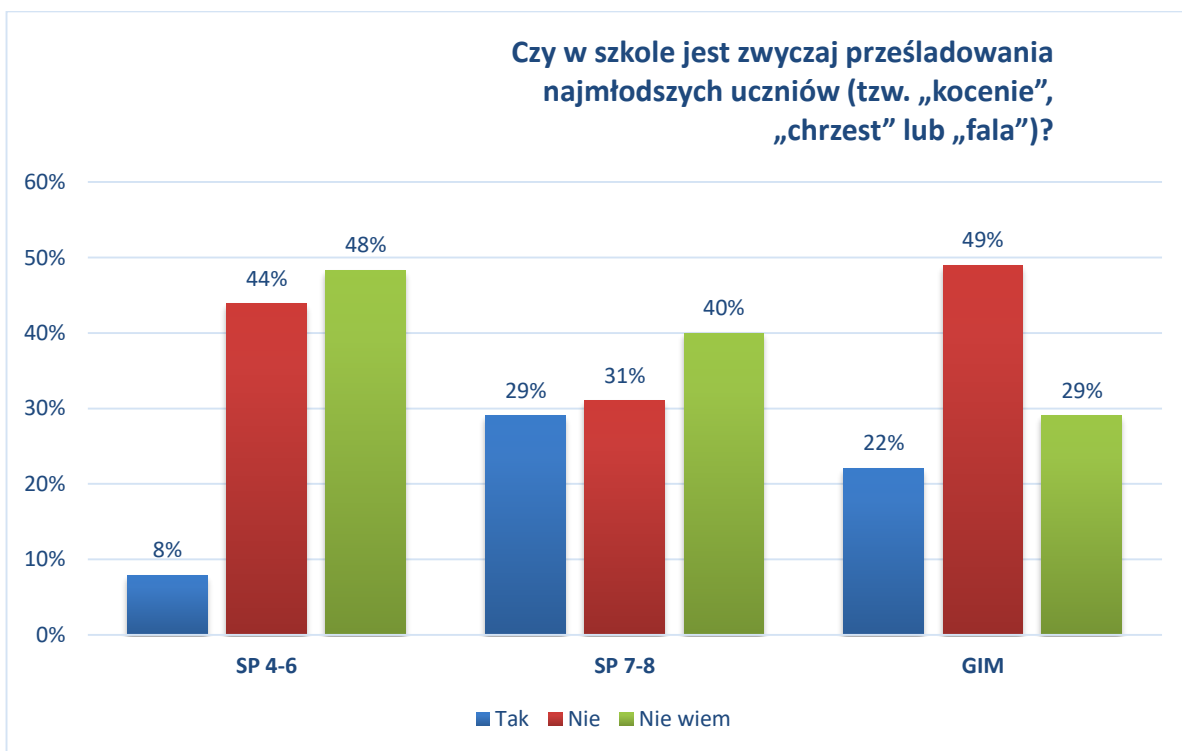
W następnym pytaniu nawiązaliśmy do poczucia bezpieczeństwa w szkole. Jak się okazało **większość uczniów czuje się w swojej szkole bezpiecznie** (SP 4-6 - 93%; SP 7-8 - 85%; GIM - 92%). **Niewielki odsetek uczniów zdecydowanie lub raczej nie czuje się w swojej szkole bezpiecznie** (SP 4-6 - 7%; SP 7-8 - 15%; GIM - 8%).

W następnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o wskazanie czy są w szkole uczniowie, których się obawiają. **24% uczniów klas młodszych i 20% uczniów klas starszych szkoły podstawowej, a także 12% gimnazjalistów przyznało, że niezupełnie czują się w swojej szkole bezpiecznie, ponieważ są uczniowie, których się boją.**

Z odpowiedzi udzielonych przez uczniów wynika, że w szkołach obecny jest zwyczaj „chrztu” uczniów – przyznaje to 8% uczniów SP 4-6, 29% uczniów SP 7-8 oraz 22% uczniów GIM.

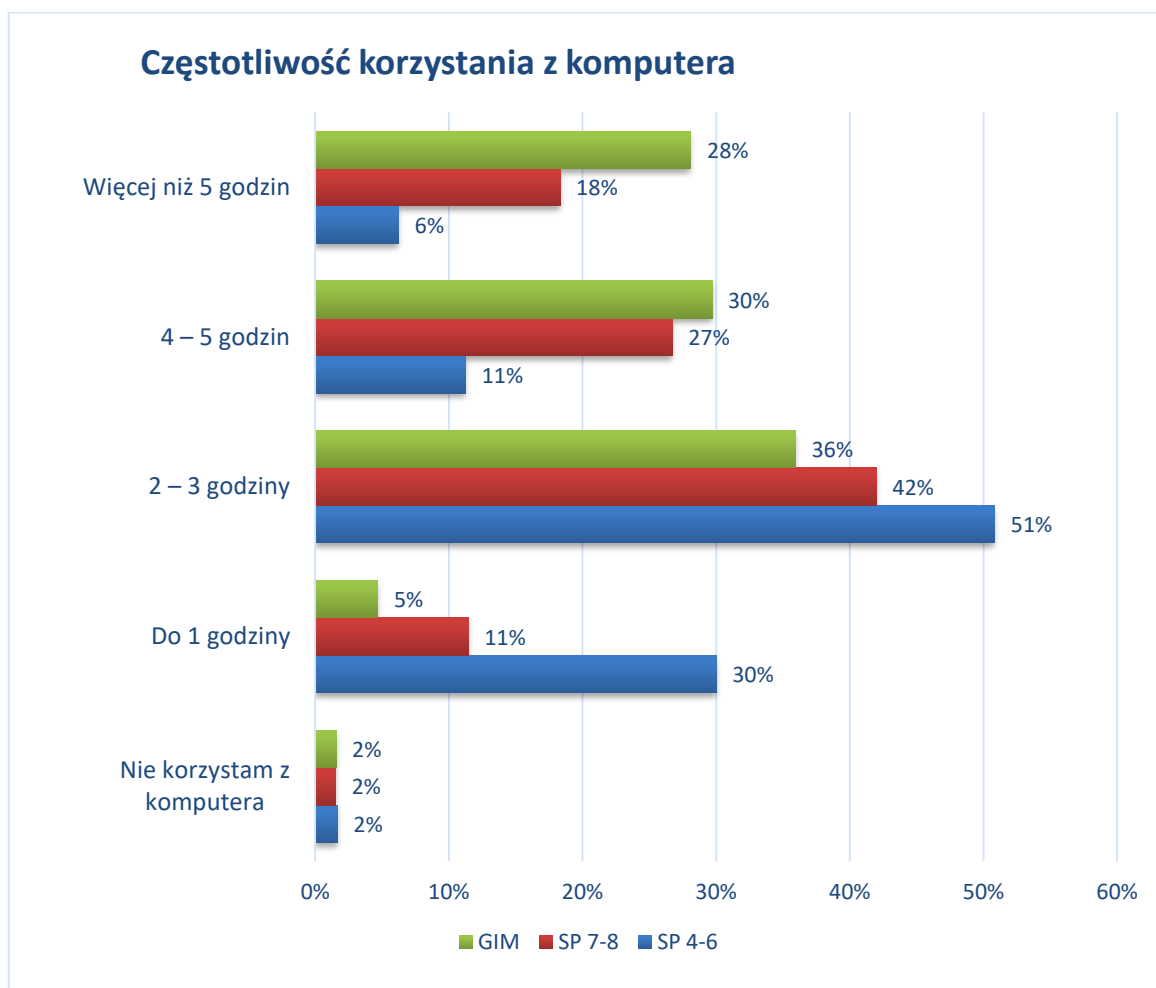

UZALEŻNIENIE OD INTERNETU I CYBERPRZEMOC

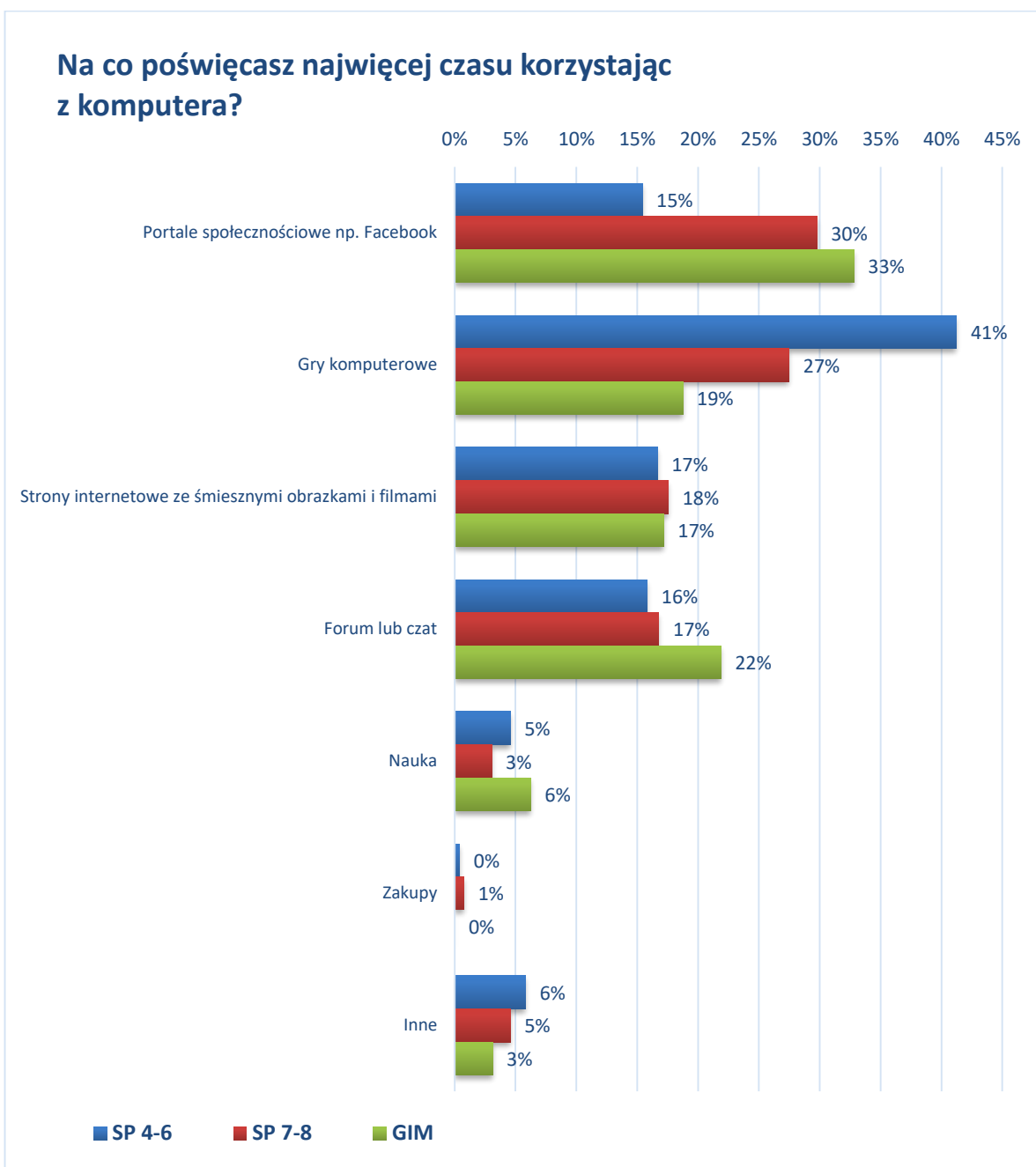
Nadmierne korzystanie z Internetu staje się dziś niezwykle poważnym problemem społecznym. Na ryzyko uzależnienia szczególnie narażone są dzieci i młodzież, dla których Internet jest nieodłącznym elementem ich codziennej aktywności, życia społecznego oraz rozrywki. Badania pokazują, że problem staje się coraz poważniejszy i wymaga szybkiej reakcji rodziców, opiekunów i pedagogów. W Polsce 23% badanych nastolatków (w wieku 11–16 lat) stwierdziło u siebie przynajmniej jeden z badanych symptomów nadużywania Internetu. Najczęściej występujący symptom to surfowanie po Internecie nawet wtedy, kiedy to specjalnie nie jest interesujące (38%) oraz zaniedbywanie rodziny, znajomych i nauki szkolnej (35%)⁹.

Wraz z wiekiem wzrasta liczba godzin dziennie przeznaczonych na korzystanie z komputera. Większość uczniów spędza przed komputerem od dwóch do trzech godzin dziennie (SP 4-6 - 51%; SP 7-8 - 42%; GIM – 36%). Część uczniów spędza przed komputerem więcej niż 5 godzin dziennie (SP 4-6 – 6%; SP 7-8 - 18%; GIM - 28%). W praktyce może to oznaczać, że po przyjściu ze szkoły korzystanie z komputera jest dla nich jedyną formą spędzania czasu.

⁹ L. Kirwil L., *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II*, SWPS, Warszawa 2011.

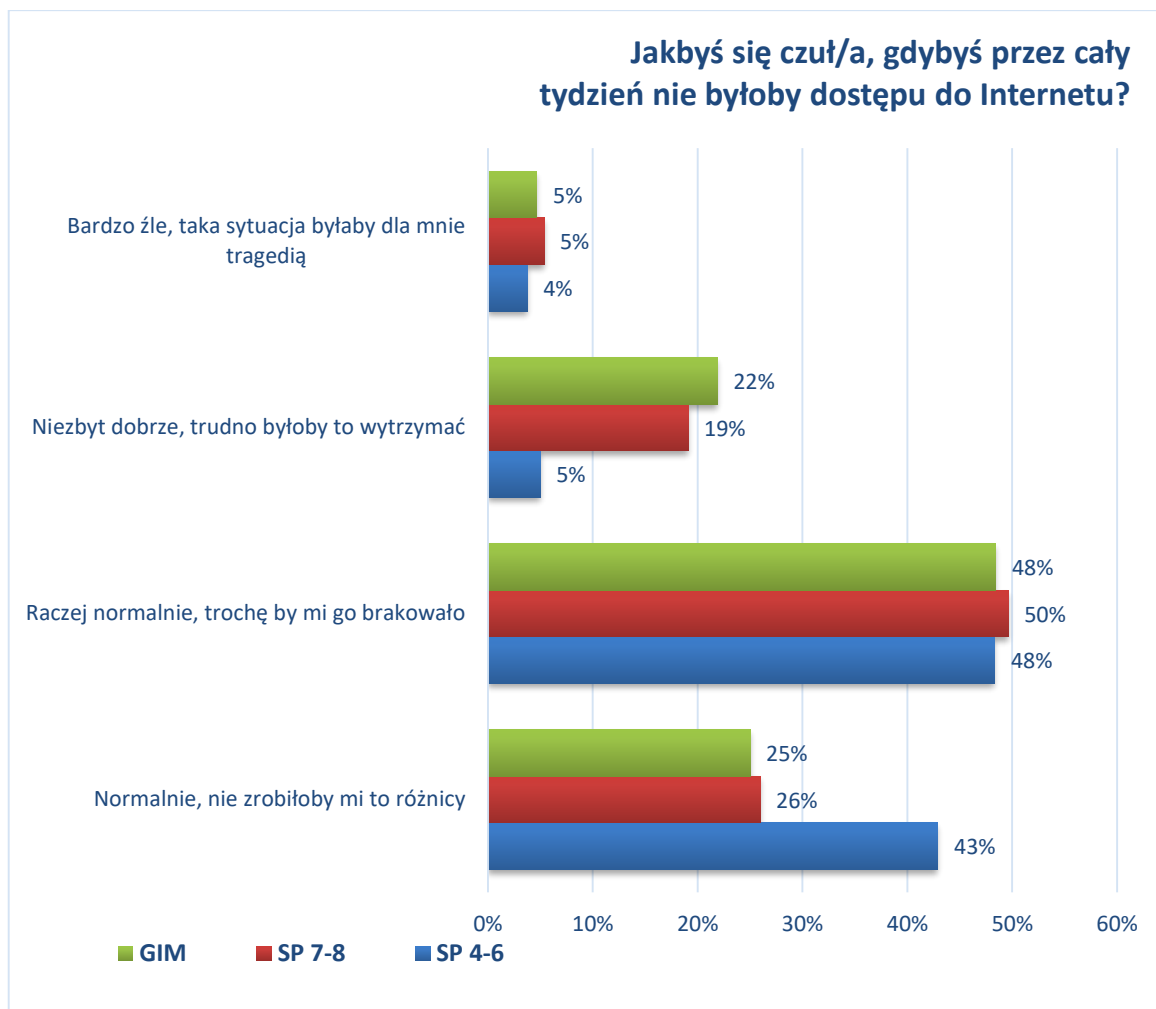

Zapytaliśmy uczniów, w jaki sposób najczęściej wykorzystują komputer, kiedy spędzają przy nim czas. **Najbardziej popularnymi formami okazują się być gry komputerowe** (SP 4-6 - 41%; SP 7-8 - 27%; GIM - 19%) **portale społecznościowe** (SP 4-6 - 15%; SP 7-8 - 30%; GIM - 33%), **oraz forum lub chat** (SP 4-6 - 16%; SP 7-8 - 17%; GIM - 22%).

Łącznie 91% uczniów klas 4-6 szkoły podstawowej, 76% uczniów klas 7-8 szkoły podstawowej oraz 73% młodzieży gimnazjalnej deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki. Jednocześnie relatywnie niewielka grupa uczniów stwierdziła, że korzystanie z komputera jest dla nich na tyle istotne, że brak takiej możliwości odczuliby negatywnie (SP 4-6- 4%; SP 7-8 - 5%; GIM - 5%).

Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej” samooceny swoich negatywnych przyzwyczajzeń czy nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być wyższy.

Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że uczniom w gminie Klembów nie są obce wymienione poniżej doświadczenia.

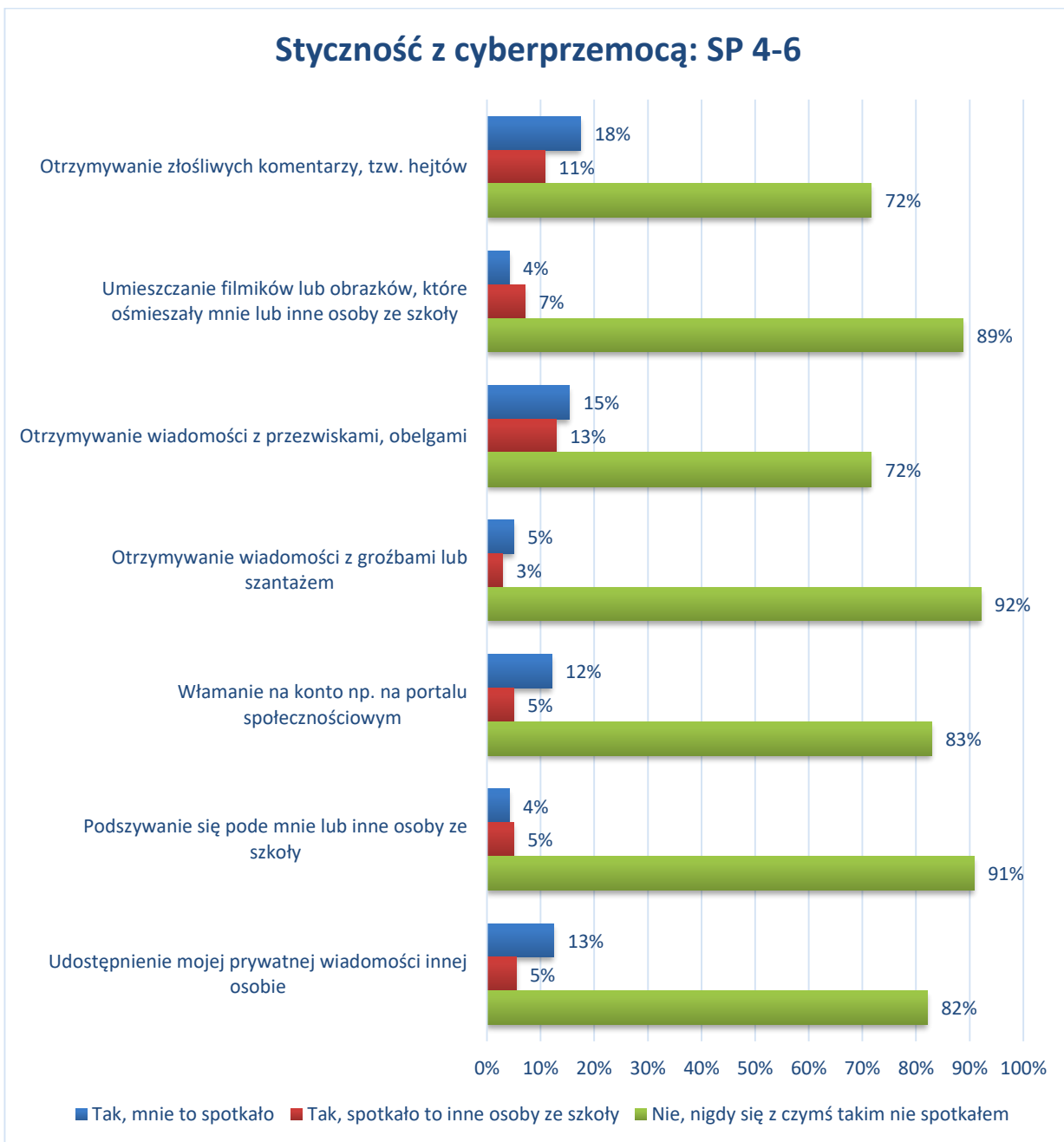
18% uczniów SP 4-6; 33% uczniów klas SP 7-8 oraz 41% uczniów GIM doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości.

Uczniowie dość często otrzymywali wiadomości z obelgami (SP 4-6 - 15%; SP 7-8- 25%; GIM - 39%) oraz często padali też ofiarami włamania na konto (SP 4-6 -12%; SP 7-8 - 16%; GIM - 31%).

Starsi uczniowie padali ofiarą udostępniania prywatnych treści innej osobie (SP 7-8 -24%; GIM - 45%).

Wskazuje to na konieczność szerokiej edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych.

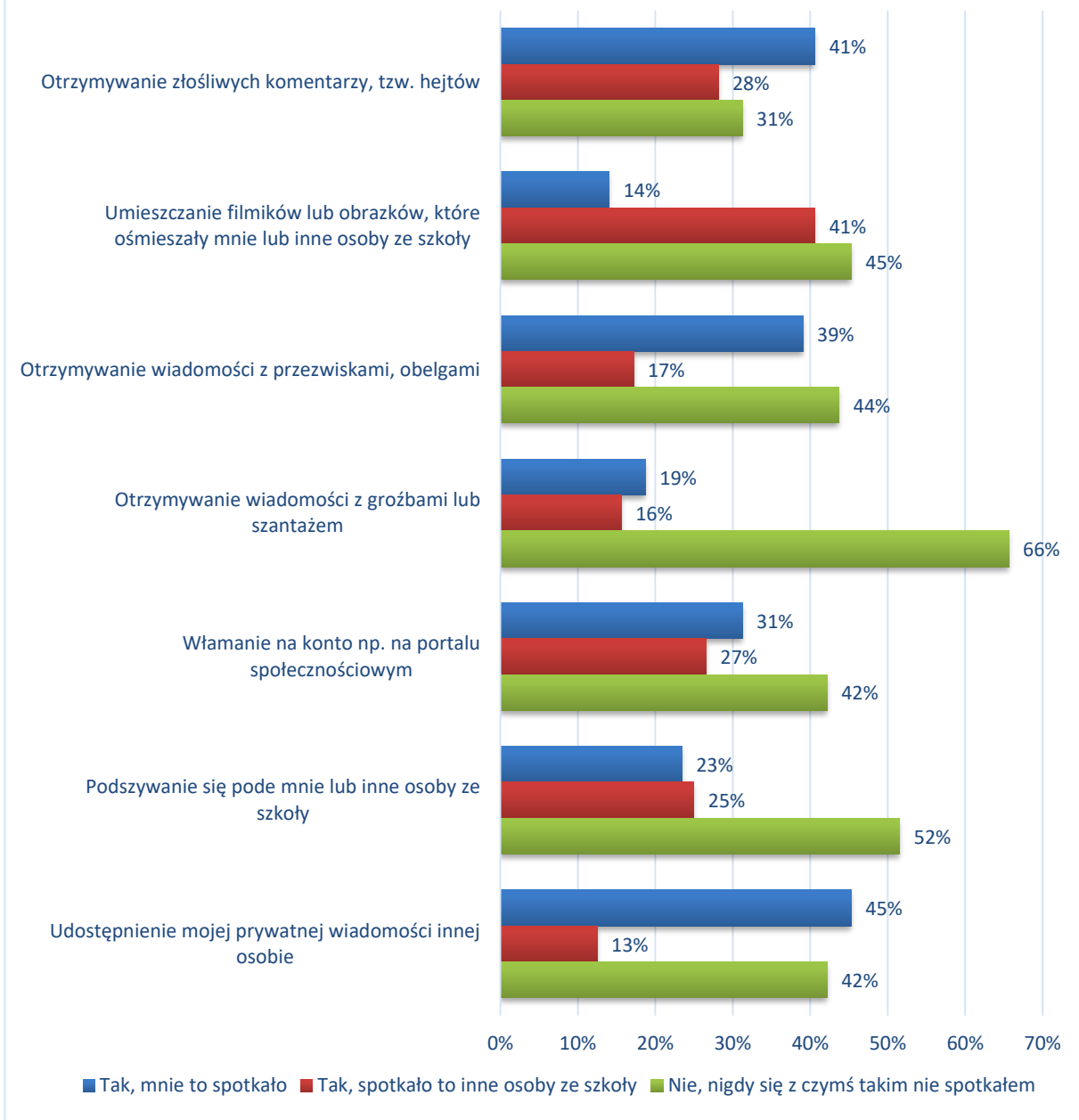
Styczność z cyberprzemocą: SP 4-6

Styczność z cyberprzemocą: SP 7-8

Styczność z cyberprzemocą - GIM

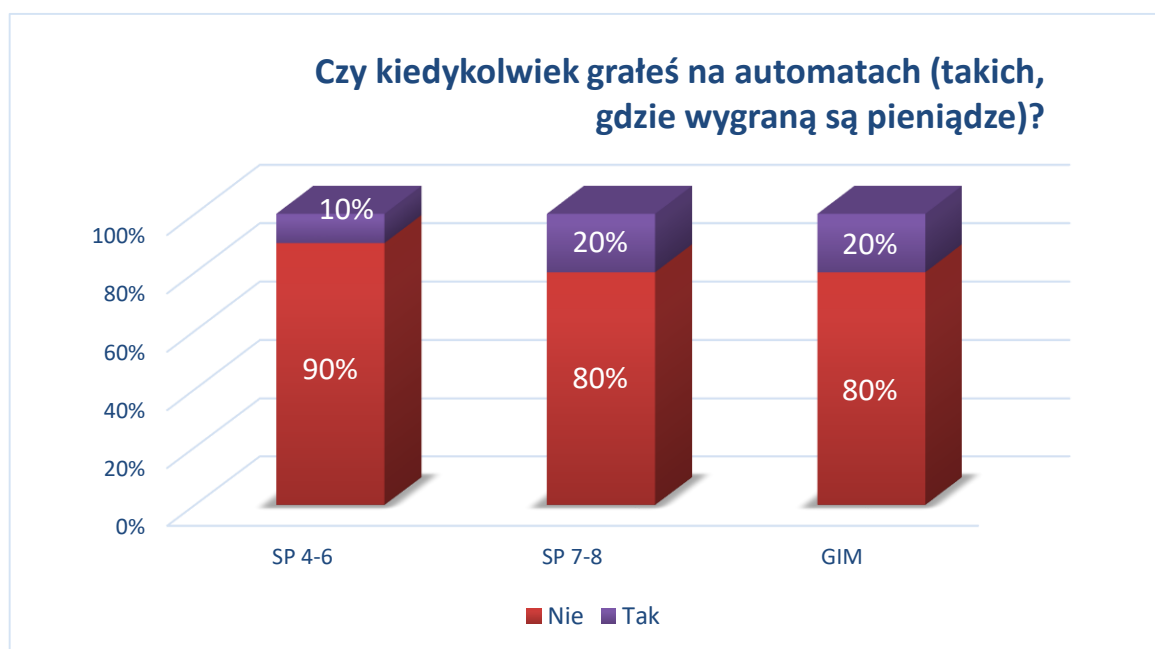

HAZARD

Prawie 5% młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej gra na automatach o niskich wygranych stanowi jedną z często praktykowanych form spędzania czasu wolnego (przynajmniej raz na tydzień lub prawie codziennie)¹⁰. Nastolatki w stopniu większym niż osoby dorosłe są podatne na patologiczny hazard, a zwłaszcza na negatywne skutki gier¹¹. Faktem jest, że – szczególnie dla młodzieży – hazard w Internecie jest generalnie dużo łatwiej dostępny niż hazard tradycyjny, ze względu na mniejszą kontrolę wieku oraz możliwość grania o dużo niższe stawki¹².

Poniższe wykresy ilustrują popularność gier hazardowych wśród młodych mieszkańców gminy Klembów.

Większość uczniów nie korzystała nigdy z formy „rozrywki” jaką jest gra na automatach (SP 4-6 - 90%; SP 7-8 - 80%; GIM - 80%). Aczkolwiek, ogólny odsetek uczniów, którzy mieli kontakt z grą na automatach jest zauważalny.

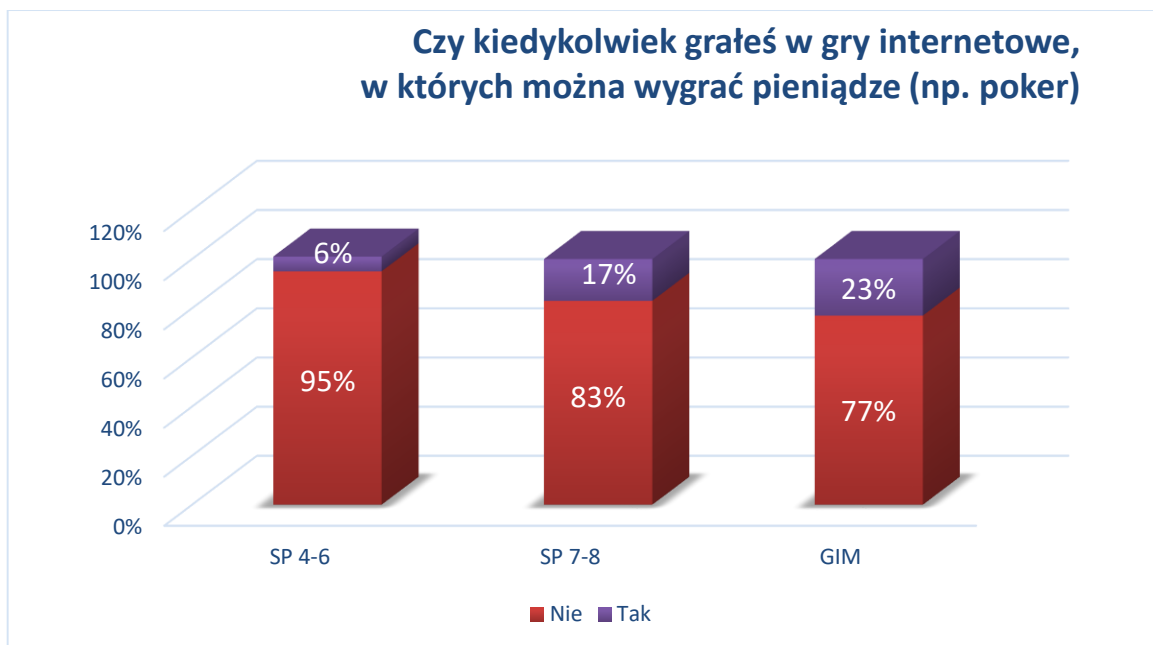

¹⁰ P. Sobierajski, J. Szczepkowski, *Postawy zdrowotne młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2011.

¹¹ M. Griffiths M., *Gry i hazard. Uzależnienia dzieci w okresie dorastania*, GWP, Gdańsk 2004.

¹² M. Griffiths M., *Gambling Addiction on the Internet*, w: Young K. S., Abreu N. de (ed.), *Internet Addiction. A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*, Hoboken: John Wiley and Sons.

W porównaniu do gier na automatach, internetowe gry „na pieniądze” również są mało popularną, ale obecną formą rozrywki wśród dzieci i młodzieży z gminy Klembów. 95% młodszych i 83% starszych uczniów szkoły podstawowej, a także 77% gimnazjalistów nie ma doświadczenia z taką formą rozrywki.

WYBRANE ZAGADNIENIA Z ESPAD-U. PORÓWNANIE WYNIKÓW BADANIA UCZNIÓW Z GMINY KLEMBÓW Z WYNIKAMI PRÓBY OGÓLNOPOLSKIEJ Z 2015 ROKU

METODOLOGIA

W niniejszym rozdziale zostanie przeprowadzone porównanie wyników badania przeprowadzonego w gminie Klembów z wynikami badania ESPAD przeprowadzonego na próbie ogólnopolskiej.

Europejski Program Badań nad Używaniem Alkoholu i Środków Odurzających przez Młodzież Szkolną (*European School Survey Project on Alcohol and Drugs*, w skrócie ESPAD) to wieloletni europejski program badań ankietowych w szkołach. Badania prowadzone są co cztery lata według tych samych wystandardyzowanych technik. W Polsce przeprowadzane są na próbach losowych uczniów klas III gimnazjów i klas II szkół ponadgimnazjalnych (wg nowego systemu edukacji). Mają one na celu przede wszystkim pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych. Badania ESPAD z 2015 roku objęło 3526 uczniów klas gimnazjum oraz 2770 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

W badaniu zrealizowanym na potrzeby niniejszej diagnozy w roku 2019 zbadano wybrane zagadnienia zawarte w kwestionariuszu ESPAD. Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Otrzymane w ten sposób wyniki porównano z wynikami ostatniego badania ogólnopolskiego ESPAD-u, przeprowadzonego w roku 2015. Porównania dokonywano w ramach tych samych grup wiekowych tj.:

- uczniowie klas 3. klas gimnazjalnych z gminy Klembów i z próby ogólnopolskiej.

CEL BADANIA

Celem przeprowadzenia ankiety było głównie zbadanie zjawiska natężenia korzystania przez uczniów z substancji psychoaktywnych, w tym:

- napojów alkoholowych;
- papierosów;
- narkotyków, leków i substancji wziewnych,

a następnie porównania głównych wyników z wynikami próby ogólnopolskiej badania ESPAD 2015.

GRUPA BADANA

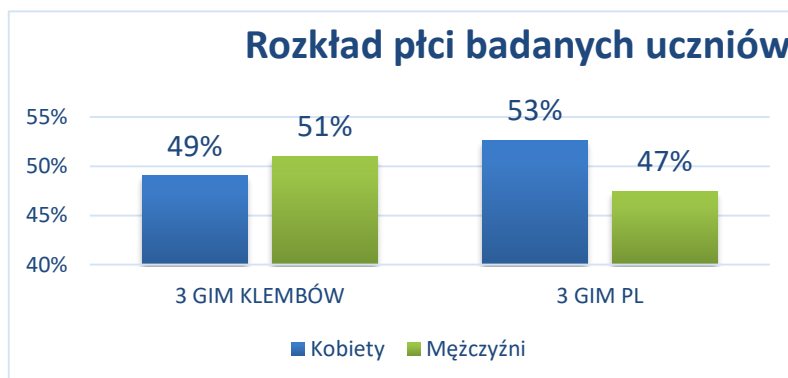
Badaniami objęto uczniów trzecich klas gimnazjalnych.

Liczebność grup badanych

3. klasy gimnazjalne

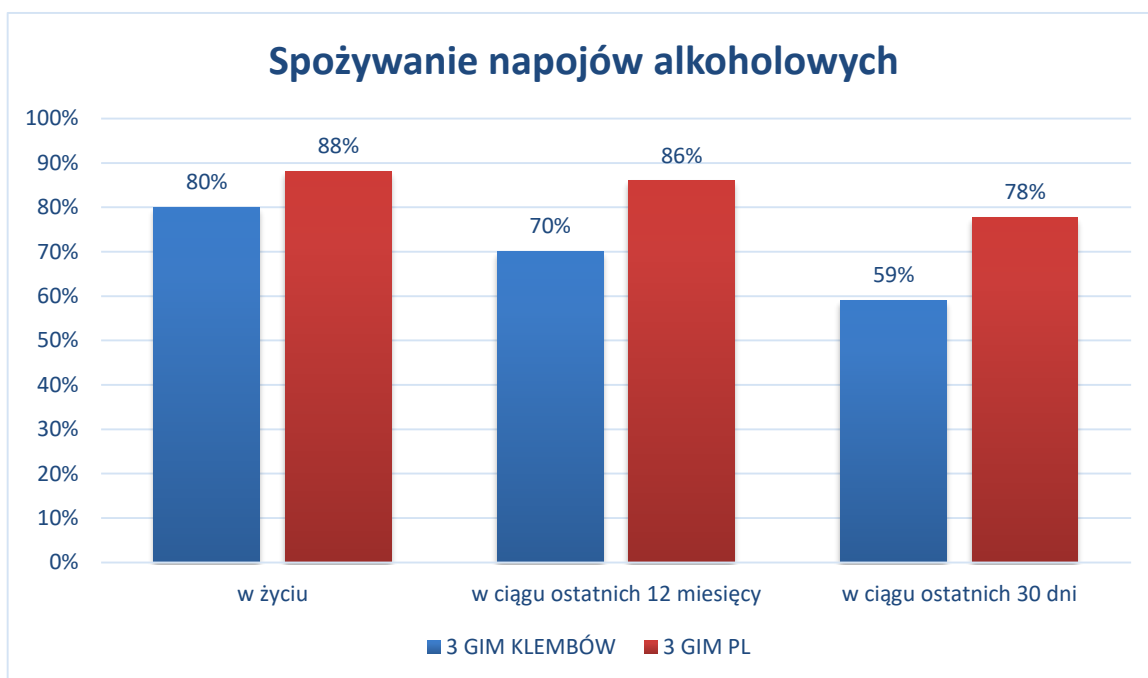
84

Poniższy wykres obrazuje rozkład płci osób badanych. Zawarto na nim rozkład płci osób badanych w ramach ESPAD-u oraz 3. klas gimnazjalnych (3 GIM PL).

WYNIKI

Spożywanie napojów alkoholowych wśród uczniów gminy Klembów, zarówno kiedykolwiek w życiu, w ciągu ostatnich 12 miesięcy, jak i w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem, jest na dużo niższym poziomie w porównaniu z wynikami dla młodzieży ogólnopolskiej. **Uczniowie w gminie Klembów sięgają po alkohol rzadziej niż ich rówieśnicy na terenie Polski**, co wskazuje na pozytywny trend młodych ludzi wobec spożywania alkoholu.

W poniższej tabeli zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z gminy Klembów z zakresu spożywania napojów alkoholowych.

Spożywanie napojów alkoholowych							
3 GIM GM KLEMBÓW							
	<i>Nie piłem</i>	<i>1-2 razy</i>	<i>3-5 razy</i>	<i>6-9 razy</i>	<i>10-19 razy</i>	<i>20-39 razy</i>	<i>40 razy lub więcej</i>
W życiu	20%	20%	21%	8%	11%	0%	20%
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	30%	29%	20%	5%	11%	0%	4%
W ciągu ostatnich 30 dni	61%	25%	7%	2%	4%	0%	0%

Na czerwono zaznaczono odpowiedź najczęściej wybieraną przy danym twierdzeniu.

W tabeli znajdującej się poniżej zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z gminy Klembów z zakresu **spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych** (podczas ostatniej okazji picia napojów alkoholowych).

Wielkość spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych przy ostatniej okazji picia napojów alkoholowych wskazuje, iż **uczniowie klas trzecich gimnazjum w gminie Klembów najczęściej spożywają mniej niż jedną zwykłą butelkę lub puszkę piwa - 24%, mniej niż jeden kieliszek wina (13%) oraz 1-2 kieliszków wódki (14%)**. Zazwyczaj jednak uczniowie przyznają, że nie piją w ogóle (piwa - 37%; wina - 46%; wódki - 50%) lub nie pili podczas ostatniej okazji picia (piwa - 13%; wina - 20%; wódki - 12%).

Wielkość spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych przy ostatniej okazji picia napojów alkoholowych

PIWO	
	3 GIM GM KLEMBÓW
<i>Nigdy nie piję piwa</i>	37%
<i>Ostatnim razem nie piłem(am) piwa</i>	13%
<i>Mniej niż jedną zwykłą butelkę lub puszkę (poniżej 0,5 litra)</i>	24%
<i>1-2 typowe butelki lub puszki (powyżej 0,5 do 1 litra)</i>	19%
<i>3-4 typowe butelki lub puszki (powyżej 1 litra do 2 litrów)</i>	6%
<i>5 lub więcej typowych butelek lub puszek (powyżej 2 litrów)</i>	1%
WINO	
	3 GIM GM KLEMBÓW
<i>Nigdy nie piję wina</i>	46%
<i>Ostatnim razem nie piłem(am) wina</i>	20%
<i>Mniej niż jeden kieliszek (poniżej 100 gram)</i>	13%
<i>1-2 kieliszki (powyżej 100 gram do 200 gram)</i>	10%
<i>Pół butelki (ok. 370 gram)</i>	11%
<i>Butelkę lub więcej (750 gram lub więcej)</i>	0%
WÓDKA	
	KLEMBÓW
<i>Nigdy nie piję wódki</i>	50%
<i>Ostatnim razem nie piłem(am) wódki</i>	12%
<i>Mniej niż jeden kieliszek (poniżej 50 gram)</i>	4%

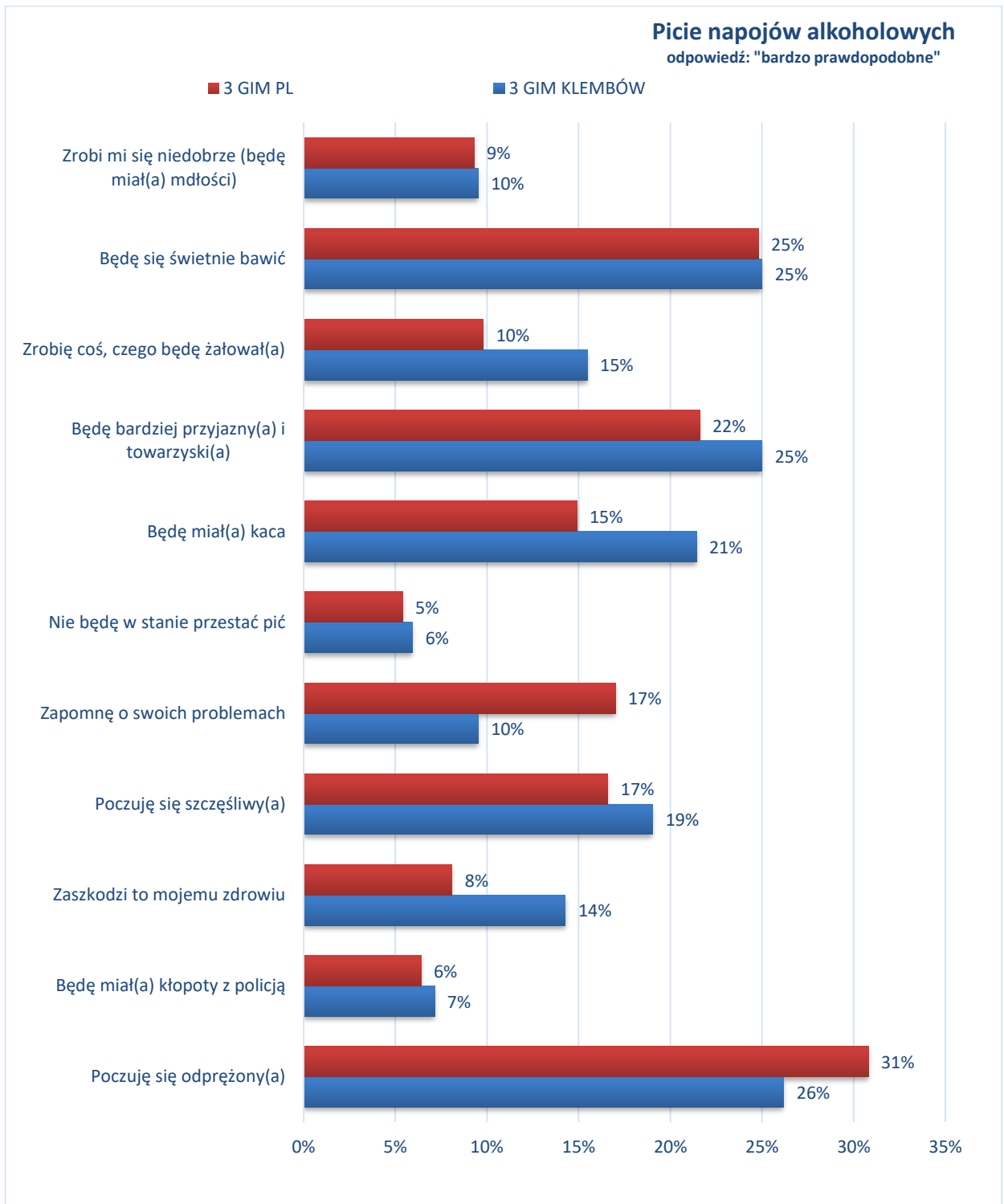
1-2 kieliszki (powyżej 50 gram do 100 gram)	14%
3-5 kieliszków (powyżej 100 gram do 250 gram)	7%
6 kieliszków lub więcej (300 gram lub więcej)	13%

Na czerwono zaznaczono odpowiedź najczęściej wybieraną przy danym twierdzeniu.

Poniższe wartości odzwierciedlają strukturę odpowiedzi uczniów na pytanie: **„Na ile jest prawdopodobne, że każda z poniższych możliwości mogłaby się zdarzyć Tobie osobiście, jeśli napijesz się alkoholu?”** Oczekiwania uczniów gminy Klembów wobec alkoholu różnią się w porównaniu do próby ogólnopolskiej.

Uczniowie 3 GIM GM KLEMBÓW, w porównaniu do uczniów 3 GIM PL, zgłaszali:

- **tak samo często:**
 - świetną zabawę (25%);
- **częściej:**
 - obawy kłopotów z policją (o 1%);
 - zaszkodzenie swojemu zdrowiu (o 6%);
 - poczucie się szczęśliwym (o 2%);
 - obawy, że nie będą mogli przestać pić (o 1%);
 - obawy przed kacem (o 6%)
 - bycie bardziej przyjaznym i towarzyskim (o 3%);
 - zrobienie czegoś, czego będą żałowali (o 5%);
 - obawy przed mdłościami (o 1%).
- **rzadziej:**
 - zapominanie o swoich problemach (o 7%);

W tabeli zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z gminy Klembów oraz próby ogólnopolskiej z zakresu **oczekiwań wobec alkoholu**.

Oczekiwania wobec alkoholu		
1. Poczuję się odprężony(a)		
	3 GIM Klembów	3 GIM PL
Bardzo prawdopodobne	26%	31%
Prawdopodobne	25%	40%
Nie wiadomo	25%	18%
Mało prawdopodobne	12%	7%
Zupełnie nieprawdopodobne	12%	5%
2. Będę miał kłopoty z policją		
	3 GIM Klembów	3 GIM PL
Bardzo prawdopodobne	7%	6%
Prawdopodobne	7%	11%
Nie wiadomo	25%	30%
Mało prawdopodobne	20%	26%
Zupełnie nieprawdopodobne	40%	27%
3. Zaszkodzi to mojemu zdrowiu		
	3 GIM Klembów	3 GIM PL
Bardzo prawdopodobne	14%	8%
Prawdopodobne	27%	20%
Nie wiadomo	29%	35%
Mało prawdopodobne	20%	27%
Zupełnie nieprawdopodobne	10%	10%
4. Poczuję się szczęśliwy(a)		

	3 GIM Klembów	3 GIM PL
Bardzo prawdopodobne	19%	17%
Prawdopodobne	27%	35%
Nie wiadomo	29%	31%
Mało prawdopodobne	11%	11%
Zupełnie nieprawdopodobne	14%	6%
5. Zapomnę o swoich problemach		

	3 GIM Klembów	3 GIM PL
Bardzo prawdopodobne	10%	17%
Prawdopodobne	26%	34%
Nie wiadomo	27%	26%
Mało prawdopodobne	21%	14%
Zupełnie nieprawdopodobne	15%	8%
6. Nie będę w stanie przestać pić		

	3 GIM Klembów	3 GIM PL
Bardzo prawdopodobne	6%	5%
Prawdopodobne	5%	8%
Nie wiadomo	19%	24%
Mało prawdopodobne	33%	27%
Zupełnie nieprawdopodobne	37%	36%
7. Będę miał(a) kaca		

	3 GIM Klembów	3 GIM PL
Bardzo prawdopodobne	21%	15%
Prawdopodobne	11%	28%
Nie wiadomo	32%	28%

Mało prawdopodobne	14%	19%
Zupełnie nieprawdopodobne	21%	11%
8. Będę bardziej przyjazny(a) i towarzyski(a)		

	3 GIM Klembów	3 GIM PL
Bardzo prawdopodobne	25%	22%
Prawdopodobne	24%	40%
Nie wiadomo	32%	25%
Mało prawdopodobne	5%	7%
Zupełnie nieprawdopodobne	14%	6%
9. Zrobię coś, czego będę żałował(a)		

	3 GIM Klembów	3 GIM PL
Bardzo prawdopodobne	15%	10%
Prawdopodobne	20%	19%
Nie wiadomo	33%	33%
Mało prawdopodobne	12%	23%
Zupełnie nieprawdopodobne	19%	16%
10. Będę się świetnie bawić		

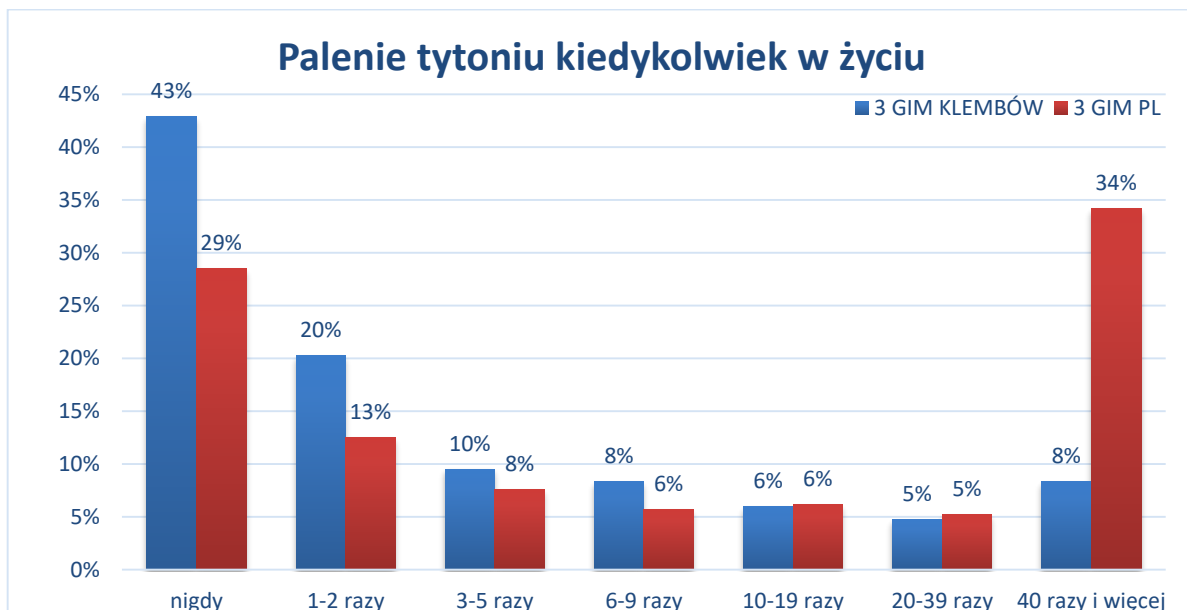
	3 GIM Klembów	3 GIM PL
Bardzo prawdopodobne	25%	25%
Prawdopodobne	25%	40%
Nie wiadomo	33%	26%
Mało prawdopodobne	4%	5%
Zupełnie nieprawdopodobne	13%	5%
11. Zrobi mi się niedobrze (będę miał(a) mdłości)		

	3 GIM Klembów	3 GIM PL
--	--------------------------	-----------------

Bardzo prawdopodobne	10%	9%
Prawdopodobne	12%	21%
Nie wiadomo	38%	35%
Mało prawdopodobne	17%	22%
Zupełnie nieprawdopodobne	24%	13%

Kolejna poddana badaniu kwestia dotyczyła deklaracji uczniów na temat palenia przez nich papierosów. **Większość uczniów gminy Klembów deklaruje, że nigdy nie paliła (3 GIM GM KLEMBÓW - 43%), jest to o 14% więcej w porównaniu do uczniów z próby ogólnopolskiej (3 GIM PL - 29%).** Rozkład pozostałych odpowiedzi również wskazuje na to, iż **uczniowie z gminy Klembów palą podobnie często w porównaniu do młodzieży z próby ogólnopolskiej.**

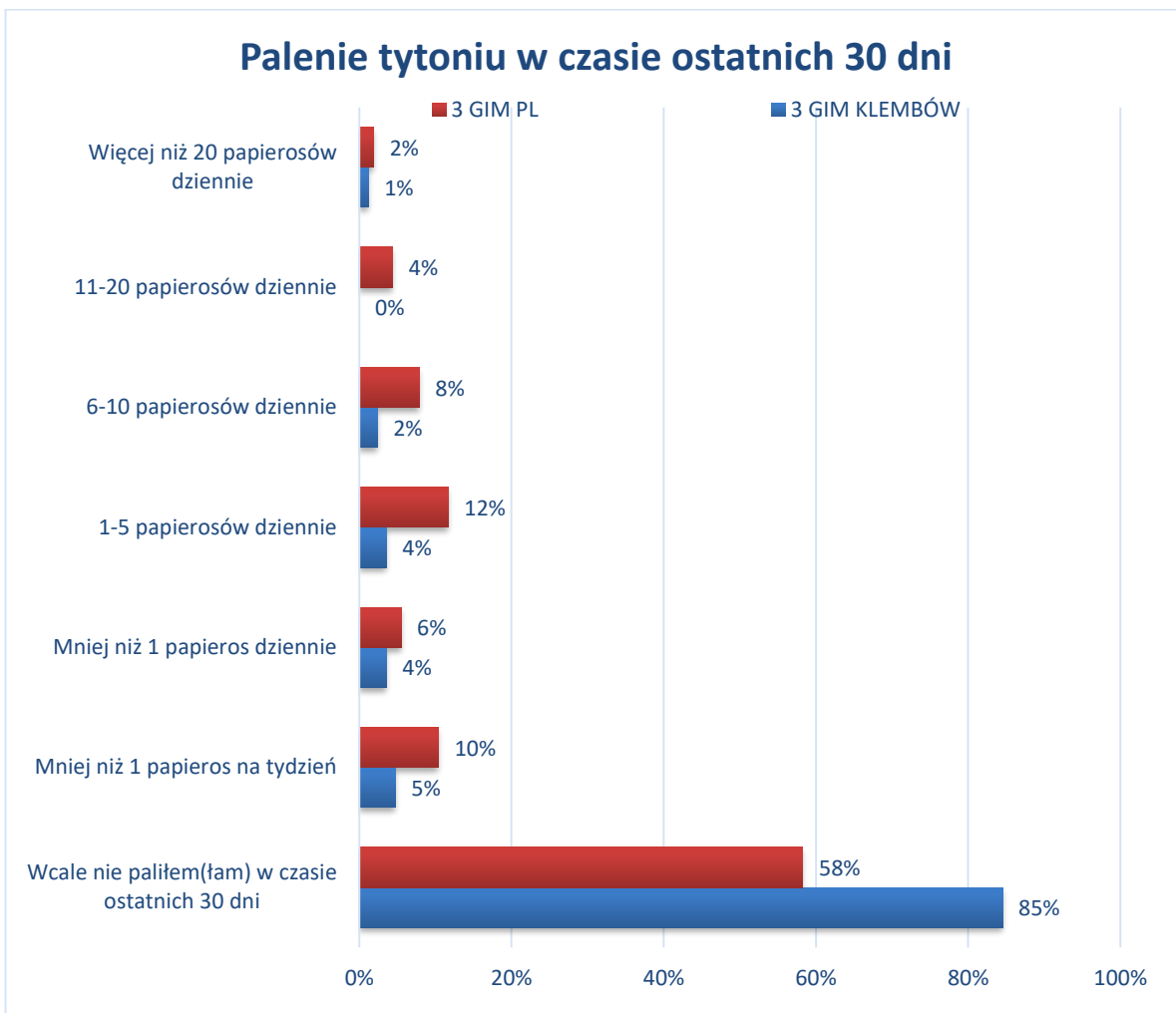
- **1 – 2 razy:** 3 GIM GM KLEMBÓW o 7% częściej (3 GIM GM KLEMBÓW - 20%; 3 GIM PL – 13%);
- **3 – 5 razy:** 3 GIM GM KLEMBÓW o 2% częściej (3 GIM GM KLEMBÓW - 10%; 3 GIM PL – 8%);
- **6 – 9 razy:** 3 GIM GM KLEMBÓW o 2% częściej (3 GIM GM KLEMBÓW - 8%; 3 GIM PL – 6%);
- **10 – 19 razy:** 3 GIM GM KLEMBÓW tak samo jak próba ogólnopolska (3 GIM GM KLEMBÓW - 6%; 3 GIM PL – 6%);
- **20 – 39 razy:** 3 GIM GM KLEMBÓW tak samo jak próba ogólnopolska (3 GIM GM KLEMBÓW - 5%; 3 GIM PL – 5%);
- **40 razy i więcej:** 3 GIM GM KLEMBÓW o 26% częściej (3 GIM GM KLEMBÓW - 8%; 3 GIM PL – 34%);

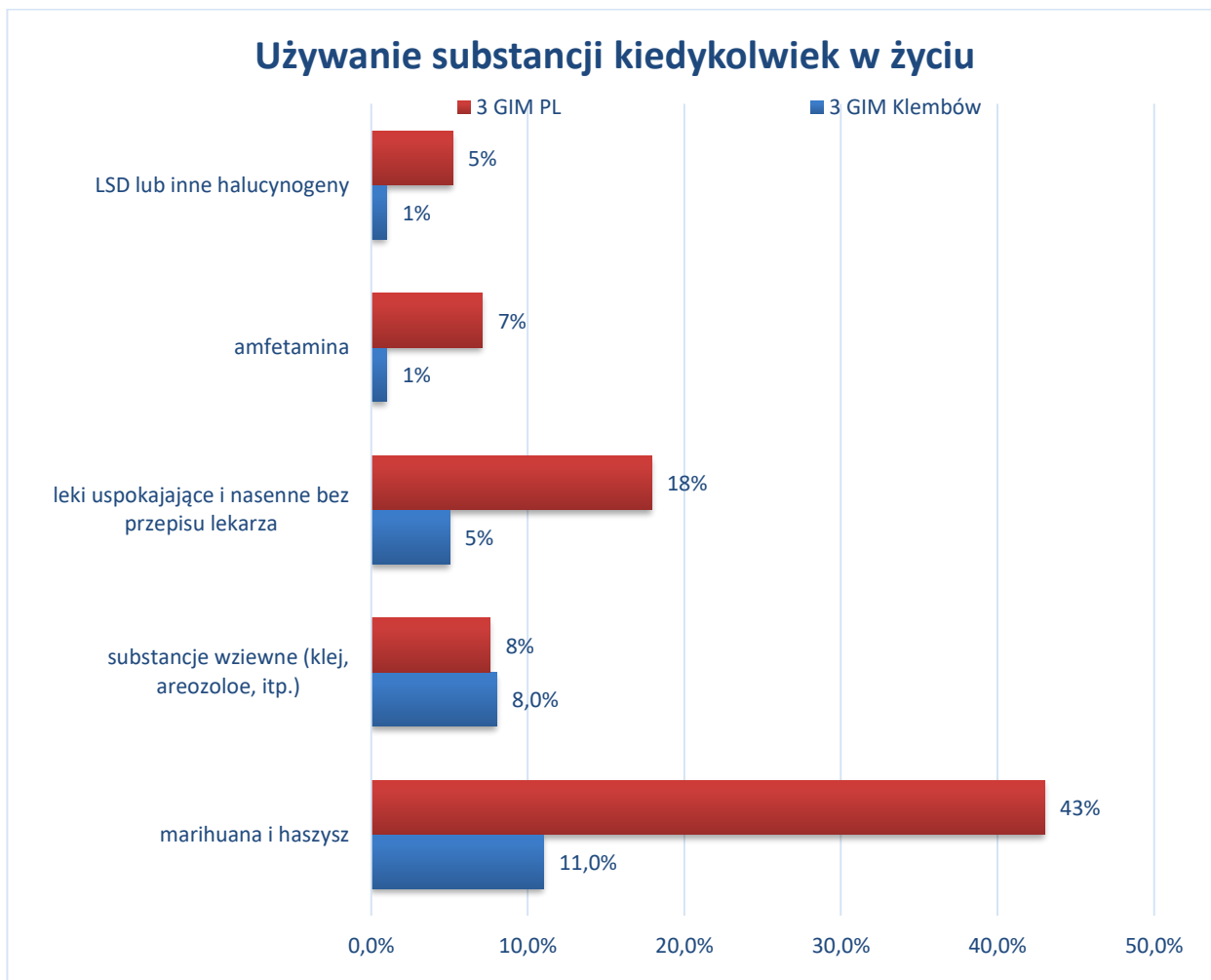
Podobne różnice ujawniają **deklaracje uczniów związane z paleniem papierosów w ciągu miesiąca przed badaniem**. Uczniowie z gminy Klembów w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem palili rzadziej i mniej w porównaniu do swoich rówieśników z terenu całej Polski.

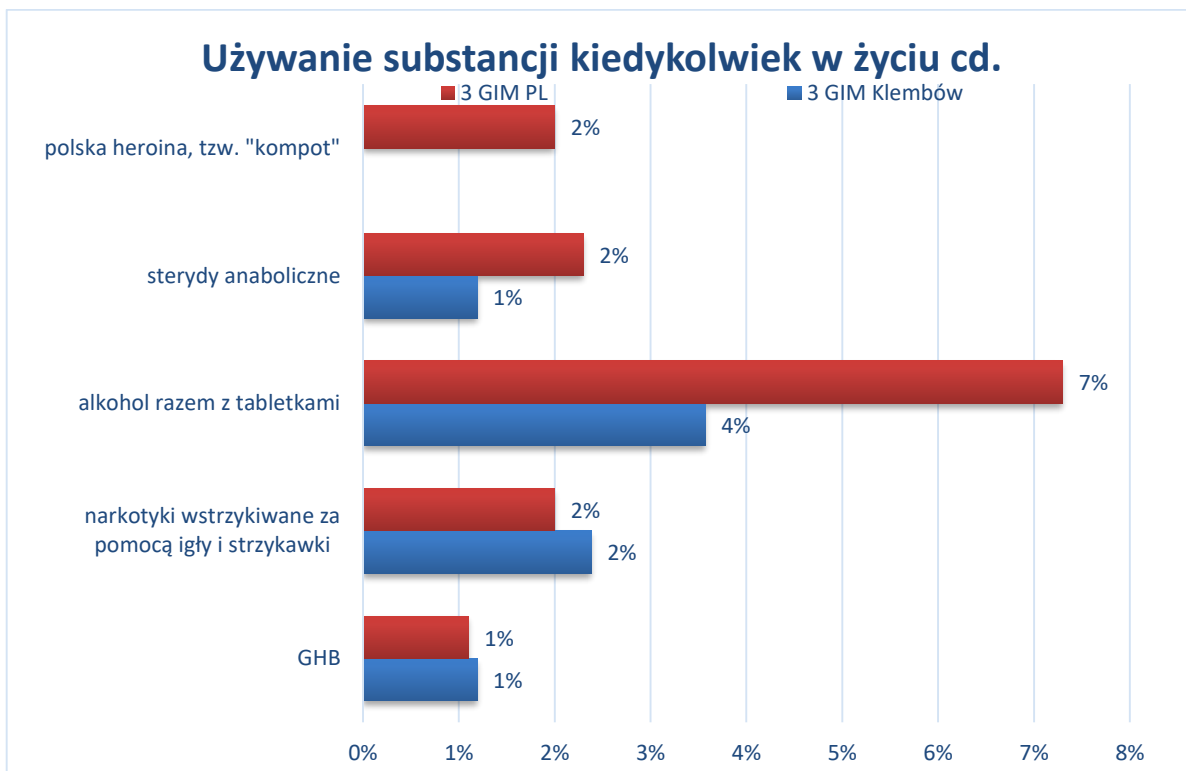
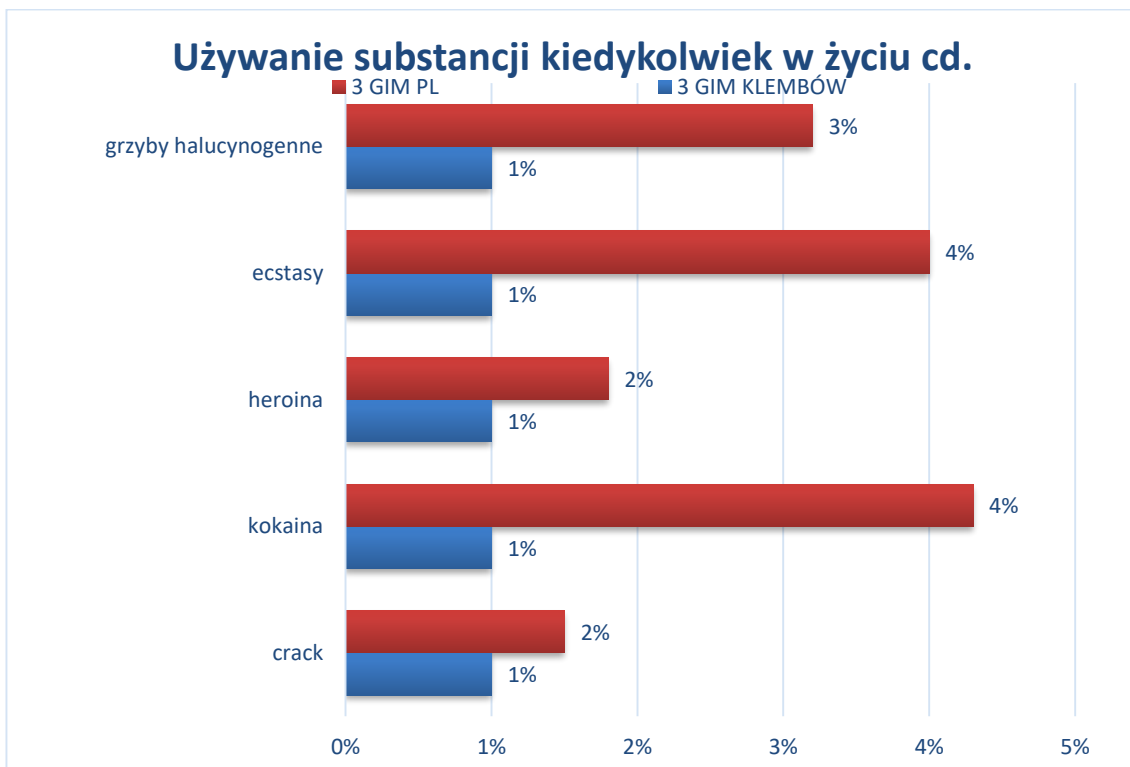
Struktura odpowiedzi uczniów:

- **wcale nie paliłem(łam) w czasie ostatnich 30 dni:** 3 GIM GM KLEMBÓW o 27% częściej (3 GIM GM KLEMBÓW – 85%; 3 GIM PL – 58%);
- **mniej niż 1 papieros na tydzień:** 3 GIM GM KLEMBÓW o 5% rzadziej (3 GIM GM KLEMBÓW – 5%; 3 GIM PL – 10%);
- **mniej niż 1 papieros dziennie:** 3 GIM GM KLEMBÓW o 2% rzadziej (3 GIM GM KLEMBÓW – 4%; 3 GIM PL – 6%);
- **1 – 5 papierosów dziennie:** 3 GIM GM KLEMBÓW o 8% rzadziej (3 GIM GM KLEMBÓW – 4%; 3 GIM PL – 12%);
- **6 – 10 papierosów dziennie:** 3 GIM GM KLEMBÓW o 6% rzadziej (3 GIM GM KLEMBÓW – 2%; 3 GIM PL – 8%);

Wśród **gimnazjalistów**, w **badaniu ogólnopolskim**, najpopularniejszą substancją psychoaktywną, jeśli chodzi o użycie **choć raz w życiu**, okazała się **marihuana i haszysz (43%)**. Z kolei wśród uczniów **3 GIM GM KLEMBÓW** są to zarówno **marihuana i haszysz (11%)**, **substancje wziewne (klej, aerozole itp.) - 8%** i **leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza (5%)**.

W poniższych tabelach zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z gminy Klembów z zakresu użycia środków psychoaktywnych.

Wyniki z zakresu **użycia marihuany i haszyszu wśród uczniów 3 GIM GM KLEMBÓW** wskazują, że większość uczniów deklaruje nieużywanie tych środków, ta część, która je zażywa robiła to najczęściej **1-2 razy - 5%**.

Uczniowie w gminie Klembów w większości nie używali substancji wziewnych (kleju, aerozoli itp.), zarówno w ogóle w życiu, jak i w ciągu ostatnich 12 miesięcy i 30 dni przed badaniem. Jednakże warto zauważyć, iż ci z uczniów 3 GIM, którzy deklarowali używanie tych substancji najczęściej robili to jednorazowo lub kilkakrotnie.

Użycie marihuany lub haszyszu							
3 GIM GM KLEMBÓW							
	<i>Nie używałem</i>	<i>1-2 razy</i>	<i>3-5 razy</i>	<i>6-9 razy</i>	<i>10-19 razy</i>	<i>40 razy lub więcej</i>	
W życiu	89%	5%	2%	1%	2%	0%	
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	93%	4%	1%	2%	0%	0%	
W ciągu ostatnich 30 dni	96%	2%	1%	0%	0%	0%	

Użycie substancji wziewnych (kleju, aerozoli itp.)

3 GIM GM KLEMBÓW

	<i>Nie używałem</i>	<i>1-2 razy</i>	<i>3-5 razy</i>	<i>6-9 razy</i>	<i>10-19 razy</i>	<i>40 razy lub więc ej</i>
W życiu	92%	4%	2%	1%	0%	1%
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	95%	2%	1%	0%	0%	1%
W ciągu ostatnich 30 dni	98%	0%	1%	0%	1%	0%

W przypadku używania pozostałych substancji psychoaktywnych, uczniowie 3 GIM GM KLEMBÓW, najczęściej deklarowali, że nigdy nie używali podanych substancji.

Wśród uczniów 3 GIM, którzy używali substancji psychoaktywnych, najczęściej występowały odpowiedzi "**w czasie ostatnich 30 dni**":

- leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza - 7%,
- alkohol razem z marihuaną - 2%,
- polska heroina tzw. "kompot" - 2%,

" **w czasie ostatnich 12 miesięcy**":

- leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza - 5%,
- alkohol razem z marihuaną - 1%,

oraz "**kiedykolwiek w życiu**":

- leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza - 5%,
- alkohol razem z marihuaną - 7%,
- alkohol razem z tabletkami- 4%,

Użycie pozostałych substancji psychoaktywnych <i>(pytanie wielokrotnego wyboru)</i>				
3 GIM GM KLEMBÓW				
	<i>Nie, nigdy</i>	<i>Tak, w czasie ostatnich 30 dni</i>	<i>Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy</i>	<i>Tak, kiedykolwiek w życiu</i>
Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	83%	7%	5%	5%
Amfetamina	98%	1%	0%	1%
LSD lub inne halucynogeny	98%	1%	0%	1%
Crack	98%	1%	0%	1%
Kokaina	98%	1%	0%	1%
Heroina	98%	1%	0%	1%
Ecstasy	98%	1%	0%	1%
Grzyby halucynogenne	98%	1%	0%	1%
GHB	98%	1%	0%	1%
Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	98%	1%	0%	1%
Alkohol razem z tabletkami	98%	0%	0%	2%
Alkohol razem z marihuaną	95%	1%	0%	4%
Sterydy anaboliczne	89%	2%	1%	7%
Polska heroina, tzw. „kompot”	99%	0%	0%	1%

Pierwszą substancją psychoaktywną, jakiej użyli uczniowie w gminie Klembów były leki uspokajające i nasenne bez zalecenia lekarza (17%) i marihuana lub haszysz (10%).

Uczniowie zapytani o **źródło pozyskania substancji psychoaktywnej**, najczęściej odpowiadali, że brali ją wspólnie, w grupie przyjaciół (6%) lub wzięli z domu bez pozwolenia rodziców (6%).

Natomiast, na pytanie o **powód pierwszego użycia** uczniowie 3 GIM GM KLEMBÓW, najczęściej odpowiadali, że nie pamiętają powodu (7%) lub byli ciekawi (6%).

Pierwsza użyta substancja psychoaktywna	
	3 GIM Klembów
<i>Nigdy nie spróbowałem(am) żadnej z niżej wymienionych substancji</i>	77%
<i>Leki uspokajające lub nasenne bez zalecenia lekarza</i>	12%
<i>Marihuana lub haszysz</i>	10%
<i>LSD</i>	0%
<i>Amfetamina</i>	0%
<i>Crack</i>	0%
<i>Kokaina</i>	0%
<i>Heroina</i>	0%
<i>Ecstasy</i>	0%
<i>Grzyby halucynogenne</i>	0%
<i>GHB</i>	0%
<i>Polska heroina, czyli tzw. „kompot”</i>	0%
<i>Spróbowałem(am) jakiegoś środka odurzającego, ale nie wiem, co to był za środek</i>	1%

Źródło pozyskania substancji psychoaktywnej podczas pierwszego użycia

	3 GIM Klembów
<i>Nigdy nie używałem(am) żadnej z poprzednio wymienionych substancji</i>	77%
<i>Dostałem(am) od starszego brata lub siostry</i>	0%
<i>Dostałem(am) od starszego kolegi/koleżanki</i>	2%
<i>Dostałem(am) od kolegi/koleżanki w moim wieku lub młodszych ode mnie"</i>	0%
<i>Dostałem(am) od kogoś, kogo znałem(am) ze słyszenia, ale nie osobiście"</i>	0%
<i>Dostałem(am) od obcej osoby</i>	2%
<i>Braliśmy to wspólnie, w grupie przyjaciół</i>	6%
<i>Kupiłem od kolegi</i>	2%
<i>Kupiłem od obcej osoby</i>	0%
<i>Dostałem od jednego z rodziców</i>	2%
<i>Wziąłem z domu, bez pozwolenia rodziców</i>	6%
<i>Żadne z powyższych</i>	1%

Powód pierwszego użycia substancji psychoaktywnej (pytanie wielokrotnego wyboru)

	3 GIM Klembów
<i>Nigdy nie używałem(am) żadnej z poprzednio wymienionych substancji</i>	77%
<i>Chciałem(am) się czuć na „haju”</i>	2%
<i>Nie chciałem(am) odstawać od grupy</i>	0%
<i>Nie miałem(am) nic do roboty</i>	1%

<i>Byłem(am) ciekawy</i>	6%
<i>Chciałem(am) zapomnieć o swoich problemach</i>	1%
<i>Inny powód</i>	5%
<i>Nie pamiętam powodu</i>	7%

PODSUMOWANIE

Podsumowanie i wnioski

W podsumowaniu badań przeprowadzonych w gminie Klembów można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców gminy Klembów

- a) Za najważniejsze problemy w środowisku lokalnym mieszkańcy uznali zanieczyszczenie powietrza i krajobrazu. Z pewnością w tych sferach są największe oczekiwania wobec władz związane z podjęciem działań umożliwiających zwiększenie poziomu czystości wody, przeciwdziałanie zanieczyszczeniu krajobrazu, rozwiązywanie problemu smogu.
- b) Za najmniej ważne problemy w środowisku lokalnym mieszkańcy uznali kryzys rodziny oraz kryzys norm moralnych.
- c) Problem nadużywania alkoholu jest na niskim poziomie ryzyka. Mieszkańcy gminy Klembów piją okazjonalnie i równocześnie spożywają nieduże ilości alkoholu. Wiedza na temat szkodliwości spożywania alkoholu jest wśród mieszkańców na relatywnie wysokim poziomie.
- d) Zaledwie 12% badanych mieszkańców posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób

doświadczających przemocy w rodzinie. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienia informacji na temat działań instytucji, w których takie osoby mogą otrzymać pomoc.

- e) Problem uzależnienia od komputerów i internetu jest wymieniany jako jeden z najpowszechniejszych problemów społecznych, dostrzega go aż 84% badanych mieszkańców. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.
- f) Umiarkowany problem wśród badanych mieszkańców gminy jest problem narkotyków. Niemal połowa badanych nie ma w swoim środowisku osoby, która przyjmuje substancje odurzające. Zdecydowana większość mieszkańców nie wie gdzie można zakupić narkotyki lub dopalacze.

2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży

- a) Wraz z wiekiem badanych uczniów wzrasta odsetek młodych uczniów eksperymentujących z alkoholem, papierosami oraz substancjami psychoaktywnymi. Najbardziej rozpowszechnione wśród badanych uczniów jest spożywanie napojów alkoholowych oraz palenie papierosów. W grupie badanych uczniów szkół podstawowych problem eksperymentowania z używkami oraz substancjami psychoaktywnymi jest niewielki. Rozpowszechnianie picia alkoholu oraz zażywania dopalaczy wśród badanych młodych mieszkańców gminy Klembów jest na niższym poziomie w porównaniu do wyników badań ogólnopolskich. W przypadku palenia papierosów, młodzi mieszkańcy gminy Klembów deklarują, że palą je o wiele rzadziej niż ich rówieśnicy biorący udział w ogólnopolskim badaniu ESPAD
- b) Młodzi mieszkańcy gminy Klembów w porównaniu z ich rówieśnikami na terenie Polski zdecydowanie rzadziej sięgają po napoje alkoholowe. 80% z nich nigdy nie sięgnęło po alkohol, 70% nie spożyło napoju alkoholowego w przeciągu ostatniego roku, a 59% w ciągu ostatniego miesiąca. W skali całej Polski jest to trend pozytywny.

- c) Anietowani uczniowie klasy 3 gimnazjum znacznie częściej niż ich koledzy na terenie Polski (8%) przewidują zdrowotne konsekwencje spożywania alkoholu (14%). Wskazuje to na skuteczność działań profilaktycznych prowadzonych w gminie Klembów wśród młodzieży
- d) Spożywanie napojów alkoholowych przez młode osoby jest stosunkowo poważnym problemem. Wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po alkohol. Przyznało się do tego 13% badanych młodszych uczniów szkół podstawowych, 52% badanych starszych uczniów szkół podstawowych oraz 77% badanych uczniów gimnazjum.
- e) Wśród przyczyn sięgania po napoje alkoholowe dzieci i młodzież często wskazują na chęć odprężenia, dobrej zabawy i nadzieję na bycie bardziej towarzyskim co wskazywać może na społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młode osoby.
- f) Badania wykazały, że duża część badanych młodych mieszkańców gminy Klembów ma kontakt z tytoniem. Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznaje się 8% badanych młodszych uczniów szkół podstawowych, 30% badanych starszych uczniów szkół podstawowych 56% badanych gimnazjalistów.
- g) Uczniowie klas 3 gimnazjum w gminie Klembów rzadziej niż ich rówieśnicy, którzy wzięli udział w badaniu ogólnopolskim sięgają po papierosy i e-papierosy.
- h) Jednocześnie niepokojący jest względnie łatwy dostęp dzieci i młodzieży do substancji psychoaktywnych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych.
- i) Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają spotkania ze znajomymi oraz imprezy i domówki dlatego też dzieci w tym zakresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się ze spożywaniem alkoholu, narkotyków i paleniem papierosów.
- j) Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, że dzieci stosunkowo często pozyskują środki psychoaktywne z domu, a czasem nawet przyjmują je za

przyzwoleniem rodziców. Uzyskane wyniki powinny zaalarmować społeczność gminy, aby nie zapominali o odpowiedzialności, jaką ponoszą za dzieci.

- k) Za problem w gminie Klembów można uznać przypadki agresji i przemocy, z jakimi młodzi ludzie spotykają się w środowisku szkolnym. W skali roku przemocy w szkole doświadcza 34% uczniów klas 4-6, 30% uczniów klas 7-8 oraz 31% uczniów gimnazjum.
- l) Narkotyki i dopalacze cieszą się niewielką popularnością, wśród badanych uczniów 99% badanych młodszych uczniów ze szkół podstawowych, 97% badanych starszych badanych uczniów szkół podstawowych oraz 97% uczniów gimnazjum nigdy nie spróbowało narkotyków lub dopalaczy.
- m) Dość rozpowszechnionymi grami hazardowymi wśród badanych młodych mieszkańców gminy Klembów są gry na automatach, takie doświadczenie deklaruje 10% uczniów klas 4-6 oraz po 20% uczniów klas 7-8 i gimnazjum. W porównywalnym stopniu rozpowszechnione jest granie na pieniądze w internecie, przyznaje się do tego 6% uczniów klas 4-6, 17% uczniów klas 7-8 oraz 23% gimnazjalistów.

3. Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych.

- a) Analiza postaw wychowawczych badanych mieszkańców gminy Klembów wykazała, że w większości nie uznają specjalnych okoliczności, które usprawiedliwiałyby stosowanie przemocy. Te wyniki mogą być wskaźnikiem właściwych postaw rodzicielskich wobec wychowania młodych ludzi, w którym przemoc nie powinna mieć miejsca.
- b) Większość młodych ludzi oceniła swoje relacje z rodzicami jako – pozytywne, co wskazuje na korzystną atmosferę wychowawczą i przyjazne środowisko domowe panujące w rodzinach.
- c) Zdecydowana większość badanych uczniów deklarowała, że czuje się bezpiecznie w swojej szkole, co jest bardzo pozytywnym zjawiskiem.
- d) Większość badanych uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych jest świadoma zagrożenia cyberprzemocą.
- e) Aż 95% mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.

4. Wnioski dotyczące badań punktów sprzedaży alkoholu.

- a) Ankieta wykazała, że umiarkowanie dużo osób niepełnoletnich podejmuje próby zakupu napojów alkoholowych bądź papierosów.
- b) Wśród ankietowanych pracowników punktów sprzedaży 100% badanych uznaje, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18 roku życia. Równocześnie tylko 5% sprzedawców z pewnością może stwierdzić, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobie nieletniej. Warto wprowadzić większy nacisk w społeczności gminy Klembów na weryfikowanie wieku osoby chcącej kupić alkohol.
- c) Osoby spożywające alkohol są uznawane za umiarkowane zagrożenie, jednak na terenie punktów sprzedaży nie zdarzają się nieprzyjemne zajścia związane z piciem napojów alkoholowych.

ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych zachowań antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania¹³. Dzieci i młodzież są więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu¹⁴. Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka¹⁵:

CZYNNIKI RYZYKA

- 1) przemoc rówieśnicza
- 2) odrzucenie przez rówieśników
- 3) słaba więź ze szkołą
- 4) niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli)
- 5) destrukcyjna grupa rówieśnicza
- 6) niepowodzenia szkolne

¹³ World Health Organization, (2004), *Mental Health Policy, Plans and Programs*, Geneva.

¹⁴ Szymańska, J. (2012) *Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w szkole*, ORE Warszawa

¹⁵ Monograph, (2000) Commonwealth Department of Health and Aged Care 2000. *Promotion, Prevention and Early Intervention for Mental Health*. Mental Health and Special Programs Branch, Canberra

CZYNNIKI CHRONIĄCE

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*¹⁶.

Można je pogrupować w kilka kategorii:

- 1) poczucie przynależności
- 2) pozytywny klimat szkoły
- 3) prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza
- 4) wymaganie od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy
- 5) okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć
- 6) zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy¹⁷.

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmocnienie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że **oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.**

Na podstawie zrealizowanych przez Państwową Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych badań pn.: „Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów klas I-II”, **sformułowano kilka wniosków i rekomendacji o charakterze ogólnym.** Mianowicie:

- nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmocnienie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży;
- do najbardziej uniwersalnych i selektywnych czynników chroniących uczniów przed angażowaniem się w zachowania problemowe należy włączyć: pozytywne nastawienie do nauczycieli; udział w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych;

¹⁶ Słownik terminów według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Źródło: http://www.parpa.pl/download/sloownik_terminow.pdf (dostęp: 28.10.2017).

¹⁷ Rządowy Program na lata 2014-2016, *Bezpieczna i przyjazna szkoła.*

aktywny udział w praktykach i uroczystościach religijnych; dobry kontakt z rodzicami; monitorowanie przez rodziców miejsc, w których gimnazjalista spędza czas wolny.

- efektywna ochrona młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresu adolescencji. Dlatego zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju;
- wsparcie nauczycieli powinno także objąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu: „Dbałość o dobry stan zdrowia psychicznego nauczycieli uczących w gimnazjum powinna być częścią szkolnego programu profilaktyki. W tym celu należy wspierać wszelkie inicjatywy służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych nauczycieli, ułatwiać im dostęp do form kształcenia i rozwoju własnych możliwości”¹⁸;
- działania profilaktyczne powinny być ukierunkowane na uczenie umiejętności życiowych uczniów związanych m.in. z postawami asertywności, konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów rówieśniczych na drodze negocjacji/mediacji oraz wspieranie ich w kształtowaniu poczucia własnej wartości.

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność **planowania cyklicznych działań**. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu wiedzy nie tylko na temat zagrożeń podejmowanych przez nich zachowań, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości funkcjonowania uczniów w środowisku szkolnym i rodzinnym. Jednym z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

¹⁸K. Ostaszewski, A. Rustecka-Krawczyk, M. Wójcik, *Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów: klasy I-II*, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, s. 52.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić¹⁹:

- zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego;
- wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii;
- wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;
- wzmacnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawczości;
- kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem **inicjowania zmian systemowych**, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego – głównych środowisk, w których funkcjonują.

¹⁹ A. Jaros, R. Jaros, *Czynniki ryzyka i czynniki chroniące związane z zachowaniami problemowymi – przegląd badań przeprowadzonych w Polsce* [w:] *Zapobieganie wykluczeniu z systemu edukacji dzieci i młodzieży nieprzystosowanej społecznie: perspektywa pedagogiczna*, (red.) J. E. Kowalska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 12-13.